

**Romani CRISS –
Centrul Romilor pentru Interventie Sociala si Studii**

Protectia drepturilor omului si combaterea discriminarii romilor in Romania

2006 – 2010

CUPRINS

Capitolul 1 Obstacole in accesul romilor la bunuri si servicii publice: locuire, sanatate, locuri deschise publicului larg

I.Dreptul la o locuinta adecvata: standarde si obligatiile statelor in exercitiul acestui drept

- I.1.Curtea Europeana a Drepturilor Omului a extins protectia Conventiei si in domeniul locuirii
- I.2.Agentia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale (FRA) trage un semnal de alarma cu privire la discriminarea romilor in domeniul locuirii
- I.3.Starea de fapt in domeniul locuirii din perspectiva Romani CRISS: incalcarea dreptului la proprietate, evacuările fortate si rasismul de mediu
- I.4.Cazuri si actiuni Romani CRISS privind discriminarea romilor in privinta accesului la locuire
- I.5.Evacuari ilegale si amplasari in zone industriale sau toxice

II.Protejarea dreptului la viață în domeniul sănătății publice si standarde CEDO

- II.1.Discriminarea in accesul la servicii de sanatate in sondajele Agentiei Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale
- II.2.Cazuri si actiuni Romani CRISS privind discriminarea romilor in accesul la sanatate

III.Interzicerea discriminarii in accesul la servicii si locuri deschise publicului larg

- III.1.Cazuri si actiuni Romani CRISS privind accesul restrictiōnat tinerilor romi în cluburi și discoteci deschise publicului larg
- III.2 Alte actiuni de monitorizare a discriminarii tinerilor romi in accesul la cluburi

IV. Accesul la piata muncii si relatiile de munca

- IV.1.Curtea Europeana de Justitie a condamnat anunturile publice discriminatorii
- IV.2.Cazuri si actiuni Romani CRISS privind accesul pe piata muncii

Concluzii

Capitolul 2 Exercițarea dreptului la educație și segregarea copiilor romi în școli

A.Dreptul la educatie: garantat de Convenția Europeana a Drepturilor Omului

A.1.Curtea Europeana a Drepturilor Omului a condamnat segregarea copiilor romi in educatie ca forma de discriminare

B.Agentia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale (FRA) atrage atentia asupra segregarii in educatie a copiilor romi

B.1.In anul 2010 segregarea copiilor romi persista potrivit Agentiei Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale...p 48

C.Segregarea copiilor romi in Romania a fost recunoscuta oficial in 2004

C.1.Problema segregarii copiilor romi a fost insuficient abordata prin Notificarea 29323/2004

C.2.Un pas inainte: segregarea in educatie a copiilor romi interzisa prin Ordin de Ministru in anul 2007

C.3.Un pas inapoi: segregarea in educatie a copiilor romi ramane in practica o problema insuficient adresata

C.4.Ministerul Educatiei solicita permanentizarea monitorizarii combaterii segregarii prin Notificarea nr. 28463/2010

D.Actiuni Romani CRISS in constatarea discriminarii si sanctionarea segregarii copiilor romi in educatie...p 55

a) Plasarea copiilor romi in anexe ale scolii

b) Plasarea copiilor in “școli speciale”

c) Plasarea copiilor romi în școli separate

d)Plasarea copiilor romi in școli situate in proximitatea comunitatii de romi.p58

e) Plasarea copiilor romi in clase separate

E.Rolul pozitiv al CNCD in interpretarea segregarii in educatie a copiilor romi ca forma de discriminare

E.1.Rolul negativ al CNCD in solutionarea cazurilor de segregare in educatie a copiilor romi

Concluzii

Capitolul 3 Relația cu autoritățile responsabile de aplicarea legii și administrarea justiției

I. Standarde jurisprudențiale statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind investigațiile autorităților judiciare

II. Standarde reiterate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind autoritățile judiciare din România

III. Considerente CRISS privind relația cu autoritățile responsabile de aplicarea legii

IV. Un exemplu ce confirmă considerentele Romani CRISS: cauza Stoica împotriva României în fața Curții Europene a Drepturilor Omului

Concluziile Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Stoica v. România

V. Cazuri monitorizate de CRISS privind rele tratamente și utilizarea excesivă a armelor din dotare

- a. Rele tratamente, tortura și deces în arestul poliției: Tg. Carbușești
- b. Utilizarea letală a armamentului din dotare de către poliție: Buhuși
- c. Utilizarea abuzivă a armamentului din dotare de către poliție: Chitila Triaj.
- d. Utilizarea abuzivă a armamentului din dotare de către poliție: București (Chitila)
- e. Utilizarea abuzivă a armamentului din dotare de către poliție: Apalina
- f. Utilizarea abuzivă a armamentului din dotare de către poliție: Zănea

VI. Cazuri monitorizate de CRISS privind acte de abuz ale oficialilor responsabili cu aplicarea legii

- a. Cazul Pata Rat: purtare abuzivă și distrugerea bunurilor de către lucrătorii de poliție
- b. Cazul Gepiu: abuz al lucrătorilor de poliție și forțelor de intervenție rapidă
- c. Cazul Bontida: abuz al lucrătorilor de poliție și jandarmi
- d. Cazul Acâș: abuz al lucrătorilor postului de poliție și a forțelor de intervenție
- e. Cazul Gulia - abuz al lucrătorilor postului de poliție și a forțelor de intervenție
- f. Cazul Clejani: intervenție disproporționată și utilizarea armamentului din dotare...
- g. Cazul Cuceu: incendierea deliberată a caselor și bunurilor familiilor de romi

VII. Conflicte interetnice și intervenția autorităților responsabile de aplicarea legii și administrarea justiției

- a. Cazul Sanmartin
- b. Cazul Sâncrăieni
- c. Cazul Martinis

Concluzii

Capitolul 4 Limitele libertății de exprimare și atingerea demnității persoanelor aparținând minorității romilor

I.Repere în jurisprudența C.E.D.O. privind libertatea de exprimare

II.Libertatea de exprimare a presei v. nediscriminarea romilor in cazurile si actiunile Romani CRISS

II.1.Cazuri privind exercitarea libertatii de exprimare in detrimentul demnitatii personale

III.Libertatea de exprimare a politicianilor v. nediscriminarea romilor in cazurile si actiunile Romani CRISS

III.1.Un caz distinct: “tiganca asta imputita”

III.2.Un caz distinct privind „psihologia si modul de operare al romilor care comit infractiuni”

III.3.Observatii critice ale Romani CRISS in legatura cu speta

IV.Alte cazuri privind discursul public al politicianilor v. dreptul la demnitate personala

IV.1. “Social democratii clujeni asteapta sa se faca o distinctie intre tiganie si social-democratie”

IV.2.“Am vrut sa evitam tigania ... la motiunea de cenzura”

IV. 3.„Cine votează cu Băsescu: alcoolici, țigani (...) prostituatele”

IV.4.„Avem niște probleme fiziologice, naturale, de infracționalitate ... în rândul comunităților cetățenilor români de etnie romă”

Concluzii

Capitolul 5 Cazul flagrant al propunerilor legislative privind „terminologia folosită pentru etnia țiganilor”

CONTRIBUTII SI MULTUMIRI

Prezentul Raport este parte componentă a proiectului implementat de Romani CRISS - Centrul Romilor pentru Interventie Socială și Studii, "Implementarea standardelor de drepturile omului pentru romii din România", finanțat de OSI – Open Society Institute (Institutul pentru o Societate Deschisă) – Budapesta.

Romani CRISS dorește să aduca mulțumiri următoarelor persoane pentru contribuția valoroasă pe care și-au adus-o la activitățile Romani CRISS, din perioada 2006-2010, ce au făcut posibilă scrierea acestui Raport, furnizând informații, desfășurând deplasări și vizite de monitorizare în comunitățile de romi, instituții publice sau instanțe de judecată, activități de consiliere și interviuri, contacte cu avocați și reprezentanți ai instituțiilor publice, filme documentare, dar nu în ultimul rând monitorilor locali de drepturile omului: Alexandru Balog, Alin Banu, Carmen Marcu, Claudiu Michi, Constantin Decu, Dan Raea, Dinu Iuonas, Florin Dura, Gabriel Dandoci, Gînu Marin, Ioan Razvan Marin, Ion Tambac, Ionut Gagi, Ispas Gheorghe, Larisa Schifirnet, Marcela Moldovan, Maria Enache (Bogatu), Marius Mircea Peti, Mihaly Dima, Mitica Mihai, Nicu Ion Stoica, Robert Janos Vaszi, Rudai Vasile, Sorin Bratu, Toader Burtea, Vasile Ghencea, Vasilica Turlea, Vinetu Duman.

Romani CRISS multumește tuturor organizațiilor neguvernamentale alături de care a lucrat în parteneriat, în domeniul protecției drepturilor omului și combaterii discriminării, în special: ACCEPT, Active Watch – Asociația de Monitorizare a Presei, Agenția de Dezvoltare Comunitară "Impreuna", Amare Phrala – Cluj-Napoca, Amnesty International, APADOR-CH, Asociația "Speranța și Încredere", Asociația "Amaro Suno" – Craiova, Asociația "Khetaness" – Giurgiu, Asociația "Maytrei" – Bistrita, Asociația "Parudimos" – Timisoara, Asociația "PRONOBIS" – Sfântu Gheorghe, Asociația "Romano Suno" – Cluj-Napoca, Asociația "Romii în Europa" – Targu Jiu, Asociația "Romii Romascani" – Roman, Asociația "Sanse Egale" – Zalau, Asociația "Zurale Terne" – Satu Mare, Asociația „Roma Heart - Ilo Rom” – Brasov, Asociația Democrată a Romilor Liberi – Sasa – Petroșani, Asociația Femeilor Tiganci – Timisoara, Asociația Roma ACCES – Constanța, Asociația Romilor Buzoieni – Buzău, Asociația Romilor Ursari – Iasi, Asociația Șanse Egale pentru Femei și Copii, Asociația Thumende, Centrul de Dezvoltare Comunitară Neamț, Asociația Tinerii Romi pentru Unitate Solidaritate și Transparentă – TRUST, C.R.E.D.O. Rom-Star – Bacau, Centrul de Dezvoltare Curriculară și Studii de Gen FILIA, Centrul de Resurse Juridice, Centrul Euroregional pentru Inițiative Publice, Centrul Parteneriat pentru Egalitate, Centrul pentru Dezvoltare Democratică, Centrul pentru Drepturi de Locuire și Evacuări – COHRE, Centrul Regional PER, Centrul Romilor "Amare Rromentza", Comitetul Catolic de Lupta împotriva Foametei și pentru Dezvoltare, Consiliul Național Român pentru Refugiați, Divano Romano – Botoșani, Federația Comunităților Evreiești din România, Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Protecția Copilului, Fundația

“Ruhama” – Oradea, Institutul Intercultural Timișoara, ", Institutul pentru Politici Publice, Liga Pro Europa, MCA Romania - Centrul pentru Monitorizarea și Combaterea Antisemitismului, Observazione Italia, Organizatiile membre ale Aliantei Civice a Romilor din Romania – ACRR, Organizatiile membre ENAR Romania, Salvati Copiii.

Romani CRISS multumește următoarelor persoane pentru sprijinul acordat în munca de monitorizare, de prevenire și combatere a discriminării față de romi și a situațiilor de violență, în special: Violeta Alexandru, Steluta Batar, Costel Bercus, Julie Biro, Nicoleta Bitu, Florina Busuioc, Lavinia Dandoci, Marian Daragiu, Pavel Doghi, Smaranda Enache, Mirela Faitas, Elena Franga, Lacramioara Georgescu, Dezideriu Gergely, Ivan Gheorghe, Nicolae Gheorghe, Delia Grigore, Sandel Grosu, Istvan Haller, Cristinela Ionescu, Iustina Ionescu, Georgiana Iorgulescu, Georgian Lunca, Carmen Marcu, Letitia Mark, Cristi Mihalache, Florin Moisa, Victoria Mohacs, Mihai Neacsu, Ciprian Necula, Mona Nicoara, Delia Nita, Iulian Preda, Marius Rad, Gabriel Stoica, Stanica Taba, Mircea Toma, Eniko Vincze.

De asemenea, Romani CRISS multumește următorilor avocați pentru asistența juridică acordată victimelor încălcării drepturilor omului, în special: Adina Buciuman (Baroul Cluj), Alin Nastea (Baroul Bihor), Andrișan Ionel (Baroul Suceava), Carmen Ciocan (Baroul Tulcea), Carmen Popi (Baroul Constanta), Catălin Muti (Baroul București), Catălina Nistor (Baroul București), Corina Ionel (Baroul Mures), Cristian Șapera (Baroul București), Cristina Began (Baroul Brașov), Dorina Lazar (Baroul Neamț), Emilian Bozai (Baroul Maramureș), Florica Marginean (Baroul Hunedoara), Florin Kovacs (Baroul Timiș), Ioana Cadiș (Baroul Satu Mare), Ion Lazar (Baroul București), Kerseti Krisztina (Baroul Harghita), Laura Bursuc (Baroul Neamt), Lazăr Adriana (Baroul Sibiu), Liliana Barabas (Baroul Suceava), Liviu Began (Baroul Brasov), Meda Grama (Baroul Mures), Miruna Dacu (Baroul Timiș), Nechita Marcel (Baroul Bacău), Octavian Meseșan (Baroul Cluj), Otilia Nicolae (Baroul Teleorman), Ovidiu Podaru (Baroul Bistrita Nasăud), Szabo Anca (Baroul Harghita),

Pentru finanțarea publicării acestui raport suntem profund recunoscători Open Society Institute (OSI) – Budapesta, Human Rights and Governance Program.

Capitolul 1

Obstacole in accesul romilor la bunuri si servicii publice: locuire, sanatate, locuri deschise publicului larg, piata muncii

I. Dreptul la o locuinta adecvata: standarde si obligatiile statelor in exercitiul acestui drept

Dreptul la locuinta adecvata este regasit in **Declaratia Universala a Drepturilor Omului** si reiterat intr-o serie de instrumente internationale intre care Pactul International cu privire la Drepturi Economice, Sociale si Culturale, Conventia privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasiala, Conventia privind eliminarea tuturor formelor de discriminare fata de femei, Conventia privind drepturile copilului, Conventia privind statutul refugiatilor, Carta europeana sociala etc¹.

¹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, COHRE, ERRC, Protectia dreptului la locuinta a romilor din Romania, Manual privind legislatia internationala si dreptul la o locuinta adecvata, Bucuresti, 2004.

Comitetul Națiunilor Unite pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale, in Comentariul General nr. 4, a statuat reperele internaționale cu privire la standardul locuinței adecvate. **Sapte criterii minimale trebuie îndeplinite pentru ca o locuință să fie considerată adecvată².**

Securitatea Posesiei

Securitatea posesiei constituie elementul de baza al dreptului la o locuință adecvată intrucat presupune protectia impotriva evacuării forțate arbitrare, a hărțuirii sau a altor forme de amenințare la adresa habitatului.

² Idem

**Disponibilitatea serviciilor,
facilităților și a infrastructurii**

Accesul la apă potabilă, energie pentru gătit, încălzire și iluminat, canalizare și facilități privind depozitarea hranei, gunoiului, respectiv servicii de urgență constituie elemente substantiale ale disponibilitatii³.

Accesibilitatea sub aspect financiar

Costul locuintei nu trebuie sa constituie o amenintare sau o compromitere la adresa nevoilor substantiale ale familiei.

- **Locuibilitatea**

Dimensiunile locuintei trebuie sa aiba in vedere suficienta spatiului precum si nivelul de protectie împotriva frigului, ploii, sau altor amenințări la adresa sănătății persoanelor.

Accesibilitatea

Politicile in domeniu trebuie să asigure că nevoile de locuire sunt atinse iar grupurile vulnerabile si dezavantajate au acces la locuinta.

Locația

Asezarea locuintei trebuie să permită accesul la servicii de sănătate, de educatie, angajare sau alte servicii sociale.

Adecvanța culturală

dimensiunea culturală a locuinței trebuie să permită exprimarea identității și a diversității culturale, fara ca acestea sa fie sacrificate în numele dezvoltării⁴.

Locuinta adecvata din punctul de vedere al standardelor drepturilor omului presupune:

**Securitatea posesiei
Disponibilitatea serviciilor
Accesibilitate financiara
Locuibilitate
Accesibilitate
Locatie
Adecvanta culturala**

Una din componentele dreptului la locuinta adecvata o constituie protectia impotriva evacuarilor fortate, o obligatie pe care Statele trebuie sa o respecte de îndată. In Comentariul General nr. 7, Comitetul Națiunilor Unite pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale a reglementant standardele privind obligatiile corelative evacuarilor⁵.

Notand ca, **in general, evacuarile sunt incompatibile** cu Pactul international privind drepturile economice, sociale si culturale, Comitetul a precizat ca acestea **pot fi justificate, in masura in care sunt respectate anumite conditii** precum:

-consultarea prealabila a persoanei evacuate

-existenta unei notificari adecvate si rezonabile cu privire la data evacuarii

-existenta unei cai judiciare ce permite obtinerea unui remediu legal fie pentru a preveni evacuarea fie pentru a acorda compensatii.

³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

⁴ Idem

⁵ Pentru detalii a se vedea CESCR (1997) General Comment 7, The right to adequate housing: forced evictions.

Aceste conditii se aplica in mod egal la situatiile in care evacuarile sunt intreprinse de stat ori de persoane private.

Evacuarile nu trebuie sa conduca la plasarea indivizilor in situatii mai vulnerabile, la incalcarea altor drepturi sau la lipsa unui adapost. Nu trebuie sa aiba loc in conditii meteo nefavorabile sau pe parcursul noptii. Statele trebuie sa adopte

**Protectia impotriva
evacuarilor fortate
constituie un element
esential al dreptului la
locuire adecvata**

toate masurile rezonabile, utilizand resursele disponibile, pentru a asigura o acomodare alternativa.

Pe baza Comentariului General nr. 7, Raportul Special al Natiunilor Unite privind domeniul locuirii a elaborat un set de recomandari adresate statelor cu privire la obligatiile anterioare, in cursul si ulterior efectuarii efacuarilor. Urmare unei evacuari, statele sunt obligate, cel putin, sa asigure ca persoanele sau grupurile evacuate, in special cele care nu au alte mijloace, Au acces la un adapasot elementar si locuire⁶.

⁶ UN Special Rapporteur on Housing (2007) Report of the Special Rapporteur on adequate housing as a component of the right to an adequate standard of living, Annex 1, Basic Principles and Guidelines on Development-Based Evictions and Displacement, A/HRC/4/18, 5 February 2007.

I.1. Curtea Europeana a Drepturilor Omului a extins protectia Conventiei si in domeniul locuirii

Conventia Europeana a Drepturilor Omului interzice discriminarea in art. 14, tratamentele degradante si inumane in art. 3 si protejeaza dreptul la viata privata de de familie in art. 8.

Desi Conventia nu garanteaza in mod explicit un drept la locuinta, CEDO a extins protectia in acest domeniu fata de persoanele aflate in situatii precare de locuire sau de evacuare fortata.

In cauza Mazari v. Italia, Curtea Europeana a fost chemata a se pronunta cu privire la situatia unei evacuari respectiv a neacorarii unei locuinte alternative corespunzatoare in cazul unei persoane suferinde din punct de vedere medical. Curtea a retinut ca in timp ce evacuarea pentru neplata chiriei constituie o actiune legitima, in unele cazuri **autoritatile trebuie sa acorde locuinta alternativa**⁷.

⁷ A se vedea CEDO, cauza Mazari v. Italia, ECtHR, 04.05.1999, similar cauza Botta v. Italy, 24.02.1998, cauza O'Rourke v. the UK, 26.06.2001.

In cauza Stankova v. Slovacia, Curtea Europeana a retinut incalcarea articolului 8 al Conventiei in legatura cu **evacuarea nejustificata a reclamantului si neacordarea unei acomodari alternative adecvate**⁸.

Neasigurarea unei locuinte alternative in caz de evacuare poate conduce la incalcarea dreptului la viata privata si de familie (Art. 8 din Conventie)

Curtea Europeana a notat ca disponibilitatea unei acomodari alternative constituie un element ce trebuie luat in considerare de catre autoritatile care urmeaza a initia evacuari⁹ sugerand ca **o evacuare neinsotita de posibilitatea acordarii unelor locuinte alternative poate veni in contradictie cu Articolul 8 al Conventiei**¹⁰.

In afara standardului acordarii unei locuinte alternative in situatia evacuarii, **Curtea Europeana a indicat o serie de masuri legitime** ce pot avea ca scop protectia chiriasilor:

suspendarea evacuarii¹¹,

impunerea obligatiei proprietarului de a asigura o **locuinta alternativa inaintea evacuarii**¹²

⁸ A se vedea CEDO, Marea Camera, 09.10.2007.

⁹ A se vedea CEDO, Marea Camera, cauza Chapman v. United Kingdom, 18.01.2001.

¹⁰ A se vedea CEDO, Marea Camera, cauza Codona v. United Kingdom, 07.02.2006, cauza Gabriel Louis Stenegry et M me Sonia Adam c. France, 22.05.2007.

¹¹ A se vedea CEDO, Marea Camera, cauza Immobiliare Saffi v. Italy, 28.07.1999

adoptarea unor **scheme de control a chiriei**¹³.

Curtea Europeana a statuat că, in anumite conditii, **chiar si constructiile ridicate ilegal pot fi considerate "proprietate"** iar proprietarul acestora este indriduit la compensatii, in contextul Art. 1 din Protocolul 1 (dreptul la proprietate)¹⁴

Decizia de evacuare trebuie notificata in prealabil si poate fi supusa cenzurii de catre o instanta de judecata.

In cauza **Connors v. UK**, Curtea Europeana a retinut ca in cazul unei evacuari, **persoana vizata trebuie sa aiba oportunitatea de a contesta efectiv decizia inainte ca evacuarea sa aiba loc**¹⁵.

Conditii de viata deplorabile si nesolutionarea situatiei de catre autoritatile statului, datorita originii etnice, conduc la discriminare rasiala.

In cauza **Moldovan si altii vs. Romania**, Curtea Europeana a considerat ca, in ultimii zece ani, conditiile de viata ale reclamantilor, in special mediul supraaglomerat si nesanatos si efectele acestuia in detrimentul sanatatii si starii de bine a reclamantilor, coroborat cu perioada extinsa pe parcursul careia reclamantii au trebuit sa traiasca in astfel de conditii si atitudinea generala a autoritatilor, au produs suferinte psihice considerabile, diminuandu-le demnitatea umana si provocandu-le sentimente de umilinta si injosire¹⁶.

In plus, remarcile unor autoritati, in legatura cu apartenenta etnica, la adresa onestitatii acestora si a modului lor de viata, in absenta oricarei dovezi, au fost pur discriminatorii. In acest context, Curtea Europeana a constatat ca discriminarea rasiala la care au fost supusi reclamantii constituie in sine tratament degradant, in sensul articolului 3 din Conventie¹⁷.

In contextul Art.8, Curtea a considerat ca remarcile autorităților la adresa reclamantilor, refuzul cererilor cu privire la bunurile mobile, precum și refuzul de a se acorda daune pentru distrugerea caselor, constituie incalcari ale Art.14 (nediscriminare) împreuna cu art.6 (dreptul la un proces echitabil) si 8 (dreptul la viata privata) din Conventie¹⁸.

¹² A se vedea CEDO, Marea Camera, cauza Schirmer v. Poland, 21.09.2004

¹³ A se vedea CEDO, Marea Camera, cauzele Mellacher and others v. Austria 19.12.1989 si Hutten-Czapska v. Poland, 19.06.2006.

¹⁴ A se vedea CEDO, Marea Camera, Öneriyıldız v. Turkey, 30.11.2004, contrar Marea Camera, cauza Hamer c. Belgique 27.11.2007.

¹⁵ A se vedea CEDO, 27.05.2004, similar cauza McCann v. UK, Marea Camera, 13.05.2008.

¹⁶ A se vedea CEDO, cauza Moldovan si altii v. Romania, hotararea nr. 2, 12.07.2005

¹⁷ Idem

¹⁸ Idem

**Pe terenul dreptului la
viata privata si de familie
Curtea Europeana a extins
protectia si in legatura cu
mediul inconjurator .**

In **cauza Lopez Ostra v. Spania**, Curtea a decis ca prin plasarea unei statii de epurare a apelor reziduale, cu efecte nefaste asupra vietii private si de familie a reclamantei, in apropierea domiciliului acesteia, statul in cauza nu a asigurat justul echilibru intre interesele generale, concretizate in necesitatea de a construi o asemenea instalatie, si cele personale, in speta dreptul reclamantei de a beneficia de un mediu inconjurator sanatos, protejat prin Art. 8¹⁹.

In **cauza Guerra si altii v. Italia**, Curtea Europeana a statuat ca exista consecinte directe ale producerii de noxe prin activitatea unei uzine chimice asupra vietii private si de familie a reclamantilor, iar statul italian nu a luat masurile pozitive de a le comunica informatii esentiale care le-ar fi permis sa evalueze riscurile rezultate din activitatea acelei uzine si sa decida astfel daca pot continua sa locuiasca in vecinatatea ei²⁰.

¹⁹ A se vedea C. Barsan, Conventia Europeana a Drepturilor Omului, Comentariu pe articole, Vol. I, Editura All Beck, Bucuresti, 2005, cauza Lopez Ostra, 9.12.2004.

²⁰ Idem, cauza Guerra, 19.02.1998.

I.2. Agentia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale (FRA) trage un semnal de alarma cu privire la discriminarea romilor in domeniul locuirii

Raportul FRA privind conditiile de locuire ale Romilor si Travellers in Uniunea Europeana, publicat la sfarsitul anului 2009, concluzionează că romii sunt extrem de dezavantajați în domeniul accesului la locuințe, în sectorul privat și social.

Condițiile de locuit ale romilor in UE sunt inacceptabile.

FRA arata ca mulți romi in UE sunt nevoiți să locuiască în asezări improvizate, fără o infrastructură de bază, adeseori în locuințe la limita locuibilului, fără perspective de legalizare a locuințelor sau de îmbunătățire a calității condițiilor de locuit. De cele mai multe ori, zonele cu locuințe ale romilor au acces deficitar la serviciile publice, la locuri de muncă și la școli, precum și o aprovizionare inadecvată cu apă, electricitate sau gaz²¹.

Romii sunt cel mai adesea segregati rezidential.

“Un numar mare de romi in Uniunea Europeana nu se bucura de un tratament egal, traind in conditii cu mult sub standardul minim de locuire adecvată. Deseori romii traiesc in zone segregate sau afectate de mediu inconjurator. Au un slab acces la servicii publice, angajare si educatie, si nu au acces adecvat la utilitati publice...”. (FRA, Housing conditions of Roma and Travellers in EU, 2009)

Raportul FRA indica faptul ca nivelul de segregare rezidentiala al asezarilor romilor este ridicat in UE. In unele state membre, aceasta situatie este și consecința unor opțiuni politice deliberate ale autorităților locale și/sau guvernele naționale²².

Romii sunt cel deseori subiect al evacuarilor fortate.

FRA evidentiaza faptul ca, in unele situatii, evacuările forțate din locuințele municipale au loc chiar și împotriva romilor care își plătesc chiria cu regularitate. Aceste evacuări se realizează adeseori fără preaviz și pot fi însoțite de violență a poliției și de distrugerea bunurilor personale. În numeroase cazuri autoritățile nu reușesc să ofere locuințe alternative și/sau plăți compensatorii pentru consecințele produse²³.

²¹ Pentru detalii a se vedea EU Fundamental Rights Agency, Housing conditions of Roma and Travellers in EU, 2009.

²² Idem

²³ Idem

**Romania este in
atentia Agentiei
Uniunii Europene
pentru Drepturi
Fundamentale**

FRA indică faptul că în unele State Membre, între care și România, **nu există un mecanism clar de alocare a unei acomodări alternative**²⁴.

FRA face trimitere la raportul privind implementarea Planului de acțiune al OSCE privind Romii și Sinti în care **România este indicată** alături de alte Statele Membre în care situația locuirii comunității rome nu înregistrează progrese cât **tendințe de declin**²⁵.

FRA reține ca potrivit unor cercetări din România, **romii sunt cei mai dezavantajați în comparație cu alte grupuri etnice, în ceea ce privește accesul la utilități publice**: 75% nu dețin infrastructura pentru gaz, 72% infrastructura pentru scurgeri de reziduuri, 73% pentru apa potabilă, 12% pentru energie electrică, 14% pentru încălzire²⁶. De asemenea, romii indică faptul că transportul public în zonele locuite de aceștia este „absent” sau „funcționează prost”.

România este menționată între Statele Membre unde anumite **ășezări și, în unele cazuri, locuințe sociale**, în care **locuiesc romii** sunt

²⁴ Pentru detalii a se vedea EU Fundamental Rights Agency, Housing conditions of Roma and Travellers in EU, 2009, pag. 38.

²⁵ Idem, pag. 44.

²⁶ Idem, pag. 67.

amplasate lângă zone de depozitare a deșeurilor²⁷.

Romania este menționată între Statele membre în care **segregarea rezidențială a romilor cunoaște un nivel ridicat**. Astfel, anumite localități și așezări sunt locuite exclusiv ori în mare majoritate de Romi, fie în zone periferice, fie centrale²⁸.

FRA menționează faptul că în anul 2009 **Romani CRISS și alte organizații neguvernamentale au protestat împotriva hărțuirii romilor** din comunitățile segregate în județul Harghita²⁹.

În Raportul intitulat „**Provocări și Realizări în anul 2010**”³⁰ Agenția pentru Drepturi Fundamentale

”Locuirea este cel mai vizibil semn al excluderii sociale a comunităților de Romi. Condițiile de locuire sărace și segregarea rezidențială au un impact negativ asupra educației, angajării și sănătății”.

subliniază ca:

În același raport FRA ia act de faptul că CERD și-a exprimat îngrijorarea față de **discriminarea rasială a**

²⁷ Pentru detalii a se vedea EU Fundamental Rights Agency, Housing conditions of Roma and Travellers in EU, 2009, pag. 75.

²⁸ Idem, pag. 77.

²⁹ Idem, pag. 79.

³⁰ A se vedea Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), Fundamental Rights: challenges and achievements 2011, Annual Report, 15 iunie 2011, Capitol „Roma in the EU-a question of fundamental rights implementation”.

romilor in accesul la locuire in Romania³¹.

I.3.Starea de fapt in domeniul locuirii din perspectiva Romani CRISS: incalcarea dreptului la proprietate, evacuările forțate si rasismul de mediu

Una dintre cele mai complexe probleme cu care se confruntă un număr important de romi în România este aceea a locuirii. In general, standardul de viață este influențat într-o mare măsură de existența unor condiții minimale de locuire. In acelasi timp, locuirea constituie un factor determinant si interdependent

Majoritatea romilor se confrunta, in principal, cu probleme legate de standardul de calitate a locuintelor in care traiesc, infrastructura deficitara a zonelor in care locuiesc si statutul juridic neclar al locuintelor si al terenurilor pe care acestia le ocupa.

fata de status-ul socio-economic, educational sau medical.

Inca din anul 2000, Romani CRISS a monitorizat tendintele inregistrate la nivelul autoritatilor publice centrale sau locale de excludere sau marginalizare a romilor vis a vis de status-ul locuirii in comunitatile de romi.

Situatia incerta a locuirii, din punct de vedere juridic, in care se afla multe persoane din comunitatile de romi, permite adoptarea unor initiative ale autoritatilor publice locale, ce conduc la agravarea situatiei romilor, in toate aceste cazuri, cele mai afectate categorii fiind copiii, femeile si persoanele

In majoritatea situatiilor, atunci cand se inregistreaza evacuari fortate, autoritatile locale nu nerespecta cerinte procedurale. In cazurile monitorizate de Romani CRISS, evacuările nu sunt conforme legislatiei interne ori internationale.

varstnice care nu au la indemana nici un instrument de aparare in fata unor astfel de situatii.

In cazurile monitorizate de Romani CRISS **nu sunt respectate cerintele** cu privire la **notificarea in termen** a deciziei de evacuare, posibilitatea de a exercita un **control de legalitate** a notificarii evacuării, existenta unei **hotarari judecatoresti in baza careia sa se efectueze evacuarea**, interzicerea evacuării in **conditii deosebite** (conditii meteo nefavorabile, orele evacuarilor), sau nu se **asigura o locuinta alternativă** etc³².

³¹ Idem

³² A se vedea Romani CRISS, Respectarea Drepturilor Omului: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2003, Bucuresti, Romani CRISS, Gergely D., Morteau M., „Implementarea legislatiei anti-discriminare in Romania, Combaterea discriminarii etnice

Romani CRISS a semnalat frecvent situatii de incalcare a dreptului la proprietate concretizate prin actiuni de violare a domiciliului, demolare abuziva a caselor ori distrugerea bunurilor personale³³.

In cele mai multe cazuri, desi autoritatile locale s-au prevalat de existenta unor reglementari legale, acestea nu au respectat dispozitiile legii privind autorizarea executarii constructiilor și unele masuri pentru realizarea locuintelor³⁴.

**Lipsa vointei politice si a resurselor financiare:
o problema serioasa in
implementarea politicilor
guvernamentale in domeniul
locuirii romilor**

Strategia de imbunatatire a situatiei romilor aprobata prin H.G. nr. 430/2001 propunea un set divers de masuri in abordarea domeniului de actiune "Locuire". In primul rand, Strategia dispunea "1. **Rezolvarea problemelor legate de dreptul de proprietate asupra terenurilor si locuintelor detinute de romi, a problemelor legate de aplicarea actelor normative privind constituirea sau reconstituirea**

prin proceduri judiciare", Editura ECA, București, 2004.

³³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Prezentare generala a situatiei drepturilor omului privind minoritatea roma din Romania, 2006, Protectia legala impotriva discriminarii si politicile fata de romi, 2007, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Drepturile omului in practica, Raport anul 2008-2009.

³⁴ Idem

**Romii sunt supusi unei
forme de rasism de mediu
strans legat de fenomenul
de evacuare fortata, prin
amplasarea acestora in
conditii inumane sau
degradante, in imediata
apropiere a gropilor de
gunoi, a statiilor de
epurare a apei sau a
zonelor industriale aflate
la marginea localitatilor.**

dreptului de proprietate funciara, inclusiv prin promovarea unor initiative legislative in domeniu".

Potrivit Planului general de masuri al Strategiei, **pana in aprilie 2002 urma sa se prezinte un plan national de rezolvare in cel mult 4 ani a problemelor legate de dreptul de proprietate** asupra terenurilor si locuintelor detinute de romi si reconstruire a dreptului de proprietate funciara. De asemenea, pana in iunie 2002 urma sa se prezinte un plan national pentru construirea de locuinte sociale pentru familiile numeroase si cu venituri reduse, pe o perioada de 10 ani, cu accesul nediscriminatoriu al familiilor de romi.

Rapoartele independente cu privire la implementarea Strategieigie au aratat ca **la nivel local nu s-a produs aproape nici un rezultat concret al masurilor Strategiei, nefiind alocate fonduri suficiente pentru activitati în domeniul locuirii**³⁵.

³⁵ A se vedea Centrul de Resurse pentru Comunitatile de Romi, Institutul pentru o Societate Deschisa, Monitorizarea

Comisia Europeana a avut o pozitie asemanatoare aratand ca **slabiciunea implementarii Strategiei a constat in lipsa surselor de finantare**, ceea ce a condus la imposibilitatea indeplinirii multor activitati prevazute precum si la restrictionarea eforturilor catre actiuni mai putin ambitioase si costisitoare³⁶.

Comisia Europeana nota: **"unul din aspectele Strategiei este ca nu s-a adresat satisfacator subiectul locuirii**. Aceasta este una din problemele care afecteaza mare parte din comunitatea roma, majoritatea locuind in conditii inacceptabile".

Singura initiativa guvernamentala vizand Programul pentru **elaborarea actelor normative necesare atribuirii in proprietate a unor terenuri agricole pentru romi**, aprobat prin Hotararea de Guvern nr. 256/2003, nu a produs niciun efect in practica.

In ciuda raportarilor minimale ale Guvernului cu privire la implementarea Strategiei in perioada 2002-2006, autoritatile centrale nu au initiat ori raportat nicio masura concreta de analiza si solutionare a problemelor legate de dreptul de proprietate asupra terenurilor si locuintelor detinute de romi, a

problemelor legate de aplicarea actelor normative privind constituirea sau reconstituirea dreptului de proprietate funciara, inclusiv prin promovarea unor initiative legislative in domeniu. Mai degraba au fost derulate proiecte care au atins, in mod izolat

In Raportul de evaluare din anul 2003, Comisia Europeana arăta că: **"Lipsa accesului la locuire potrivit unor standarde acceptabile ramane o problema importanta pentru populatia Roma**.

problematica clarificarii dreptului de proprietate.

In ciuda unor initiative locale pozitive, Comisia Europeana arata ca **inca nu se poate constata o abordare sistematica a acestor probleme**³⁷. Din acest punct de vedere, in Raportul din anul 2005, **Comisia Europeana solicita Romaniei sa asigure integrarea efectiva a minoritatii rome in special sub aspectul accesul la locuire**³⁸.

In Comunicarea Comisiei Europene din anul 2006, acesta constatata ca **implementarea Strategiei de imbunatatire a situatiei romilor era lenta**. In ceea ce priveste domeniul locuirii Comisia Europeana nota:

implementarii la nivel local a Strategiei Guvernamentale de imbunatatire a situatiei romilor, 2004.

³⁶ A se vedea Comisia Europeana, 2002 Regular Report from the Commission on Romania's Progress towards accession

³⁷ A se vedea Comisia Europeana, 2003 Regular Report from the Commission on Romania's Progress towards accession

³⁸ A se vedea Comisia Europeana, 2005 Regular Report from the Commission on Romania's Progress towards accession

”Conditile de locuire sunt neadecvate. Inca sunt raportate cazuri de evacuari in comunitatile de Romi, fara a se acorda o acomodare alternativa. In general, nivelul de cunoastere a situatiei romilor si a

Comisia Europeana considera ca ca autoritatile locale ar trebui asistate sa dezvolte programe de dezvoltare comunitara si sa identifice solutii cu privire la legalitatea asezarilor romilor. (Raport CE, 2006)

Strategiei guvernului privind romii este redus, in randul autoritatilor locale unde au loc aceste evacuari³⁹.

Pana in anul 2010 s-a schimbat foarte puțin în ceea ce privește situația locuințelor romilor în comparație cu majoritatea populației iar per ansamblu situația locuințelor romilor pare să fi fost ultima prioritate pe ordinea de zi a guvernului. În ultimii 5 ani, guvernul nu a demonstrat voință politică în a elabora o politică la nivel național în vederea ameliorării condițiilor de locuire a romilor din România⁴⁰.

³⁹ A se vedea CE, Raport de monitorizare privind stadiul pregatirii pentru aderare al Romaniei si Bulgariei, 2.09.2006.

⁴⁰ A se vedea Raportul Decadewatch Romania 2010, evaluarea intermediara a deceniului de incluziune a romilor 2010.

I.4.Cazuri si actiuni Romani CRISS privind discriminarea romilor in privinta accesului la locuire

Anunturi discriminatorii in piata imobiliara

Publicitatea in piata imobiliara, in particular legata de vanzarea sau inchirierea de locuinte a constituit un domeniu specific de manifestare a discriminarii fata de romi. In cele mai multe cazuri, actele discriminatorii au fost initiate de proprietarii imobilelor si tolerate de agentile de publicitate sau ziarele de publicitate, prin publicarea acestora.

In marea majoritate a cazurilor monitorizate de Romani CRISS inca din anul 2003, anunturile publicate in presa de specialitate includeau clauze de excludere a romilor ca

„Inchiriez 2 camere în vilă, intrare separată, chiuvetă și apă în cameră ... **exclus romi**”

potentiali cumparatori sau chiriasi.

Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii (CNCD) a considerat intemeiate plangerile Romani CRISS cu privire la anunturile de inchiriere publicate in presa de specialitate, prin care romii erau exclusi ab initio ca potentiali chiriasi⁴¹.

⁴¹ Pentru detalii a se vedea hotararea CNCD nr. 208/01.07.2003, Romani CRISS v. Piata de la A la Z in Raport privind implementarea Directivei rasiale in Romania 2003-2010,

Solutii similare au fost adoptate si in cazurile initiate de Romani CRISS cu privire la anunturile de vanzare a imobilelor.

„Vând casă (...) 283 mp (...).
Nu vindem la rromi”.

In legatura cu acest tip de anunt imobiliar, prin care se exclude ca potential cumparator categoria persoanelor care apartin minoritatii rome, CNCD a retinut caracterul discriminatoriu, pe baza originii etnice⁴².

„Particular cumpar casa in stare buna, toate facilitatile ... **exclus cartier romi** ...”.

Spre deosebire de situatia anunturilor postate de proprietarii imobilelor, in cazul CRISS v. Administrator „Anunturi imobiliare”, s-a pus in discutie anuntul cumparatorului cu clauza de excludere a imobilelor apartinand romilor ori situate in cartiere locuite de romi.

Prin hotararea nr. 345 din 30.11.2005, CNCD a hotarat ca acest tip de anunt are caracter discriminatoriu⁴³.

Jurisprudenta CNCD sub incidenta legii nationale de transpunere a Directivei 2000/43/CE.

⁴² Pentru detalii a se vedea hotararea CNCD nr. 262/25.08.2003, Romani CRISS v. Monitorul de Vrancea, in Raport privind implementarea Directivei rasiale in Romania 2003-2010, Jurisprudenta CNCD sub incidenta legii nationale de transpunere a Directivei 2000/43/CE.

⁴³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania:

În cazul Romani CRSS v. Anuntul Telefonic s-a pus în discuție publicarea unui anunț de închiriere în care proprietarul preciza ca potențiali chiriași **”fete sau o familie”, cu mențiunea „exclus țigani”**.

Prin **hotărârea nr. 37 din 07.03.2005, CNCD** a constatat că faptele sesizate de Romani CRISS constituie discriminare și a dispus sancționarea cu amendă în cuantum de 700 lei⁴⁴.

O soluție similară a fost adoptată în cazul CRISS v. Anuntul Telefonic cu privire la o ofertă de închiriere a unui apartament, pe termen lung, cu mențiunea explicită **„nu romi!!!”**⁴⁵.

„Ofer spre închiriere ap. cu doua camere pe mai mult timp ... Pretul nu romi!!”

În cazul Romani CRISS v. Administrator „Anuntul tau”, CRISS a sesizat publicarea on-line a anunțurilor de închirieri imobiliare în conținutul cărora se face referire la conformația etnică a zonei (prin mențiuni specifice **”zonă fără țigani”, ”sat fără țigani”**).

Prin **hotărârea nr. 220 din 30.08.2005, CNCD** a reținut ca

asocierile în cauză dintre minoritatea romă în general și ideea de tulburare a liniștii publice sau de risc ridicat au caracter discriminatoriu și a dispus sancționarea cu amendă în cuantum de 400 RON a autorilor anunțurilor⁴⁶.

Soluții similare au fost adoptate în cazul unor anunțuri de închiriere a unor apartamente în care se precizează conformația etnică a locatarilor, prin trimitere la situarea imobilului în **„bloc fara țigani”** sau în zone cu **”liniste fara țigani, bloc cu locatari linistiti”**.

„Apartament situat în Aleea L., parter, liniste fara țigani, bloc cu locatari linistiti...”

“Camera separată la salariată sau elevă în ap. 3 camere, cf. 1 bloc fara țigani, cablu, internet...”

În cazul Romani CRISS v. Anuntul Telefonic, prin **hotărârea nr. 306 din data de 14.11.2006, Consiliul National pentru Combaterea Discriminării** a statuat ca astfel de anunțuri au natura discriminatorie⁴⁷.

Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, București, 2008.

⁴⁴ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS v. Anuntul Telefonic, în Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului în România: Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, București, 2008.

⁴⁵ Pentru detalii a se vedea Hotărârea CNCD nr. 306 din 14.11.2006, Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului în România: Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, București, 2008.

⁴⁶ Pentru detalii a se vedea Hotărârea CNCD nr. 220 din 30.08.2005, Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului în România: Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, București, 2008.

⁴⁷ Pentru detalii a se vedea Hotărârea CNCD nr. 306 din 14.11.2006, Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului în România: Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, București, 2008.

I.5.Evacuari ilegale si amplasari in zone industriale sau toxice

Romani CRISS a fost sesizata in repetate randuri cu privire la actiuni de evacuare derulate de autoritati locale vizand persoane sau comunitati de persoane apartinand minoritatii rome. In cele mai multe cazuri, au existat cel putin prezumtii de incalcare a procedurilor cu privire la executarea evacuarilor precum si tendinte ale autoritatilor publice de amplasare a persoanelor evacuate in zone industriale, periferice sau cu grad de toxicitate ridicat.

Somatii, demolari si evacuari ilegale

Un numar de sapte case din cartierul Chitila Triaj au fost demolate de reprezentanti ai autoritatilor publice locale, in jurul orelor 7 dimineata, la o temperatura de aproximativ -15 grade Celsius. In cursul actiunii au fost agresate fizic trei persoane de etnie roma, iar doua au fost transportate la spital. O delegatie a Romani CRISS s-a deplasat la fata locului insa accesul acestora nu a fost permis decat ulterior demolarii imobilelor respective.

Pozitia autoritatilor locale prezentata Romani CRISS a vizat aducerea la indeplinire a dispozitiilor Primarului Sector 1 privind desfiintarea pe cale administrativa a constructiilor executate ilegal de catre familii de romi care au domiciliul in judetul Teleorman, care s-au ocupat cu furtul de fier vechi. In legatura cu acest aspect s-a precizat in mod expres ca o parte din suspecti au fost ridicati de Politia Transporturi Feroviare care in lucru peste 1200 de lucrari penale cu autori necunoscuti. **In timpul actiunii**

de demolare a imobilelor, persoanelor in cauza nu li sa acordat un termen pentru a-si scoata bunurile mobile din locuinte, acestea fiind distruse. De asemenea, la momentul demolarii **exista pe rolul Judecatoriei Sector 1 Bucuresti o actiune in uzucapiune** (obtinere a dreptului de proprietate)⁴⁸.

Cu prilejul unei actiuni indreptate impotriva a 7 familii, Primaria Constanta a procedat la evacuare inaintea pronuntarea unei solutii judecatoresti definitive si irevocabile. Din cele 7 familii, 2 erau de etnie roma. In ciuda faptului ca toate persoanele detineau contracte de inchiriere, doar in cazul familiilor ne-rome s-au initiat actiuni in instanta in vederea evacuarii. Cu toate ca, inclusiv in cazul familiilor ne-rome, evacuarea a avut loc inaintea pronuntarii unei solutii de catre instanta de judecata, **in cazul persoanelor de etnie roma s-a procedat direct la evacuare fara respectarea niciunei proceduri judiciare**⁴⁹.

Reprezentantii Primariei Galgau insotiti de forte de politie si jandarmerie au demolat patru case construite pe un teren aflat in proprietate privata, fiind evacuate 26 de persoane de etnie roma din care 18 minori. Cu 7 ani in urma, aceste

⁴⁸ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008

⁴⁹ A se vedea Romani CRISS, Prezentare generala a situatiei drepturilor omului privind minoritatea roma din Romania, Anexa 1, cazuri: evacuare, excluziune sau marginalizare a romilor cu privire la dreptul la locuire in Romania, Bucuresti, august 2006.

persoane cumparaseră cate 1400 m.p. de teren pe care si-au ridicat respectivele locuinte. Ulterior intervenitiei Romani CRISS, **autoritatile locale au recunoscut ca terenul nu era detinut in proprietate publica ori privata a localitatii** si nu a existat o hotarare a Consiliului local cu privire la interventia Primariei.

Romani CRISS a sprijinit reprezentarea legala a persoanelor in cauza, fiind promovata **o actiune in despagubiri pe rolul Judecatoriei Zalau. Partile au agreeat o solutionare pe cale amiabila**, fiind finantate lucrarile de reconstructie a caselor si plata unei compensatii financiare, asigurarea partiala de mobilier, rechizite scolare si imbracaminte pentru copii⁵⁰.

In localitatea Ramnicu-Valcea (cartier Goranu) au fost demolate 3 case locuite de familii de romi, in baza unei hotarari judecatoresti definitiva si iervocabila. Evenimentul a fost mediatizat atat in mediile de televiziune cat si in presa scrisa. Inaintea demolarii romii au avut posibilitatea de a-si scoate bunurile din imobile. Respectivele familii locuisera aproximativ 30 de ani in spatiul respectiv. Dupa 1990 au depus cereri pentru improprietarire inasa au fost refuzate. In 1994, Consiliul local a acordat terenul respectiv unei persoane fizice. In ciuda acestui fapt, pentru locuintele ridicate pe acest teren, autoritatile locale au perceptut taxe si impozitiei aferente aproximativ 10 ani, pana in 2005. Proprietarul terenului nu a

initiat actiunea in justitie decat la aproximativ 10 ani de la data ridicarii constructiilor.

Romani CRISS a monitorizat cazul si a initiat o serie de intalniri cu autoritatile locale in vederea solutionarii situatiei familiilor de romi. Ulterior, **Consiliul local al localitatii a decis atribuirea gratuita a trei loturi in suprafata de 281 de metri ficare pentru construirea de locuinte proprietate personala**⁵¹.

Un număr de 24 de romi care locuiau în comuna Merisani zona Malu Vînăt, au fost somați de Primărie să demoleze casele și să evacueze ternurile aflate in proprietate publică, pentru constructia imobilelor in lipsa autorizatiilor⁵². Romani CRISS s-a adresat autoritatii locale pentru a clarifica situatia sociala si juridica a respectivelor familii. De asemenea, a acordat asistenta in vederea contestarii somatiilor emise de Primarie. In esenta, s-au invederat nerespectarea conditiilor de forma precum si faptul ca ridicarea constructiei in urma cu 7 ani a fost realizata cu acordul tacit al autoritatilor publice locale. In plus, actele de identitate ale membrilor familiilor au fost emise in considerarea respectivei constructii cu destinatie de locuinte, iar copii urmeaza cursurile scolii din localitate potrivit principiului frecventarii scolii arondate domiciliului⁵³.

⁵¹ Idem

⁵² Romani CRISS, 2010, Raport de monitorizare, Merisani, Arges, doc. nepublicat.

⁵³ Romani CRISS, 2010, cerere de acces la informatii de interes public, nepublicata; contestatie impotriva Ssmației de evacuare și demolare nr. 1893 din 14/04/2010, nepublicata.

⁵⁰ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

Amplasarea romilor in zonele industriale ale oraselor

In cadrul unui proiect de constructie a 20 de locuinte pentru romi, Primaria Constanta planifica **amplasarea acestora in zona industrială a orasului, in proximitatea unor fabrici si spatii de productie, fara acces direct la servicii medicale, sau de invatamant ori mijloace de transport in comun**⁵⁴.

40 de familii (aproximativ 200 de persoane de etnie roma) au fost evacuate fortat dintr-un imobil situat in str. Alunisului din Tulcea, in care locuisera de aproximativ 7 ani. Imobilul, proprietate privata a unei persoane juridice, fusese oferit cu titlu gratuit Primariei, insa aceasta din urma a refuzat preluarea. In numele persoanelor supuse evacuării s-au introdus o serie de cereri, contestatie la executare, suspendarea executării silite si cerere de suspendare provizorie pe calea ordonantei presedintiale. Instanta de judecata a dispus amanarea evacuării. Totusi, **in ciuda faptului ca pe rolul instantei se aflau mai multe actiuni in curs de solutionare, s-a procedat la evacuarea persoanelor de etnie roma**⁵⁵. Cazul a ajuns pe rolul Curtii Europene a Drepturilor Omului.

⁵⁴ Singurul mijloc de transport in comun il constituia un autobus care asigura transportul muncitorilor la fabricile din zona. Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, *Prezentare generala a situatiei drepturilor omului privind minoritatea roma din Romania, Anexa 1, cazuri: evacuare, excludere sau marginalizare a romilor cu privire la dreptul la locuire in Romania*, Bucuresti, august 2006.

⁵⁵ Idem

35 de familii de romi care locuiau intr-un imobil urmau sa fie evacuate de Primaria Piatra Neamt. In cadrul unei reuniuni initiatе de Romani CRISS la nivel local, reprezentantii municipalitatii au aratat faptul ca romii trebuie sa plece iar unii dintre ei trebuie inclusiv sa paraseasca orasul intrucat nu au documente. De asemenea, acestor persoane nu li se ofereau o locuinta alternativa.

Motivul evacuării invocat de autoritati il constituia reabilitarea imobilului printr-un program al Agentiei Nationale de Locuinte. Dupa o perioada de timp, autoritatile locale insotite de 50 de politisti comunitari au evacuat aproximativ 100 de persoane care locuiau la scara C a imobilului. **Romii au fost mutati la aproximativ 2-3 kilometri de oras, in vecinatatea fostei gropi de gunoi a orasului, la aproximativ 500 de metri de calea ferata.** Cea mai apropiata statie a unui mijloc de transport in comun se situa la 1-2 kilometri. Cate 4 familii au fost amplasate in 13 unitati locative ce aveau camere de 12 m.p., cu incalzire pe baza de lemne. Utilitatile sanitare erau exterioare, fiecare unitate avand un dus si o toaleta folosite la comun. Apa potabila era disponibila la chivetele amplasate langa toaleta. De asemenea, unitatile nu aveau instalatii de canalizare⁵⁶.

Dincolo de efectul de marginalizare si de diferentiere a persoanelor de etnie roma prin plasarea la periferia orasului in conditii precare de locuire, solutiile autoritatilor locale abdica de la principiul raspunderii

⁵⁶ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, *Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept*, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

individuale pentru fapte de degradare a unor spatii de locuire, imputate in sarcina intregii comunitati, in conditiile in care contractele de inchiriere erau incheiate individual, iar degradarea unor spatii putea fi imputata individual⁵⁷.

Aproximativ 15-16 familii locuiau intr-un imobil aflat in stare avansata de degradare. La initiativa Primariei Dorohoi s-au aprobat si construit un numar de 36 de unitati locative in care sa fie mutate aceste persoane. Imobilele au fost dotate cu baie si bucatarie, racordate la apa, si asigurat sistem de incalzire pe baza de gaz respectiv combustibil solid.

Amplasarea respectiv constructia respectivelor locuinte s-a realizat in zona industriala a orasului, in spatele unei fabrici de sticla, in imediata vecinătate a statiei de epurare a localitatii. Distanta pana la cea mai apropiata scoala este de aproximativ 2 kilometri. Primarul orasului a declarat reprezentantilor Romani CRISS ca amplasarea locuintelor in zona industriala a fost decisa pe baza costurilor reduse de racordare la canalizare si gaz iar in ceea ce priveste amplasarea langa statia de epurare se va ridica un gard pentru impiedicarea deplasarii curentilor de aer spre locuinte⁵⁸.

Initiative similare, de amplasare a persoanelor de etnie roma la periferia orasului s-au inregistrat in Zalau. Aproximativ 250 de persoane

de etnie roma, locatari ai caminului IAIFO, au fost evacuati de reprezentantii autoritatilor locale, jandarmi si gardieni publici. O a doua evacuare a avut loc la scurt timp, reprezentantii autoritatilor declarand ca persoanele care nu sunt din Zalau vor fi trimise in localitatile de domiciliu. Vice-primarul orasului lua in considerare **ca optiune mutarea persoanelor intr-o fosta ferma de pasari situata la marginea orasului.** Urmare mai multor interventii ale Romani CRISS precum si dezbateri la nivel local, **relocarea nu s-a mai realizat pana la identificarea unor locuinte alternative acceptabile.**⁵⁹

In urma protestelor comunitatii precum si a interventiei Romani CRISS, **initiative de demolare abuziva a unor imobile au fost oprite, spre exemplu in Sectorul 1 din Bucuresti.** (Tarafului) Autoritatile locale argumentau faptul ca persoanele care nu au domiciliul in Sector vor fi trimise in localitatile de provenienta iar imobilele vor fi demolate. Romani CRISS s-a implicat in acordarea de consiliere in vederea obtinerii unui numar de 40 de acte de identitate precum si a unor actiuni in instanta pentru legalizarea imobilelor⁶⁰.

⁵⁷ Idem

⁵⁸ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

⁵⁹ A se vedea Romani CRISS, Prezentare generala a situatiei drepturilor omului privind minoritatea roma din Romania, Anexa 1, cazuri: evacuare, excludere sau marginalizare a romilor cu privire la dreptul la locuire in Romania, Bucuresti, august 2006.

⁶⁰ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

O solutie „evidenta”: amplasarea romilor langa statia de epurare a apei in cazul Miercurea Ciuc

Peste o suta de persoane locuiau intr-un imobil situat in zona centrala a orasului, in baza unor contracte de inchiriere pentru locuinte sociale. Constatandu-se starea avansata de degradare a imobilului autoritatile locale au decis evacuarea persoanelor si amplasarea acestora intr-o alta locatie. O comisie constituita la nivelul primariei a pus in discutie trei locatii potentiale, insa datorita opozitiei comunitatii localnicilor ne-romi ori a unor „probleme de cultura” a romilor, acestia au fost mutati la marginea localitatii, in imediata vecinatate a statiei de epurare a apei (mai putin de 10 metri). Pe gardul de plasa metalica ce delimita statia de epurare se puteau citi placute metalice de avertizare cu privire la pericolul de toxicitate⁶¹.

Situatia materiala a romilor evacuati era foarte dificila. Celor aproximativ 60-70 de persoane li s-au oferit 8 baraci metalice. Alte 7 constructii din material lemnos au fost ridicate de romi. Spatiile locative erau racordate la utilitati de apa si curent iar incalzirea se asigura pe baza de sobe cu combustibil solid.

In prima instanta Romani CRISS a sesizat Directia Generala de Asistenta Sociala si Protectia Copilului, Directia

de Sanatate Publica si Ministerul Mediului si Gospodaririi Apelor in legatura cu amplasarea imobilelor si impactul asupra starii de sanatate a persoanelor, in particular asupra copiilor. Directia de Sanatate Publica a considerat necesara efectuarea unui studiu cu privire la gradul de poluare al zonei.

Ministerul Mediului a indicat faptul ca Primaria nu solicitase in prealabil din partea Agentiei pentru Protectia Mediului Harghita acordul de mediu pentru amplasarea baricilor metalice ori a constructiilor din lemn.

In urma sesizarilor CRISS autoritatile publice competente au efectuat un raport cu privire la bilantul de mediu pentru statia de epurare a apelor uzate. Potrivit acestuia, atat la factorul de mediu „apa” cat si „sol” s-au inregistrat depasiri ale concentratiei maxime admise la indicatorul materii in suspensie, azot amoniacal, detergenti sintetici biodegradabili, detergenti substante extractabile cu eter de petrol (indicatori pentru apa), respectiv depasiri la indicatorii de clorbeben, bifenili policlorurati, hidrocarburi aromatice policiclice⁶².

Sesizat cu privire la acest caz, prin hotararea nr. 366 din 23 august 2005, Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii a constatat ca in adoptarea si implementarea masurilor fata de familiile de etnie roma concretizate prin mutarea pe terenul din apropierea statiei de epurare a apelor uzate, Primaria

⁶¹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008 si Romani CRISS, Prezentare cazuri de incalcare a drepturilor omului in Romania, Raport 2009.

⁶² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

Miercurea Ciuc a adus atingere principiului nediscriminarii respectiv dreptului la un mediu sanatos al romilor. CNCD a sanctionat cu amenda contraventionala in cuantum de 4000 RON Primaria Miercurea Ciuc, pentru incalcarea art.2, alin.1, 2 si 3 si a art.17, alin. 1 din legea privind prevernirea si sanctionarea tuturor faptelor de discriminare. Din pacate, comunicarea procesului verbal de sanctionare a faptei de discriminare cat si a hotatarii CNCD s-a facut cu depasirea termenului legal asa incat masura amenzii a fost anulata⁶³.

Romani CRISS a sprijinit persoane din comunitate pentru a initia demersuri juridice in fata organelor de cercetare penala si a instantelor judecatoresti, in legatura cu savarsirea de catre vice-primarul localitatii a infractiunii de abuz in serviciu prin ingradirea unor drepturi, infractiune prevazuta de art. 247 Cod penal.

Prin rezolutiile din 18.01.2006 respectiv 21.02.2006, Parchetul de pe langa Judecatoria Miercurea Ciuc a dispus neinceperea urmaririi respingand plangerea initiala cat si cea impotriva rezolutiei procurorului de caz. Impotriva rezolutiilor s-a formulat plangere pe rolul Judecatoriei Miercurea Ciuc, iar prin sentinta penala nr. 551/10.05.2006, instanta de judecata a respins actiunea. Impotriva sentintei s-a pronuntat recurs. Prin decizia penala nr. 209/R/06.10.2006, Tribunalul Harghita a admis recursul si a trimis

cauza la Parchet pentru inceperea urmaririi penale. Prin Ordonanta Parchetului din 10.04.2007 s-a dispus scoatea de sub urmarire penala. Plangerea impotriva acestei ordonante a fost respinsa in 22.05.2007. In mod similar, prin sentinta penala nr. 791/24.10.2007, Judecatoria Miercurea Ciuc a dispus respingerea plangerii impotriva ordonantelor Parchetului. Impotriva sentintei penale nr. 791 s-a declarat recurs⁶⁴.

In esenta, organele de cercetare penala si instantele de judecata au retinut, intre altele, ca faptuitorul in calitate sa de viceprimar, prin actiunile intreprinse, nu a avut intentia de a crea o situatie de inferioritate pe temei de nationalitate sau rasa, ca bilantul de mediu a indicat faptul ca obiectivul analizat nu constituie o sursa de agresiune a mediului, poluarea factorilor de mediu, situandu-se in limite admisibile, ca decesele persoanelor de etnie roma au survenit, conform actelor medicale, din motive ce nu au legatura cu conditiile de mediu, sau ca organele locale au intreprins masuri de a asigura locuite si sprijin material romilor⁶⁵.

Prin decizia penala nr. 90/R/ din 13.05.2008 Tribunalul Harghita a respins ca nefondat recursul petentilor. In prezent cazul se afla pe rolul Curtii Europene a Drepturilor Omului. Plangerea adresata Curtii vizeaza incalcarea dreptului la viata

⁶³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

⁶⁴ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

⁶⁵ Idem

(Art. 2), dreptului la viata intima, familiala si privata (art.8) a dreptului la un mediu inconjurator santatos precum si a dreptului de a nu fi supus discriminarii (Art. 14).

Exercitarea abuzivă a dreptului de petiționare împotriva familiilor de etnie romă afectate de calamități

Romani CRISS a monitorizat situația romilor din localitatea Arbore, județul Suceava. Ca urmare a calamităților naturale din iulie 2008, a fost afectată și comuna Arbore. În urma evaluărilor, au fost întocmite 19 fișe tehnice pentru locuințele ce aparțin familiilor de romi, pentru care s-a propus măsura de strămutare și reconstrucție, datorită amplasamentului caselor într-o zonă inundabilă⁶⁶.

Conform procesului verbal de constatare a Comisiei constituită din ordin al Prefecturii Suceva, Consiliul local al comunei Arbore trebuia să emită o Hotărâre de Consiliu local privind alocarea a 23 de parcele de teren, din domeniul privat, parcele pe care urmau să fie construite 23 de case, în majoritate pentru familii de etnie romă.

Un număr de 120 de persoane din localitate au demarat o acțiune prin care au semnat și trimis un memoriu autorităților locale și autorităților județene prin care au solicitat ca hotărârea Consiliului local să nu fie

adoptată “pentru arboreni de etnie romă”, deoarece nu doresc să devină vecini cu persoane de etnie romă.

Romani CRISS a formulat plângere împotriva Primăriei Arbore, Consiliului local Arbore și a celor 120 de semnatori ai memoriului, la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.

Prin hotărârea nr. 107 din 9 iunie 2010, **Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a confirmat în parte argumentele Romani CRISS**, a constatat că memoriul semnat de cele 120 de persoane este discriminatoriu, aduce atingere demnității persoanelor aparținând comunității etnice a romilor din localitatea Arbore și a dispus sancționarea cu avertisment a persoanelor reclamate⁶⁷.

CNCD a retinut ca deși în cadrul memoriului s-a încercat inducerea unui caracter aparent neutru, acesta a avut un conținut discriminatoriu. Argumentul invocat în sensul în care părțile reclamate nu au ceva împotriva romilor și că (n.n. romii) au dreptul la teren pe care să-și construiască gospodării a fost contrapus cu solicitarea expresă că hotărârea care s-ar adopta să nu prevadă repartizarea de loturi în vecinătatea sau în mijlocul comunității acestora (n.n. cetățenii proveniți din Cașvana) Această solicitare a fost justificată prin inducerea unei distincții în raport cu dobândirea proprietăților, modul de

⁶⁶ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

⁶⁷ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

viață și nivelul comunității (ex. "am lucrat din greu în țările Europei", "am plătit zeci și sute de milioane de lei...să ne construim gospodării") față de romi (ex. "nu suntem obisnuiți,...să trăim în vecinătatea unor asemenea cetățeni, "halul în care arată locuințele", "folosesc terenul pe loc de WC", "fac dese chefuri", "bătăi") În plus, argumentul neamplăsării locuințelor pentru romi, în vecinătatea sau mijlocul comunității este întărită de prevenirea de conflicte care "inerent, ar apărea între comunitatea lor și cea a noastră"⁶⁸.

În ceea ce privește Primăria și Consiliul Local Arbore, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a considerat că aceste părți nu au săvârșit fapte de discriminare, pe argumentul că nu s-a putut stabili un raport de cauzalitate între neaprobarea terenurilor de construcție și originea etnică ori memoriul discriminatoriu al celor 120 de semnatori⁶⁹.

⁶⁸ Idem

⁶⁹ Idem

II. Protejarea dreptului la viață în domeniul sănătății publice si standarde CEDO

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că obligațiile pozitive ce revin statelor pentru apărarea efectivă a dreptului la viață se aplică și în materie de sănătate publică.

De exemplu, Curtea Europeană a statuat că autoritățile publice au obligația de a adopta reglementări care să impună spitalelor, publice sau private, luarea de **măsuri de natură a asigura protejarea vieții bolnavilor** (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza Cavelli and Ciglio v. Italy, 17 ianuarie 2002)

Curtea Europeană a considerat că

Inclusiv acte de omisiune ale autorităților în domeniul sănătății publice, în anumite circumstanțe, pot conduce la angajarea răspunderii statului, în temeiul art. 2 din Convenție. (CEDO, cauza Dodov v. Bulgaria, 17 ianuarie 2008)

dreptul la viață presupune și obligația statului de a instaura un sistem judiciar eficace și independent, apt să **stabilească cauzele decesului unei persoane** care se găsește sub autoritatea organismelor specializate **în domeniul sănătății (unități spitalicești)**, publice sau private și care, dacă este cazul, să facă posibilă angajarea răspunderii acestora pentru actele lor. (CEDO, cauza Powell v. Marea Britanie 4 mai 2000)

Curtea Europeană a stabilit că statele

În cazul **neglijențelor medicale**, un sistem judiciar eficient trebuie să ofere persoanelor interesate o cale de atac în fața jurisdicțiilor civile, singură sau împreună cu o cale de atac în fața jurisdicțiilor penale, care să aibă ca **finalitate stabilirea responsabilității medicale în cauză**, și dacă este cazul, să se obțină despăgubiri. (CEDO, cauza Calvelli si Ciglio v Italia)

au responsabilitatea de a lua măsuri necesare pentru a împiedica producerea unor evenimente în care viața persoanelor poate fi pusă în pericol, fiind necesară **informarea publicului** cu privire la **pericole la adresa vieții și a sănătății**.

Dreptul la viață apărut de Art. 2 din Convenția europeană presupune **obligația de a desfășura o ancheta serioasă și aprofundată cu privire la circumstanțele morții unei persoane**. (CEDO, cauza McCann și alții v. Marea Britanie, 27 septembrie 1995)

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că **acolo unde există o suspiciune că atitudini rasiste** au indus o acțiune violentă este deosebit de important ca **investigația oficială să fie întreprinsă prompt, cu imparțialitate**, având în vedere nevoia continuă de a reafirma condamnarea rasismului și a urii etnice de către societate.

Autoritățile statului au **datoria suplimentară de a face totii pașii pentru a demasca orice motiv rasist** și de a stabili dacă ura etnică sau prejudecățile ar fi putut juca un rol în cadrul evenimentelor. Obligația Statului de a investiga posibilele implicații rasiste este o obligație de diligență. **Autoritățile trebuie să faca tot ce e rezonabil** în acele împrejurări pentru a colecta și păstra probele, a explora toate mijloacele practice de descoperire a adevărului și **a oferi decizii complet motivate, imparțiale și obiective, fără a omite faptele suspecte care ar putea fi un indicativ al violenței rasiste**. (CEDO, cauza Nachova și alții v. Bulgaria, 6 iulie 2005)

II.1.Discriminarea în accesul la servicii de sanatate în sondajele Agentiei Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale

Agencia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale a publicat recent un "Sondaj al Uniunii Europene privind discriminarea și minoritățile - EU-MIDIS"⁷⁰. Raportul indica faptul ca **romii sunt predispuși la discriminare**, ceea ce implica nevoia ca strategiile de intervenție în acest domeniu să fie îndreptate spre acest grup vulnerabil⁷¹.

În medie, în Bulgaria, Cehia, Grecia, Ungaria, Polonia, **România** și Slovacia, **47% din romii intervievați**

s-au declarat victime ale discriminării din motive etnice în ultimele 12 luni.

Discriminarea în domeniul „serviciilor private” domină experiențele persoanelor legate de discriminarea cotidiană, experiențele legate de locul de muncă situându-se pe locul al doilea în majoritatea țărilor participante la sondaj.

În Polonia, Cehia și Ungaria, peste 40% dintre respondenți au fost discriminați în ceea ce privește serviciile private în ultimele 12 luni. Comparativ, respondenții din majoritatea țărilor s-au simțit mai puțin discriminați în relația cu personalul instituțiilor de învățământ.

Majoritatea respondenților de etnie romă au considerat că discriminarea din cauza originii etnice este foarte sau destul de răspândită în țara lor – spre exemplu, 90% în Ungaria și 83% în Cehia. În Bulgaria și **România**, numai 36%, respectiv, **42% dintre respondenți** au identificat discriminarea din cauza originii etnice ca fiind larg răspândită.

Un procent considerabil dintre respondenți, cuprins între 11 și 23%, arată faptul că aceștia s-au confruntat în ultimele 12 luni cu **discriminări venite din partea personalului unităților medico-sanitare** și, într-o mai mică măsură, din partea personalului de asistență socială⁷².

⁷⁰ Sondajul EU-MIDIS din 2009 a interviat persoane de etnie romă din 7 state europene (Bulgaria, Cehia, Grecia, Ungaria, Polonia, România și Slovacia).

⁷¹ A se vedea Sondaj al Uniunii Europene privind discriminarea și minoritățile -EU-MIDIS, 2009, Agenția Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale.

⁷² EU-MIDIS 2009, Agenția Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale.

II.2.Cazuri si actiuni Romani CRISS privind discriminarea romilor in accesul la sanatate

Romani CRISS a monitorizat cazul unei persoane de etnie romă decedată la Spitalul Judetean Tg. Jiu. La scurt timp după naștere, atât doamna B. cât și noul născut au decedat. Circumstanțele cazului au indicat neglijența cadrelor medicale în cursul acordării îngrijirilor medicale⁷³.

Romani CRISS, în numele familiei victimelor, a formulat plângere la Parchetul de pe lângă Judecătoria Tg-Jiu cu privire la săvârșirea infracțiunilor de ucidere din culpă, (Art 178 C.pen alin 1 si 2) și neglijență în serviciu (Art. 249 C.pen) coroborat cu circumstanța agravantă prevăzută în art. 75 C.pen (săvârșirea infracțiunii pe temei de rasă sau etnie)

Împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale s-a introdus plângere, invocându-se argumente în legătura cu: probatoriul incomplet; neadmiterea probelor relevante în cauză; lipsa unei investigații efective și imparțiale; neinvestigarea posibilelor motive rasiale, având în vedere faptul că victimei i-au fost adresate jigniri și ofesne în legătură cu apartenența etnică, de către personalul medical.

În Rezoluțiile din 06.05.2009 și din 09.07.2009 Parchetul a reținut că

⁷³ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anual 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

Parchetul de pe lângă Judecătoria Tg. Jiu și Parchetul de pe lângă Tribunalul Gorj, au confirmat propunerea organelor de politie de neîncepere a urmăririi penale.

decesul femeii și al noului născut se poate datora unor cauze patologice respectiv ca decesul celor doi a avut caracter accidental. În prezent, dosarul se afla pe rolul Tribunalului Gorj, în curs de judecare.

Mentionarea discriminatorie a apartenenței etnice în certificatele de naștere ale noilor-nascuti

Romani CRISS a monitorizat situația unor mame de etnie romă care au născut în spitale din județul Galați și Cluj. Unitățile medicale au **eliberat certificate de naștere** pentru nou-nascuti iar la **rubrica „naționalitatea mamei”**, reprezentanții spitalului au completat cu sintagma **„Țigancă” sau “Rom”**. Mamele au precizat că nu au fost întrebat de personalul medical în legătură cu naționalitatea, respectiv originea etnică.

Două alte cazuri similare au mai fost identificate, la același spital din județul Cluj. Mamele nu au fost întrebat ce naționalitate/originea etnică au, și nu și-au exprimat consimțământul, însă reprezentanții spitalului au completat rubrica „Naționalitatea mamei” cu termenul „Romă”⁷⁴.

⁷⁴ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anual 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al

Romani CRISS, in numele mamelor, s-a adresat Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării invocand faptul ca mentionarea apartenentei etnice intr-un document eliberat de o autoritate a statului, aduce atingere in primul rand dreptului persoanei la autoidentificare precum si a consimtamantului cu privire la date personale.

Pana la momentul elaborarii prezentului raport, CNCD nu a comunicat Romani CRISS solutiile adoptate cu privire la respectivele plangeri.

Discriminare in relatia pacient-personal medical

Romani CRISS a fost sesizată de persoane de etnie romă din localitatea Vârtop, cu privire la faptul că acestora le este restricționat și în unele cazuri refuzat, accesul la serviciile medicale oferite de medicul de familie la care sunt înscrși. D.E., o femeie de etnie romă, a menționat că a fost externată din spital timp de o săptămână, iar doctorii i-au spus că trebuie să ia medicamente și că medicul de familie ar trebui să vegheze asupra sănătății ei. Medicul de familie, W.N. a refuzat să o trateze, susținând că D.E. ar fi fugit din spital. Deși femeia a dovedit că a fost externată de doctorii care au tratat-o, doctorița a refuzat în continuare să se ocupe de ea. Mai multe persoane au arătat că doctorita W.L. nu face vizite la domiciliul persoanelor bolnave din comunitățile de romi ori la persoane

care au nevoie de îngrijire medicală, nu își respecta programul de de consultații și li se adresează persoanelor de etnie romă pe un ton agresiv și nepotrivit. Cu altă ocazie, medicul a refuzat să consulte un copil rom susținând că nu ar fi îndeajuns de bolnav pentru a fi consultat. Unei alte persoane i-a spus că nu are timp sa îi consulte fata și să vină în următoarea zi. În altă situație, unei mame care venise cu copilul ia spus: „Este bine; așa sunteți voi, țigani! Dacă au un pic de febră îi aduceți aici!”

Romani CRISS a înaintat o plângere CNCD în legatura cu faptele imputate medicului de familie din Vârtop. Prin hotărârea nr. 258 din 2010, Consiliul National pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a reținut că **aspectele sesizate nu pot fi confirmate**, probele nefiind concludente atât în ceea ce privește individualizarea faptelor în timp cât și în ceea ce privește conținutul afirmațiilor. Deși s-au invocat fapte continue, s-a reținut că declarațiile din cauză au privit, esențialmente, fapte diferite care s-au consumat la momente diferite și au vizat terțe persoane⁷⁵.

III. Interzicerea discriminării în accesul la servicii si locuri deschise publicului larg

responsabililor cu aplicarea legii, 2010, Bucuresti.

⁷⁵ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului in practica, Raport anual 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, Bucuresti.

Legea romana privind prevenirea si sanctionarea tuturor formelor de discriminare⁷⁶, in Art. 1 alin.2 prevede ca: "Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate în special în exercitarea următoarelor drepturi: ... f) **dreptul de acces la toate locurile și serviciile destinate folosinței publice...**"

III.1.Cazuri si actiuni Romani CRISS privind accesul restrictionat tinerilor romi în

Potrivit Art. 10 lit. f din O.G. nr. 137/2000 republicata :
"Constituie contravenție, ... , **discriminarea** unei persoane fizice, a unui grup de persoane din cauza apartenentei acestora ori a persoanelor care administrează persoana juridică la o anumită **rasa, naționalitate, etnie ...prin : ... f) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de magazine, hoteluri, restaurante, baruri, discoteci** sau de orice alți prestatori de servicii, indiferent dacă sunt în proprietate privată ori publica, cu excepția situației în care aceasta restrangere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare".

cluburi și discoteci deschise publicului larg

Romani CRISS si Agentia de Monitorizare a Presei "Academia Catavencu" au sesizat Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii cu privire la restrictionarea accesului unui numar de 15 tineri romi in Clubul Bamboo din Bucuresti. La intrare acestora li s-a precizat ca nu au o tinuta corespunzatoare, respectiv ca un club privat poate sa-si selecteze clientela, iar romii nu au acces⁷⁷.

Prin hotararea nr. 26 din 11 ianuarie 2005, **CNCD a constatat ca faptele sesizate de Romani CRISS constituie acte de discriminare** si a dispus sanctionarea cu avertisment a firmei Morgana SRL, proprietara clubului. Ulterior, Romani CRISS a formulat actiune in despagubiri in cuantum de 1 Ron si scuze adresate public prin intermediul unui cotidian la nivel national.

Prin sentinta civila nr. 3385 din 5 martie 2007, Judecatoria Sectorului 1 Bucuresti a apreciat ca pretentiile CRISS sunt intemeiate si a obligat firma la plata sumei de 1 RON, reprezentand daune morale inasa respins cererea cu privire la scuze publice considerand ca nu s-a precizat forma de concretizare a acestora. Prin decizia civila nr. 1385 R din data de 3 octombrie 2007, Tribunalul Bucuresti a respins recursul format de club si a obligat parata sa prezinte scuze minoritatii rome intr-un cotidian national. In motivarea deciziei, Tribunalul Bucuresti a retinut, inter alia, ca desi

⁷⁶ A se vedea O.G. nr. 137/2000 cu modificari si completari ulterioare, republicata.

⁷⁷ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

in cuprinsul cererii de chemare in judecata CRISS nu a precizat exact modalitatea in care solicita sa i se ceara scuze precum si cotidianul anume, acest fapt nu poate constitui, prin sine insusi, un motiv de respingere a acestui capat de cerere. [In prezent, Romani CRISS a initiat procedura de punere in executare a hotararii instantei judecatoresti.](#)

CRISS vs. S.C Prod-com Gilda Bacau

Romani CRISS a formulat plangere la CNCD cu privire la refuzul de a permite accesul respectiv servirea dlui. B.N., persoana de etnie roma, in barul apartinand societatii Prod-com Gilda din Bacau. Dupa ce a intrat in bar si a comandat o cafea, una din persoanele care serveau la bar l-a intrebat daca stie sa citeasca, fiind invitat la intrarea in bar, unde era afisat un anunt cu urmatorul continut: „**elevii, minorii, romii, boschetarii nu vor fi serviti in acest bar.**”⁷⁸

Prin hotararea nr. 317/28.11.2006, **CNCD a constatat ca faptele sesizate de Romani CRISS constituie discriminare** si a sanctionat societatea cu amenda contraventionala in cuantum de 1000 Ron⁷⁹.

CRISS vs Club “Twice” Bucuresti

Romani CRISS a formulat plangere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii cu privire la refuzul accesului a 5 tineri romi in discoteca Twice din “Complexul Studentesc Regie” Bucuresti. Alti

tineri cu tenul deschis la culoare au intrat in club doar prin achizitionarea unui bilet. In cazul tinerilor de etnie roma li s-a precizat ca intrarea se face pe baza de rezervare respectiv de selectie a clientelei⁸⁰.

Prin hotararea nr. 329 din 8 octombrie 2007, **CNCD a constatat**, inter alia, ca prin interdictia impusa grupului de tineri romi de a intra in discoteca, in raport cu ceilalti tineri s-a creat **o situatie dezavantajosa** lipsita de o justificare obiectiva, **ce a condus la discriminare pe baza apartenentei la etnie** si a dispus sanctionarea cu avertisment clubului”Twice”⁸¹.

Romani CRISS a formulat actiune in daune pentru discriminare, la Judecatoria Sector 3 din Bucuresti. Prin decizia nr. 7312 din 21.05.2011 **Judecatoria a respins ca neintemeiata cererea** de obligare a paratei la despagubiri. Romani CRISS a formulat apel impotriva sentintei. Prin decizia civila nr. 846/A din 18.10.2011 **Tribunalul Bucuresti a respins apelul.**

CRISS vs. Clubul “Maxx” Bucuresti

Romani CRISS a formulat plangere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii cu privire la refuzul accesului a 3 tineri romi in discoteca “Maxx” din Bucuresti. Persoanele cu tenul deschis la culoare au intrat in club insa tinerilor romi cu tenul inchis la culoare le-au fost solicitate carnetele de student⁸².

⁷⁸ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

⁷⁹ Idem

⁸⁰ Idem

⁸¹ Idem

⁸² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania:

Prin hotararea nr. 135 din 24.05.2007, cu majoritate de voturi, Colegiul CNCD a retinut ca **faptele sesizate nu constituie discriminare**.

Romani CRISS a contestat hotararea CNCD la Curtea Apel Bucuresti. Prin sentinta civila nr.1432 din 8 mai 2008, **Curtea de Apel a respins contestatia CRISS**. Solutia a fost atacata la Inalta Curte de Casatie si Justitie. Prin decizia civila nr. 3004 din 2 iunie 2009, **Inalta Curte a respins recursul**. Ulterior, in numele victimelor, **Romani CRISS a formulat cerere la Curtea Europeana a Drepturilor Omului**.

CRISS vs Clubul "Bavaria" Bucuresti

Romani CRISS a formulat plangere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii cu privire la refuzarea accesului a 5 tineri de etnie roma in discoteca Bavaria. Precizandu-se initial ca se poate intra pe baza de carnet de student, ulterior s-a invocat faptul ca un club privat are dreptul sa isi selecteze clientii. La insistentele tinerilor cu privire la motivul refuzului, unul dintre bodyguarzi a mentionat: "patronul face ura de rasa". Intrebat daca aceast lucru semnifica, in fapt, ca "tiganii nu au voie" acolo, bodyguard-ul a raspuns afirmativ⁸³. Prin hotararea nr. 307 din 8 septembrie 2007, Colegiul CNCD a constatat, inter alia, ca prin interdictia impusa grupului de tineri romi cu tenul de culoare inchisă in comparatie cu ceilalti tineri cu tenul deschis la culoare s-a creat **o situatie**

dezavantajoasa, pe baza heteroidentificarii cu etnia roma. CNCD a aplicat sanctiunea cu **avertisment** societatii care detinea clubul.

In 31 august 2009, **Romani CRISS s-a adresat Judecatoriei Sector 6 Bucuresti** cu o cerere pentru obligarea societatii care detinea clubul la plata de despagubiri pentru repararea prejudiciului suferit ca urmare a discriminarii. Cazul se afla in curs de solutionare.

CRISS v. Club Miraj Craiova

Romani CRISS s-a plâns cu privire la faptul că unui grup de tineri (cu tenul închis la culoare) li s-a interzis accesul în discotecă datorită apartenenței etnice, în timp ce unui grup format din 4 persoane cu tenul deschis la culoare (de naționalitate română) i s-a permis accesul liber. Primul grup de tineri (ten închis) a fost oprit de bodyguarzi și le-a fost precizat că nu pot intra întrucât localul a fost închiriat pentru întreaga noapte. La întrebările repetate ale tinerilor, unul dintre angajații discotecii a menționat că patronul a decis ca persoanele mai închise la culoare să nu intre în discotecă și că singurul țigan care are voie să intre este domnul F. Între timp celălalt grup format din persoane cu tenul deschis la culoare au intrat fără să întâmpine probleme.

Prin hotărârea nr. **509 din 03.09.2008**, CNCD a constatat ca faptele sesizate de Romani CRISS constituie **tratament discriminatoriu** (discriminare directă), potrivit prevederilor art. 2 alin.1 și 4 și s-a dispus sancționarea cu **amandă**

Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008

⁸³ Idem

contravențională a părții reclamate în cuantum de 1000 lei⁸⁴.

III.2 Alte acțiuni de monitorizare a discriminării tinerilor romi în accesul la cluburi

În anul 2009, Romani CRISS și Asociația TRUST au organizat acțiuni de monitorizare a cazurilor în care tinerilor romi li se refuză sau îngreșează accesul în diferite cluburi și discoteci.

Club 300 Craiova

Un grup de 4 persoane de etnie romă, cu tenul închis la culoare au încercat să intre în club, simultan cu 2 persoane cu tenul deschis la culoare. Atât persoanele de etnie romă cât și cele cu tenul deschis au fost oprite de doi bodyguardzi care au indicat spre un anunț postat la intrarea în club, unde erau listate documentele necesare pentru a obține legitimații de intrare: cazier judiciar, amprente, copie contract de muncă, fișă fiscală, copie pașaport, copie buletin de identitate. Totuși, persoanelor cu tenul deschis nu li s-au solicitat legitimații de intrare, motivându-se că erau clienți fideli ai clubului. Una din persoanele refuzate la intrare a rugat bodyguardul să o însoțească înăuntru și să îi arate o persoană de acolo care are legitimație. Bodyguardul a spus că nu

se poate intra pentru că “așa a spus patronul- să nu intre romii”⁸⁵.

Club Kado Craiova

Grupul de persoane de etnie romă, cu tenul închis la culoare a fost oprit de un bodyguard îmbrăcat în haine civile. Tinerii au întrebat motivul pentru care un sunt lăsați să intre și dacă nu sunt îmbrăcați adecvat. Bodyguardul a răspuns că nu este vorba despre ținuta neadecvată. Întrebat fiind dacă îi cunoaște pe vreunul din tinerii romi, a răspuns negativ, dar că nu este vorba despre ei, în mod particular, ci despre „ei, așa, în general”. Între timp, mai multe persoane cu tenul deschis la culoare intrau în club fără a întâmpina nicio restricție. Din acest motiv, bodyguardului i s-au cerut explicații. Acesta a spus că nu are nicio problemă cu cei care au intrat, ci doar cu tinerii respectivi, pentru că așa dorea patronul. Tinerii au întrebat dacă patronul i-a ordonat să nu îi lase pe ei patru anume în club, iar bodyguardul a replicat: nu pe ei, ci pe romi, în general. Același lucru s-a întâmplat și cu celelalte grupuri: cel format din persoane cu tenul închis la culoare nu a fost primit în club, sub aceeași motivație, în timp ce ultimul grup, format din persoane cu tenul deschis la culoare, a putut intra în club⁸⁶.

Club Krypton Craiova

⁸⁴ A se vedea CNCD, Raport privind implementarea Directivei rasiale în România 2003-2010, Jurisprudența CNCD sub incidența legii naționale de transpunere a Directivei 2000/43/CE, București 2010.

⁸⁵ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anual 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

⁸⁶ Idem

În fața clubului se aflau doi bodyguarzi, care au oprit grupul de tineri romi, cu tenul închis la culoare, spunând că nu pot intra deoarece în acea seara accesul se realiza doar pe bază de invitație. Tinerii au dorit să afle de unde se puteau obține invitațiile, iar unul dintre bodyguarzi a răspuns că era o petrecere privată. Pe ușa clubului era lipit un afiș cu o ilustrație, indicând mai multe persoane dansând, și textul „Party”. Nu era precizat nicăieri că în club se desfășura o petrecere privată. Între timp, doi tineri cu tenul deschis la culoare, au intrat în club, fără a întâmpina restricții și fără a li se solicita invitație. Ulterior, pe parcursul discuției cu bodyguardul, acesta și-a schimbat motivația, spunând că este dator să asigure o clientelă selectă. Observând că grupului i se oferă prea multe explicații de către colegul său, un alt bodyguard a replicat: „Ce stai să dai explicații? Nu aveți voie și punct”. În acel moment, ambii angajați ai firmei de pază au intrat în club, închizând ușa în urma lor⁸⁷.

Club Estate Craiova

Grupul de tineri romi cu tenul închis la culoare a fost oprit de un bodyguard care a precizat că la momentul respectiv clubul era rezervat pentru o petrecere privată. Întrebat dacă pot reveni în seara următoare, bodyguardul le-a răspuns afirmativ. Între timp, persoanele din grupul celor cu tenul deschis la culoare, au intrat în incinta clubului,

fără nici un fel de probleme. În seara zilei următoare, aceleași persoane au mers la Clubul Estate. Grupul, format din 3 persoane de etnie romă a fost oprit de același bodyguard. Bodyguardul nu a permis accesul persoanelor în club. Încercând să afle motivul pentru care nu pot intra în club, un alt bodyguard al aceleiași firme de pază a dat explicația: “Nu puteți pentru că sunteți romi!”. O persoană din grup l-a rugat, uimit, să repete, iar acesta a spus: “Sunteți țigani, ce un înțelegi!”. Acesta a mai adăugat că așa a ordonat patronul firmei de pază, să nu intre țigani în club, deoarece firma de paza asigură o clientelă selectă. Același bodyguard a spus că oricum, grupul trebuia să meargă la mânele, că țiganii nu au ce căuta la house. Persoanele cu tenul deschis la culoare au putut intra în club fără nici o îngrădire⁸⁸.

Discoteca Glitter Craiova

Tinerii romi cu tenul închis la culoare au intrat în discotecă fără a întâmpina dificultăți, asemenea grupului de tineri cu tenul deschis. Bodyguardul de la intrare i-a rugat să meargă să se așeze “mai în spate”, cu toate că erau mese libere în față. Ulterior, li s-a spus că trebuie să părăsească discoteca, pentru că așa a spus patronul. Unul din bodyguarzi le-a indicat tinerilor cu ten închis la culoare anunțul postat la intrarea în club în care se preciza: „Clubul își rezervă dreptul de a-și selecta clientela”, întrebând dacă știu să citească.⁸⁹

⁸⁷ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anual 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

⁸⁸ Idem

⁸⁹ Idem

IV. Accesul la piata muncii si relatiile de munca

Legea romana privind prevenirea si sanctionarea tuturor formelor de discriminare se **aplică tuturor persoanelor fizice sau juridice, publice sau private**, precum și instituțiilor publice cu atribuții în ceea ce privește: **condițiile de încadrare** în muncă, **criteriile și condițiile** de recrutare, **de selectare** și de promovare, accesul la toate formele și nivelurile de orientare, de formare și de perfecționare profesională⁹⁰.

Potrivit legislației anti-discriminare egalitatea în materie de angajare presupune **interzicerea discriminării** în legătura cu, între altele: încheierea, suspendarea, modificarea sau încetarea raportului de muncă, refuzul unei persoane fizice sau juridice de a angaja în muncă; condiționarea ocupării unui post prin anunț sau concurs, lansat de angajator ori de către reprezentantul acestuia⁹¹.

IV.1. Curtea Europeana de Justitie a condamnat anunturile publice discriminatorii

În cauza Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding v. Firma Feryin NV, Curtea Europeana de Justiție a statuat că **declarația**

publică a unui angajator de a nu angaja salariați (instalatori) cu o anumită origine etnică sau rasială constituie o discriminare directă, întrucât astfel de declarații sunt de natură să descurajeze în mod serios anumiți candidați să își depună candidaturile și, prin urmare, sunt de natură să împiedice accesul acestora la piața muncii⁹².

Curtea Europeana de Justitie a retinut ca declarațiile publice prin care un angajator informează că, în cadrul politicii sale de recrutare, nu va angaja salariați de o anumită origine etnică sau rasială sunt suficiente pentru a se prezuma, în sensul articolului 8 alineatul (1) din Directiva 2000/43, existența unei politici de angajare discriminatorii.

IV.2. Cazuri si actiuni Romani CRISS privind accesul pe piata muncii

Romani CRISS a monitorizat anunturi de angajare publicate de societati comerciale in presa de specialitate precum si pe site-urile de intermediere a fortei de munca. În unele cazuri anunturile de angajare contin prevederi discriminatorii multiple, pe baza unor criterii precum sex, varsta sau origine etnica. Romani CRISS a monitorizat un astfel de caz.

⁹⁰ A se vedea O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea si sanctionarea tuturor formelor de discriminare, cu modificari si completari ulterioare, republicata.

⁹¹ Idem

⁹² A se vedea Curtea Europeană de Justiție, cauza Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding v. Firma Feryin NV, C-54/07, dispozitivul Hotărârii Curții de Justiție din 10 iulie 2008.

„Angajez mecanici auto cu experiență, vârsta 30-40 de ani (exclus romi)”

„Angajez confecționere, croitorese, exclus romi”.

În legatura cu publicarea acestor anunțuri de angajare pe un site de specialitate, Romani CRISS a formulat plângere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminării.

Prin hotărârea nr. 97 din 17.05.2005, Colegiul CNCD a constatat că **faptele sesizate de Romani CRISS constituie discriminare directă** și a dispus sancționarea cu **amendă** în cuantum de 2000 lei a societății angajatoare și sancționarea cu **amendă** în cuantum de 400 lei a societății care deținea site-ul de specialitate⁹³.

Cazuri similare au fost monitorizate și recent, în anul 2010. Romani CRISS și Asociația Tinerii Romi pentru Unitate, Solidaritate și Transparență au sesizat Consiliul National pentru Combaterea Discriminării cu privire la publicarea pe un site de specialitate a unor anunțuri de angajare prin care sunt excluse în mod explicit persoanele de etnie roma (prin menționarea sintagmei „exclus romi”). Colegiul CNCD a reținut că astfel de anunțuri reprezintă o excludere pe baza apartenenței etnice ce ca efect restrângerea accesului la un loc de muncă, iar

publicarea lor constituie un comportament activ care, prin efectele pe care le generează, defavorizează nejustificat un grup de persoane față de alte grupuri de persoane.

Prin Hotărârea nr. 127 din 07.07.2010, CNCD a constatat că faptele sesizate de Romani CRISS și Asociația Tinerii Romi pentru Unitate, Solidaritate și Transparență reprezintă **discriminare directă**. De asemenea, a dispus sancționarea cu avertisment a părții reclamate⁹⁴.

Efecte discriminatorii prin restructurarea funcției de mediator sanitar

Consiliul local Pașcani, prin Hotărârea nr. 123 din 21.07.2009, a stabilit înființarea unei comisii de evaluare a persoanelor încadrate ca mediorii sanitar si infiintarea unui singur post pentru mediatorul sanitar. În ciuda prevederilor legale din care rezulta clar intenția legiuitorului de a se prelua toți mediorii sanitar de către autoritățile administrației publice locale și asigurarea resurselor financiare necesare salarizării, Consiliul local a dispus restructurarea funcțiilor mediatorilor sanitar (4 existenți) si infiintarea unui singur post. Or, acesta situație cumulată cu refuzul preluării tuturor mediatorilor sanitar a condus la o discriminare indirecta fata de doamna C.M. careia i s-a desfacut contractul de munca, alaturi de alti 2 mediorii sanitar.

⁹³ A se vedea CNCD, Raport privind implementarea Directivei rasiale în România 2003-2010, Jurisprudența CNCD sub incidența legii naționale de transpunere a Directivei 2000/43/CE, București 2010.

⁹⁴ A se vedea CNCD, Raport privind implementarea Directivei rasiale în România 2003-2010, Jurisprudența CNCD sub incidența legii naționale de transpunere a Directivei 2000/43/CE, București 2010.

O situatie relativ similara a fost monitorizata si in localitatea Jirlau judetul Braila. In contextul acelorasi dispozitii legale, autoritatea publica locala a decis infiintarea unui singur post de mediator sanitar. In cazul desfacerii contractului de munca s-a invocat durata determinata a contractului, refuzul incheierii unui nou contract de munca prin imputarea neindeplinirii atributiilor de serviciu de catre mediatoarea sanitara vizata⁹⁵.

Romani CRISS a monitorizat cazurile si a asigurat reprezentarea judiciara a mediatoarelor sanitare in fata autoritatilor locale si a instantelor de judecata.

Prin Sentinta civila nr. 954 din 20 aprilie 2011, Tribunalul Iasi a respins actiunea mediatoarei sanitare, retinand ca autoritatea locala din Pascani a prelungit contractul de munca pentru un singur mediator, raspunzand astfel dispozitiilor legale in vigoare precum si nevoii de a asigura un minim de calitate a asistentei medicale sanitare. Practic, anterior restructurarii cei 4 mediatori consiliau un numar de 817 persoane, acesta atributie revenind unui singur mediator⁹⁶.

Tribunalul a omis insa a se pronunta cu privire la aspectul de discriminare invocat in cauza si nu a luat in considerare intreg probatoriul cauzei. Impotriva sentintei civile nr. 954 din

2011 s-a formulat recurs, cazul fiind pe rolul instantei de judecata⁹⁷.

In cazul primariei Jirlau, actiunea privind litigiul de munca se afla pe rolul Tribunalului Braila, in curs de solutionare.

⁹⁵ Romani CRISS, dosar caz Jirlau, documente nepublicate.

⁹⁶ Romani CRISS, sentinta civila nr. 954 din 20 aprilie 2011, Tribunalul Iasi.

⁹⁷ Romani CRISS, caz Jirlau, recurs impotriva Sentintei civile nr. 954/2011, document nepublicat.

Concluzii

Agentia Uniunii Europene privind Drepturile Fundamentale a tras un semnal de alarma cu privire la situatia locuirii romilor in Romania

Agentia Uniunii Europene privind Drepturile Fundamentale FRA a indicat România între Statele Membre în care situația locuirii comunității rome nu înregistrează progrese cât tendințe de declin.

România este între Statele Membre unde așezări și, în unele cazuri, locuințe sociale, în care locuiesc romii sunt amplasate lângă zone de depozitare a deșeurilor.

Romania este menționată între Statele membre în care segregarea rezidențială a romilor cunoaște un nivel ridicat. Anumite localități și așezări sunt locuite exclusiv ori în mare majoritate de Romi, fie în zone periferice, fie centrale.

Romii sau fost cei mai dezavantajați în comparație cu alte grupuri etnice, în ceea ce privește accesul la utilități publice

În România, romii sunt cei mai dezavantajați în comparație cu alte grupuri etnice, în ceea ce privește accesul la utilități publice: 75% nu dețin infrastructura pentru gaz, 72% infrastructura pentru scurgeri de reziduuri, 73% pentru apă potabilă, 12% pentru energie electrică, 14% pentru încălzire. Transportul public în zonele locuite de aceștia este „absent” sau „funcționează prost”.

În anul 2011 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a luat act de faptul că organisme internaționale precum Comitetul ONU privind Eliminarea tuturor formelor de Discriminare Rasială își exprimau îngrijorarea față de discriminarea rasială a romilor în accesul la locuire în România.

Romii au fost supuși unor situații de încălcare a dreptului la proprietate, demolare abuzivă, distrugerea bunurilor personale ori evacuări forțate

Romani CRISS a semnalat frecvent situații de încălcare a dreptului la proprietate concretizate prin acțiuni de violare a domiciliului, demolare abuzivă a caselor ori distrugerea bunurilor personale. În cele mai multe cazuri, deși autoritățile locale s-au prevalat de existența unor reglementări legale, autoritățile locale nu au respectat cerințe procedurale. În cazurile monitorizate de Romani CRISS, evacuările nu au fost conforme standardelor din legislația internă ori internațională.

Romii au fost frecvent mutați la periferia localităților, în apropierea zonelor industriale sau a gropilor de gunoi

În cazurile monitorizate de Romani CRISS, deseori romii au fost supuși unor forme de rasism de mediu strans legate de fenomenul de evacuare forțată, prin amplasarea acestora în condiții inumane sau degradante, în imediată apropiere a gropilor de gunoi, a stațiilor de epurare a apei sau a zonelor industriale aflate la marginea localităților.

Strategia de imbunatatire a situatiei romilor a fost ineficienta in domeniul locuirii romilor

In ciuda raportarilor minimale ale Guvernului cu privire la implementarea Strategiei de imbunatatire a situatiei romilor, autoritatile centrale nu au initiat ori raportat nicio masura concreta de analiza si solutionare a problemelor legate de dreptul de proprietate asupra terenurilor si locuintelor detinute de romi, a problemelor legate de aplicarea actelor normative privind constituirea sau reconstituirea dreptului de proprietate funciara, inclusiv prin promovarea unor initiative legislative in domeniu.

Comisia Europeana a criticat in mod constant lipsa de eficienta a politicilor guvernamentale in domeniul locuirii romilor

In tot cursul procesului de preaderare a Romaniei la UE, Comisia Europeana a criticat ineficienta politicilor guvernamentale. In 2006 Comisia Europeana nota: "Conditile de locuire sunt neadecvate. Inca sunt raportate cazuri de evacuari in comunitatile de Romi, fara a se acorda o acomodare alternativa. In general, nivelul de cunoastere a situatiei romilor si a Strategiei guvernului privind romii este redus, in randul autoritatilor locale unde au loc aceste evacuari". Aceste concluzii nu au cunoscut modificari substantiale nici in prezent.

Romii s-au confruntat cu discriminări venite din partea personalului unităților medico-sanitare

Potrivit datelor Agentiei Uniunii Europene privind Drepturile Fundamentale, în România 47% din romii intervievați s-au declarat victime ale discriminării din motive etnice. Un procent considerabil dintre respondenți, cuprins între 11 și 23%, au arătat faptul că aceștia s-au confruntat în ultimele 12 luni cu discriminări venite din partea personalului unităților medico-sanitare.

În unele cazuri, îngrijirile medicale acordate persoanelor de etnie romă au fost deficitare. Autoritățile judiciare nu și-au îndeplinit obligația de a investiga efectiv neglijentele medicale si dacă posibile motive rasiste au jucat sau nu un rol în acordarea defectuoasă a serviciilor medicale în spital. Mentionarea originii etnice a mamei in actele constatoare ale nasterii, fara consultarea persoanei si a consimtamantului expres al acesteia, au constituit practici in diferite spitale.

Locurile deschise publicului larg au fost restrictive în ceea ce îi privește pe tinerii romi

Politica de refuz a romilor in locurile publice a constinuat sa se manifeste si a fost voalată, invocându-se unori lipsa legitimatiei de acces, desfășurarea unui eveniment privat, lipsa invitaiei, însă nu aceleași motive au fost invocate în cazul tinerilor neromi.

Sanctiunile dispuse de CNCD au ramas insuficiente si lispite de disuasiune

Deși în unele cazuri CNCD a constatat discriminarea romilor în accesul la bunuri și servicii, sancțiunile dispuse nu au fost proportionale ori descurajante, ori au rămas fără efect. În majoritatea cazurilor acestea s-au limitat la un avertisment sau o recomandare adresată celor vinovați de săvârșirea actelor de discriminare.

Reacția de soluționare a plângerilor depuse la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a fost extrem de lungă, cu mult peste termenul legal prevăzut de lege. Acest fapt s-a răsfrânt atât asupra eficacității instituției cât și asupra cazurilor.

CNCD ar trebui să se asigure că sunt respectate termenele legale de soluționare, că oferă soluții complet motivate, bazate pe analiză în profunzime a cazurilor și cu o încadrare judicioasă, în raport de motivele de fapt și de drept. Ar trebui să își evalueze strategia de comunicare și să pună la dispoziția publicului hotărârile de constatare a discriminării, rapoartele și opiniile de specialitate elaborate.

Capitolul 2

Exercitarea dreptului la educație și segregarea copiilor romi în școli

I. Dreptul la educatie: garantat de Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Articolul 2 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană consacră, fără nicio îndoială, un drept (dreptul la educație, instruire, învățământ) ca un drept fundamental⁹⁸. În contextul Art. 14 din Convenție exercitarea acestui drept **trebuie să fie asigurată "fără nicio deosebire bazată, în special pe rasă, ... culoare, ... origine națională sau socială, ... apartenență la o minoritate națională ...sau altă situație"**.

Se poate spune că statele au **obligția negativă** de a nu împiedica o persoană de a beneficia de sistemul de învățământ general și oficial. PE de altă parte statele au **obligția pozitivă** de a asigura accesul egal și nediscriminatoriu al oricărei persoane la formele de învățământ existente.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că asigurarea respectării efective a dreptului la educație presupune organizarea de către State a unui **învățământ de prim grad obligatoriu**⁹⁹. De asemenea, a statuat că **importanța școlarizării copiilor** în școli primare este legată nu doar de dobândirea de cunoștințe elementare, dar și de **integrarea copiilor în societate**¹⁰⁰.

⁹⁸ A se vedea CEDO, cauza Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen v. Danemarca, 7 decembrie 1976.

⁹⁹ A se vedea CEDO, cauza Family H. v. United Kingdom, 6 martie 1984.

¹⁰⁰ A se vedea CEDO, cauza Konrad and others v. Germany, 11 septembrie 2006.

"Nimeni nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și al învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice. (Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Protocolul 1, Art. 2)

În sistemele educative ale Statelor în care școlarizarea este obligatorie, prezintă o **maximă importanță înscrierea** în acest sistem a **tuturor copiilor de vârstă școlară** și cu atât mai mult a **copiilor care aparțin unor minorități etnice**¹⁰¹.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a ținut cont de faptul că "urmăre istoriei turbulente și situației lor, **romii au devenit o minoritate vulnerabilă și defavorizată**. Curtea a statuat că această poziție vulnerabilă presupune o **protecție specială din partea Statelor** ce se extinde și în sfera educației¹⁰².

¹⁰¹ A se vedea CEDO, cauza Sampanis v. Greece, 5 iunie 2008.

¹⁰² A se vedea CEDO, cauza D.H. and others v. Czech Republic, 13 noiembrie 2007.

I.1. Curtea Europeana a Drepturilor Omului a condamnat segregarea copiilor romi in educatie ca forma de discriminare

Marea Cameră a Curtii Europene a constatat discriminarea copiilor romi prin plasarea acestora în școli pentru persoane cu nevoi speciale, în cauza D.H. și alții împotriva Cehiei

Marea Cameră a Curtii Europene a Drepturilor Omului a reținut că în procesul de repartizare a copiilor de etnie romă în școlile pentru copii cu nevoi speciale, s-a produs o discriminare indirectă. **Testele aplicate copiilor au fost considerate ca părtinitoare și nu au fost analizate din perspectiva particularităților și a caracteristicilor specifice copiilor romi. Autoritățile nu au întreprins măsuri prin care să se asigure că părinții romi au primit toate informațiile necesare pentru a lua o decizie informată sau că sunt conștienți de consecințele deciziei asupra viitorului copiilor**¹⁰³.

Marea Cameră a arătat că procedurile instituționale din sistemul educațional nu au fost însoțite de garanții de natură a lua în considerare, de către Stat, **nevoile speciale ale copiilor romi, ca membrii ai unei comunități**

dezavantajate. Ca rezultat, aceștia au primit o educație care a compromis dezvoltarea personală în loc să abordeze problemele lor reale sau să îi ajute să se integreze în sistemul comun de școlarizare și să dezvolte capacitățile personale care ar fi facilitat viața lor în rândul populației majoritare. Marea Cameră a decis că tratamentul diferențiat în cauză nu a avut o justificare obiectivă și rezonabilă, copii romi suferind un tratament discriminatoriu contrar prevederilor Art. 14 împreună cu Art. 2 din Protocolul nr. 1 la Convenție¹⁰⁴.

Curtea Europeană a constatat discriminarea copiilor romi prin refuzul înscrierii acestora la școală respectiv prin plasarea copiilor romi într-o anexă a școlii, în cauza Sampanis și alții împotriva Greciei

Curtea Europeana a considerat că autoritățile competente ar fi trebuit să recunoască particularitățile situației copiilor romi și să faciliteze înscrierea acestora la școală, chiar dacă unele documente de natură administrativă nu erau disponibile la un moment dat, având în vedere vulnerabilitatea comunității rome, ceea ce face necesară acordarea unei atenții particulare la nevoile acestora¹⁰⁵.

În legătură cu plasarea copiilor romi în 3 clase preparatorii situate într-o anexă a școlii, Curtea Europeană a considerat că autoritățile școlare nu

¹⁰³ A se vedea CEDO, cauza DH and others v. Czech Republic, decizia Marii Camere, 13 noiembrie 2007.

¹⁰⁴ Pentru detalii a se vedea CEDO, DH and others v. Czech Republic, 2007.

¹⁰⁵ A se vedea CEDO, cauza Sampanis and others v. Greece, 5 septembrie 2008.

au adoptat un criteriu unitar și clar în selectarea copiilor ce urmau a fi înscriși în aceste clase, respectiv cu privire la modalitatea de transferare a acestora în clase comune. Curtea a concluzionat că în ciuda eforturilor autorităților de a asigura educația copiilor romi, condițiile de înscriere a acestora și plasarea în clase speciale preparatorii, într-o anexa din materiale prefabricate, separat de clădirea principală a școlii, a rezultat în discriminare pe criteriul originii etnice, contrar prevederilor Art. 14 împreună cu Art. 2 din Protocolul nr. 1 la Convenție¹⁰⁶.

Marea Cameră a Curtii Europene a constatat discriminarea copiilor romi prin plasarea acestora în clase separate în cadrul școlii, în cauza Orsus și alții împotriva Croatiei.

Marea Cameră a Curții Europene a reiterat faptul că poziția vulnerabilă a romilor presupune o protecție specială din partea Statelor ce se extinde în sfera educației. În cauza Orsus nu s-a pus problema unei politici de repartizare automate a copiilor romi în clase separate însă doar în privința acestora s-au format astfel de clase în școlile primare¹⁰⁷.

Curtea a considerat că plasarea temporară a copiilor romi în clase separate pe motivul deficiențelor de limbă, nu ar fi automat contrară prevederilor Art. 14 din Convenție, însă atunci când această practică

afectează un grup etnic specific, trebuie să existe anumite garanții.

Legislația croată nu prevedea formarea de clase separate, iar testele pentru evaluarea cunoștințelor în vederea mutării în clase separate nu adresa în mod specific problemele de deficiență lingvistică cât condițiile generale psiho-fizice ale copiilor¹⁰⁸.

În opinia Curtii Europene, plasarea copiilor în clase separate numai cu romi, în cursul ciclului primar nu a fost justificată, constituind o încălcare a Art. 14 (dreptul la nediscriminare) împreună cu Art. 2 din Protocolul nr. 1 (dreptul la educație) din Convenția Europeană¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Pentru detalii a se vedea CEDO, cauza Sampanis and others v. Greece, 2008.

¹⁰⁷ A se vedea CEDO, cauza Orsus and others v. Croatia, 16 martie 2010.

¹⁰⁸ Pentru detalii a se vedea CEDO, cauza Orsus and others v. Croatia, 2010.

¹⁰⁹ Idem

II. Agentia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale (FRA) atrage atentie asupra segregarii in educatie a copiilor romi

Agentia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale (FRA) conchide în Raportul anual din 2008 că **grupurile vulnerabile în majoritatea Statelor Membre, în ceea ce privește discriminarea în educație**, sunt romii, sinti și travellers precum și copii solicitanților de azil și ai migranților iregulari¹¹⁰.

Rpourtul FRA arată că **segregarea în educație este un fenomen prevalent** în mare parte din Uniunea Europeană iar un domeniu problematic îl constituie școlile pentru nevoi speciale, unde un număr consistent de elevi este reprezentat de copii migranți și/sau copii romi.

Agentia (FRA) indică **diferitele forme de segregare identificate** în sistemele de educație din Statele Membre:

- **clase exclusiv formate din elevi romi sau unități în cadrul școlilor** (Ungaria; **România**; Slovenia; Slovacia);

“Politicile și practicile discriminatorii față de romi rămân la un nivel ridicat în Uniunea Europeană. **Romii încă sunt confrunțați cu sisteme educaționale ecorespunzătoare ce conduc la segregare și oportunități inegale**”. (FRA, Annual Report 2008)

- **supra-reprezentare a elevilor migranți și aparținând minorităților în școli speciale** (Bulgaria; Cehia; Luxemburg; Ungaria; Austria; Polonia; **România**; Slovenia; Slovacia; Finlanda),
- **școli exclusiv sau predominant constituite din elevi migranți sau aparținând minorităților** datorită factorilor socio-economici sau de locuire, politicilor de admitere, atitudinilor discriminatorii și/sau limbii de predare (Bulgaria; Cehia; Estonia; Grecia; Franța; Irlanda; Italia; Latvia; Lituania; Luxemburg; Ungaria; Olanda; Austria; **România**; Slovenia; Suedia; Marea Britanie)¹¹¹.

¹¹⁰ A se vedea Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (EU FRA-European Union Agency for Fundamental Rights) , Annual Report, 2008, Secțiunea 4.3.4.1. “Roma, Sinti and Travellers”, pag.74, http://fra.europa.eu/fraWebsite/material/pub/ar08/ar08_en.pdf

¹¹¹ Idem FRA Annual Report 2008, Secțiunea 4.3.5.1. “The issue of Segregation”, pag. 76.

II.1. In anul 2010 segregarea copiilor romi persista potrivit Agentiei Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale

In luna iunie 2011, (FRA) Agentia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale a publicat Raportul intitulat „Provocari si Realizari in anul 2010” in care conchide¹¹²:

“Desi segregarea sistematica nu mai exista ca politica educationala in niciun Stat Membru [al UE], **segregarea continua sa fie practicata de catre scoli si autoritati de invatamant prin maniere indirecte.** Este cazul, uneori, al efectului politicilor sau practicilor lipsite de intentie iar alteori, al rezultatului segregarii rezidentiale ...”

“Copii romi sunt mult mai expusi la segregare in clase sau scoli speciale in comparatie cu alti copii, datorita dificultatilor de invatare, reticenta autoritatilor la inscrierea copiilor romi, presiunea parintilor elevilor neromi de a nu fi primiti copii romi in clasele lor precum si locatia izolata a asezarilor romilor”. (FRA Annual Report, 2011)

In Capitolul intitulat “Romii in Uniunea Europeana - o chestiune de realizare a drepturilor fundamentale” FRA subliniaza faptul ca **“situatia copiilor romi in domeniul educatiei ramane nesatisfacatoare in ciuda eforturilor Statelor Membre...”**.

Agentia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale (FRA) consemnează faptul ca situatia segregarii persista in ciuda adoptarii, în iunie 2010, de catre Adunarea Parlamantara a **recomandarii adresate Statelor Membre de a desfiinta scolile segregate prin asigurarea accesului efectiv si neseplat a copiilor romi la educatia de masa...**¹¹³

¹¹² A se vedea Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), Fundamental Rights: challenges and achievements 2011, Annual Report, 15 iunie 2011, Capitol „Roma in the EU-a question of fundamental rights implementation”.

¹¹³ A se vedea FRA, Fundamental Rights: challenges and achievements 2011, Annual Report, 15 iunie 2011, Capitol „Roma in the EU-a question of fundamental rights implementation”, http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2011/public-annual-report-2011_en.htm

III. Segregarea copiilor romi in Romania a fost recunoscuta oficial in 2004

In raportul anual publicat in 2004¹¹⁴, **Romani CRISS preciza faptul că formularea problemei in termeni de segregare a romilor in educatie nu se bucura de recunoasterea de catre oficialitati a termenului ca atare.** Se presupunea, la momentul respectiv, ca oficialii din educatie nu sunt dispusi sa accepte ca exista scoli segregate in sistem. Segregarea romilor in sistemul educational romanesc se putea caracteriza ca fiind o segregare de facto. Aceasta nu era o consecinta a legii sau a unei politici oficiale, ci o manifestare a traditiei, prejudecatilor si ineritei¹¹⁵.

Ministerul Educatiei a recunoscut oficial segregarea copiilor romi in educatie prin adoptarea Notificarii nr. 29323/2004

Ministerul Educației, prin Cabinetul Secretatului de Stat pentru Învățământ Preuniversitar, a adoptat **Notificarea nr. 29323/20.04.2004** prin care se interzicea segregarea copiilor romi în educație.

Ministerul Educației a interzis formarea grupelor în învățământul preșcolar, precum și a claselor I și a

V-a, cuprinzând exclusiv sau preponderent elevi romi. Aceste tipuri de organizare a grupelor ori claselor, indiferent de motivele invocate, constituiau forme de segregare.

Respectivele masuri ar fi trebuit sa intre in vigoare, la nivel national, in conformitate cu logica notificarii incepand cu anul scolar 2005-2006. Pentru toate celelalte nivele scolare ale invatamantului obligatoriu, respectiv clasele a IIa, a IIIa, a IVa, a VIa, a VIIa, a VIIIa, a IXa si a Xa, desegregarea claselor si scolilor roma segregate ar fi urmat sa aiba loc intr-un interval de 3 ani de la aparitia notificarii.

Desegregarea acestor din urma nivele scolare, potrivit notificarii, ar fi urmat sa fie rezultatul analizei realizate de catre scoli asupra contextului local al segregarii si al planurilor de desegregare realizate de scolile in cauza, planuri care sa tina cont de particularitatile fiecarui caz. Planurile de desegregare, ar fi trebuit potrivit notificarii sa implice deopotriva inspectoratele scolare judetene si scolile precum si ONG-urile romilor, cele de drepturile omului, precum si alti finantatori¹¹⁶.

Notificarea cerea fiecarui inspectorat scolar sa prezinte o analiza a situatiei segregarii, pana la data de 28 mai 2004. Ministerul Educatiei avea sa monitorizeze aplicarea planurilor de masuri pentru desegregare.

¹¹⁴ A se vedea Romani CRISS, Respectarea Drepturilor Omului: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2003, Bucuresti.

¹¹⁵ Idem

¹¹⁶ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, O analiza a procesului de desegregare, Raport 2007, Bucuresti.

III.1.Problema segregarii copiilor romi a fost insuficient abordata prin Notificarea 29323/2004

Raportul Romani CRISS privind analiza procesului de desegregare indica faptul ca in anul 2006 dintr-un numar de 30 de inspectorate judetene doar 7 au recunoscut ca se confrunta cu situatii de segregare.

In raspunsul sau cu privire la analiza situatiei segregarii, in iunie 2006, Ministerul Educatiei arata ca din cele 42 de inspectorate scolare un numar de 30 de inspectorate au raspuns.

„La cerința de a analiza și de a propune soluții la problema segregării în educație au răspuns 30 de județe. Dintre aceste județe, **județele Botoșani, Cluj, Dâmbovița** (5 comunități), **Galați** (2 cazuri – Sc 3. Com. Ivești și Sat Toflea, Com Brăhășești), **Giurgiu, Ialomița, Maramureș**, au răspuns că se confruntă cu problema segregării numai sub forma „segregării rezidențiale”¹¹⁷.

Reprezentanții județelor **Brăila, Gorj și Teleorman** aratau că nu se confruntă cu problema segregării. În celelalte județe, se recunoaște existența unor probleme legate de segregare. Cauzele invocate cel mai

des erau: sărăcia familiilor rome, distanța mare de parcurs până la cea mai apropiată școală „mai bună”, reticența familiilor rome față de sistemul educațional, nefrecventarea grădiniței de către copiii romi, înscrierea târzie la școală.”

Raportul Ministerului Educatiei privind progresele inregistrate in cadrul componentei de desegregare din proiectul PHARE 2003 arata ca: “Unele inspectorate scolare judetene nu au trimis documentele revazute si planurile de actiune in ciuda faptului ca notificarea cerea in mod explicit acest lucru. Alte inspectorate au raspuns printr-o scurta nota ca in judetele respective nu exista segregare, desi nu au adus nici o evidenta care sa le sustina afirmatia. O ancheta telefonica realizata de MEC la inceputul anului scolar 2004-2005 a aratat ca notificarea nu a fost in toate cazurile diseminată de catre inspectoratele scolare catre scoli si ca multi profesori nu aveau cunostiinta de aceasta notificare. Clasele segregate au continuat sa existe si parintii romi care doreau sa isi inscrie copii in scoli mixte din punct de vedere etnic au continuat sa fie

Notificarea nu a fost in toate cazurile diseminată de catre inspectoratele scolare catre scoli si multi profesori nu aveau cunostiinta de aceasta reglementare.

directionati catre scolile mixte din comunitate”¹¹⁸

¹¹⁷ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, O analiza a procesului de desegregare, Raport 2007, Bucuresti.

¹¹⁸ A se vedea Romani CRISS, O analiza a procesului de desegregare, citat din raportul “School desegregation: progress and challenges. Experiences from the Phare 2003 <Access to education for disadvantaged

III.2.Un pas inainte: segregarea in educatie a copiilor romi interzisa prin Ordin de Ministru in anul 2007

Ministerul Educației a adoptat **Ordinul nr. 1.540 din 19 iulie 2007** privind interzicerea segregării școlare a copiilor romi și aprobarea Metodologiei pentru prevenirea și eliminarea segregării școlare a copiilor romi, publicat în Monitorul Oficial nr.692 din 11.10.2007.

Potrivit art. 1, Ordinul nr.1540 „are ca obiectiv prevenirea, interzicerea și eliminarea segregării, văzută ca formă gravă de discriminare, cu consecințe negative asupra accesului egal al copiilor la o educație de calitate¹¹⁹.

Pentru atingerea acestui obiectiv **se interzice, începând cu anul școlar 2007-2008, formarea claselor I și a V-a segregate, având preponderent sau numai elevi romi.** (3) Prevenirea și eliminarea segregării școlare se fac în conformitate cu Metodologia

pentru prevenirea și eliminarea segregării școlare a copiilor romi, prevăzută în anexa nr. 1 care face parte integrantă din prezentul ordin”¹²⁰.

Potrivit Art. 3 din Ordinul nr. 1540 **”Analiza situațiilor privind unitățile de învățământ preuniversitar segregate și elaborarea planurilor de măsuri pentru desegregare se vor realiza de către inspectoratele școlare județene și unitățile de învățământ preuniversitar** în cauză, cu sprijinul autorităților publice naționale/județene/locale, al ONG-urilor cu experiență în domeniu, precum și al reprezentanților comunităților locale în care se află unitățile școlare”¹²¹.

Potrivit art. 5 ”Secretariatul de Stat pentru Învățământul Preuniversitar, Secretariatul de Stat pentru Învățământ în Limbile Minorităților și Relația cu Parlamentul, Direcția generală management învățământ preuniversitar, Direcția generală învățământ în limbile minorităților și relația cu Parlamentul, Direcția generală managementul resurselor umane, Direcția generală buget-finanțe, patrimoniu și investiții, inspectoratele școlare județene și al municipiului București, precum și conducerile unităților de învățământ duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin”¹²².

groups> project”, Bucharest, April 2006.<http://www.edu.ro/index.php/articles/c499/>

¹¹⁹ A se vedea Ordinul nr. 1.540 din 19 iulie 2007 privind interzicerea segregării școlare a copiilor romi și aprobarea Metodologiei pentru prevenirea și eliminarea segregării școlare a copiilor romi, publicat în Monitorul Oficial nr.692 din 11.10.2007.

¹²⁰ Idem

¹²¹ Idem

¹²² Idem

III.3. Un pas inapoi: segregarea in educatie a copiilor romi ramane in practica o problema insuficient adresata

In iulie 2008 Romani CRISS si UNICEF Romania au publicat Raportul privind Monitorizarea aplicarii masurilor impotriva segregarii scolare in Romania, dupa intrarea in vigoare a Ordinului nr. 1540/2007.

In 67% din totalul de 90 de școli monitorizate erau prezente situații de segregare școlară a romilor, fie segregare la nivelul școlii, fie la nivelul claselor.

60% dintre școlile segregate erau situate la o distanță cuprinsă între 1 și 3 km de școli de nivel similar și/sau mixte¹²³.

28% dintre școlile segregate sau anumite corpuri de cladire ale acestora erau situate până la 1 km de alte școli de nivel similar și/sau mixte. Pentru majoritatea școlilor segregate nu izolarea comunităților de romi este cea care determină situația de separare școlară a romilor¹²⁴.

In 18% din școlile segregate **nu exista apă curentă** în interiorul școlii. 57% dintre școlile segregate **nu au încălzire centrală**. 56% dintre școlile segregate **nu au niciun laborator de specialitate**.

In 87% dintre școlile segregate **nu există cabinete medicale**. In 37% dintre școlile segregate **nu există bibliotecă școlară**. Starea mobilierului este nesatisfăcătoare în jumătate dintre școlile segregate. 87% dintre școlile segregate **nu dispun de transport școlar**.

In 67,5% dintre școlile segregate se întâlnesc fenomenele de necalificare a cadrelor didactice și de navetism. In 97% dintre școlile cu clase segregate este semnalată prezența fluctuației de personal în decursul ultimului an școlar¹²⁵.

In școlile segregate fiecare al cincilea profesor este necalificat, iar în școlile cu clase segregate de romi fiecare al șaptelea cadru didactic este necalificat.

In școlile segregate 57% dintre profesori sunt navetiști. Fiecare al treilea cadru didactic din școlile segregate și fiecare al cincilea cadru didactic din școlile cu clase segregate și-a schimbat locul de muncă în decursul ultimului an școlar¹²⁶.

¹²³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS si UNICEF Romania, Laura Surdu, Raport privind Monitorizarea aplicarii masurilor impotriva segregarii scolare in Romania, iulie 2008, Bucuresti.

¹²⁴ Idem

¹²⁵ Idem

¹²⁶ Idem

Promovabilitatea elevilor romi din școlile segregate la examenul de capacitate în anul școlar anterior a fost de 14%. În 28% dintre școlile segregate promovabilitatea la examenul de capacitate a fost de 0%¹²⁷.

Potrivit Raportului Romani CRISS si UNICEF criteriile de repartizare a elevilor romi în clase, criterii care conduc la segregare, sunt următoarele:

- Preferința părinților și/sau a elevilor
- Rezultatele școlare ale elevilor
- Frecventarea prealabilă a grădiniței
- Teste școlare / teste de evaluare
- Repetenția și momentul înscrierii în școală
- Repartizarea în funcție de domiciliul elevului
- Repartizarea în funcție de numele de familie¹²⁸

Raportul Romani CRISS si UNICEF atrage atentia asupra faptului ca¹²⁹:

Ordinul 1540/19.07.2007 nu se aplică în 63% din totalul școlilor din eșantion (77 de școli), în aceste școli fiind prezentă segregarea școlară a elevilor romi la nivelul claselor I și/sau a V-a.

Ordinul 1540/19.07.2007 nu este cunoscut, fie de către întreg personalul școlii, fie doar de unele dintre cadrele didactice, inclusiv directori de școală.

¹²⁷ Idem

¹²⁸ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS si UNICEF Romania, Laura Surdu, Raport privind Monitorizarea aplicarii masurilor impotriva segregarii scolare in Romania, iulie 2008, Bucuresti

¹²⁹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS si UNICEF Romania, Laura Surdu, Raport privind Monitorizarea aplicarii masurilor impotriva segregarii scolare in Romania, iulie 2008, Bucuresti

III.4. Ministerul Educatiei solicita permanentizarea monitorizarii combaterii segregarii prin Notificarea nr. 28463/2010

Tinand cont de faptul ca "La Ministerul Educatiei se primesc semnalari din unitatile scolare cu predare integrala sau partiala in limbile minoritatilor, ori din partea unor unitati scolare cu elevi preponderent romi, prin care se sesizeaza unele tendinte de segregare a copiilor romi de ceilalti copii, ...intrandu-se astfel in disonanta cu legislatia interna in vigoare ... si cu legislatia externa" s-a adoptat Notificarea nr. 28463 din 3.03.2010.

Notificarea nr. 28463 privind prevenirea si eliminarea segregarii elevilor romi are in vedere, adoptarea, in permanenta, a unui set de masuri, intre care se numara si **inscrierea, si dupa inceperea anului scolar, a prescolarilor si elevilor romi sau de alte etnii, reintorsi cu parintii de la munca din diferite parti ale tarii sau din strainatate, fara a fi repartizati in grupe/clase/corpuri de scoala diferite**¹³⁰.

¹³⁰ Citat din Notificarea nr. 28463 din 3.03.2010 privind prevenirea si eliminarea segregarii prescolarilor si elevilor romi in sistemul scolar, unul din scopurile de mentinere a

Potrivit Notificarii, **in contextul reconfigurarii claselor/unitatilor de invatamant dupa numarul de elevi, prescolarii sau elevii romi vor fi distribuiti alaturi de ceilalti prescolari si elevi de diferite etnii, evitandu-se in acest fel noi segregari ale romilor**¹³¹.

Monitorizarea prevederilor din Notificare se va face in permanenta de catre inspectorii pentru problemele educationale ale romilor in colaborare cu inspectorii responsabili cu invatamantul prescolar si scolar, cu inspectorii care coordoneaza invatamantul gimnazial si liceal¹³².

Raportarea situatiilor privind incalcarea cerintelor din Notificare se va face de catre inspectoratele scolare si de Directia Generala Invatamant in limbile Minoritatilor Relatia cu Parlamentul si Sindicatele, pentru a se lua masurile cele mai potrivite in cel mai scurt timp¹³³.

studiului in limbile minoritatilor. a studierii orelor de limbi materne in sistemul education din Romania.

¹³¹ Idem

¹³² Idem

¹³³ Idem

IV. Actiuni Romani CRISS in constatarea discriminarii si sanctionarea segregarii copiilor romi in educatie

a) Plasarea copiilor romi in anexe ale scolii

Romani CRISS a monitorizat pentru prima oara un caz de segregare școlară in anul 2003. Cazul **Romani CRISS v. Scoala Cehei** viza, in esenta, formarea si mentinerea unor clase separate pentru copii romi, functionarea acestora intr-o anexa (fost grajd) la scoala principala si conditiile existente improprii de desfasurare a cursurilor pentru copii romi spre deosebire de cele disponibile copiilor majoritari. In acelasi an, **Romani CRISS a promovat prima actiune in constatarea si sanctionarea unui caz de segregare** (ca forma de discriminare) **in fata Consiliului National pentru Combaterea Discriminarii (CNCD)**¹³⁴.

Segregarea copiilor romi in cladiri anexe ale scolii si conditii materiale diferite constituie discriminare

Prin hotărârea cu nr. 218/23.06.2003, CNCD a reținut că **faptele sesizate de CRISS**, in esenta

conditiile materiale diferite si lipsa unei justificari obiective pentru clasele alcatuite doar din copii romi, constituie acte de discriminare și a dispus sancționarea părții reclamate cu avertisment. Desi hotararea este extrem de criticabila din prisma ambiguitatii incadrării juridice cat si a lacunelor motivării¹³⁵, trebuie spus **CNCD a pronuntat prima decizie a unei instituții publice din România prin care s-a constatat că segregarea copiilor romi în sistemul educațional constituie o faptă de discriminare.**

b) Plasarea copiilor in “scoli speciale”

Romani CRISS a monitorizat cazul semnalat initial de postul public de televiziune (TVR 1) in legatura cu situația copiilor romi din localitatea Dumbrăveni. Era vorba depre procesul de transferare al copiilor romi din cadrul unității de învățământ, clasele I-XII (Liceu Teoretic) la „Grupul Scolar Special” din localitate, o unitate scolara adresata copiilor cu dizabilitati intelectuale. Din discuțiile cu reprezentanții școlii a reieșit faptul că, după o testare efectuada de comisia înființată la nivelul Inspectoratului Scolar Judetean, copii care rămâneau repetenți 2 sau 3 ani erau mutati. Comisia hotăra dacă elevii au probleme de sănătate mintală și se decidea mutarea la școala specială, eliberându-le certificate din care reieșea că sunt

¹³⁴ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Gergely D., Morteau M., „Implementarea legislatiei anti-discriminare in Romania, Combaterea discriminarii etnice prin proceduri judiciare”, Editura ECA, București, 2004.

¹³⁵ Pentru detalii a se vedea Gergely D. Segregarea copiilor romi în sistemul educațional românesc și protecția juridică împotriva discriminării, Noua Revista de Drepturile Omului, nr. 1/2009, Vol.5 Ianuarie-Martie, Bucuresti, C.H. Beck, 2009.

copii cu cerințe educaționale speciale. Urmare acestei politici, aproximativ 90% din copii care frecventau Grupul Scolar Special erau de etnie romă, deși motivele mutării erau legate de repetenție și nu de existența unei dizabilități în legatura cu intelectul copilului.

În ianuarie 2007, **Romani CRISS a sesizat CNCD**, în mod particular, cu privire la practica de analiza și repartizare a plasării copiilor romi în unități de învățământ pentru copii cu nevoi speciale¹³⁶.

De asemenea, **Romani CRISS, organizația Sanse Egale Zalău și Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului Sanse Egale for Roma/Sinti au formulat o acțiune la Judecătoria Sibiu** împotriva Liceului teoretic Dumbrăveni, Grupului Scolar Special Dumbrăveni, Inspectoratului Scolar Județean, Ministerul Educației, Serviciul de Evaluare Complex și Comisia pentru Protecția Copilului Sibiu, solicitând anularea situației create prin discriminare, în principal, prin adoptarea unui plan de desegregare a copiilor romi, precum și obligarea la plata sumei de 1 lei, cu

Segregarea copiilor romi în „școli speciale” fara o justificare medicala constituie discriminare

titlu de daune morale.

¹³⁶ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului în România: Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, CRISS v. Liceul Teoretic cu clasele I-XII Dumbrăveni, Grupul Scolar Special Dumbrăveni, ISJ Sibiu și Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, pag. 117.

Prin hotărârea nr. 733 din 11.06.2008, CNCD a hotărât că **faptele prezentate de CRISS constituie discriminare** și a recomandat Ministerului Educației să depună toate diligențele necesare pentru a adopta măsuri în vederea înlăturării tratamentului discriminatoriu aplicat elevilor de etnie romă care au fost mutați din școlile de masă în școli speciale, pe considerentul nevoilor socio-economice. S-a reținut că în practică, sistemul de evaluare al elevilor în vederea înscrierii în școli speciale, sprijinul financiar și material acordat copiilor, au produs efecte discriminatorii. Statistic, s-a constatat că elevii de etnie romă reprezintă majoritatea covârșitoare a copiilor din aceste școli speciale, fără a exista, în toate cazurile, un motiv medical de natură justifică înscrierea¹³⁷.

Judecătoria Sibiu a respins acțiunea formulată de CRISS și Sanse Egale, prin Sentința civilă nr. 4609, pe considerentul prescrierii dreptului de sesizare a instanței de judecată datorită depășirii termenului de 3 ani de la data cunoașterii faptei. Împotriva Sentinței civile nr. 4609 s-a formulat apel.

Prin decizia civilă nr. 117/2011 Tribunalul Sibiu a respins apelul considerând că instanța a reținut în mod corect depășirea termenului de prescripție a acțiunii. Romani CRISS și Sanse Egale au solicitat în recurs casarea ambelor hotărâri și

¹³⁷ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, (2008-2009), Monitorizarea segregării copiilor romi în educație.

trimiterea cauzei spre rejudecare la instanta de fond.

Prin Decizia civila nr 357 din 19 mai 2011 Curtea de Apel Alba Iulia a respins recursul indicand faptul ca, ansa cum reiese din hotararea CNCD, reclamantii au luat cunostinta de fapta considerata ca discriminare, cel mai tarziu la data de 8.11.2006. In opinia instantei, formularea actiunii la 7.12.2009 s-a facut cu depasirea termenului legal, actiunea fiind respinsa in mod legal de instantele de judecata.

c) Plasarea copiilor romi în școli separate

Romani CRISS a monitorizat situația elevilor din **Albeni** (Gorj) înscriși la **Scoala nr. 1 (clase I-VIII) și Scoala nr. 2 (clase I-IV)** din localitate¹³⁸. La Scoala nr. 2, situată în vecinătatea comunității de rudari, majoritatea elevilor erau rudari, iar la Scoala nr. 1, situată la 5 km distanță, majoritatea elevilor aparțineau comunității majoritare (neromi). La Școala nr. 2 Albeni în cursul anului școlar 2008 – 2009 distribuția copiilor pe clase, din punct de vedere al apartenenței etnice era următoarea:

Clasa I: 5 români și 9 rudari, Clasa a II a: 2 români și 19 rudari, Clasa a III a: 1 român și 9 rudari, Clasa a IV a: 2 români și 19 rudari. Cadrele didactice din Scoala nr. 2 au relatat că nu există racordare la canalizare, apă și gaze, lipsește materialul didactic, starea materială fiind precară, atât în privința clădirii cât și a mobilierului. Învățătoarele de la școală erau cadre

didactice navetiste, deplasându-se zilnic pe o distanță de 10 km.

Școala nr. 1 Albeni cu clase I – VIII se află la o distanță de 5 km de Școala nr. 2 din localitate. Distribuția elevilor în clase, din punct de vedere etnic, era următoarea: Clasa I – 3 rudari și 18 români, Clasa a II a – 27 elevi români, Clasa a III a – 18 români și 2 rudari, Clasa a IV a – 13 elevi români, Clasa a V a A – 3 rudari și 14 români, Clasa a VI a A – 13 români și 7 rudari, Clasa a VII a A – 4 rudari și 11 români, Clasa a VIII a A – 5 rudari și 8 români,

Segregarea copiilor în școli separate rezidențial în Albeni

Clasa a VIII a B – 12 rudari și 3 români. Potrivit reprezentanților

Școlii nr. 1 Albeni acesta dispune de 2 cabinete de informatică, de un laborator de fizică, chimie și biologie și de sală de sport. Școala este racordată la sistemul de apă și canalizare, gaze și la rețeaua de curent electric. În școală predau cadre didactice calificate și nu există cadre didactice navetiste.

[Pana la momentul redactarii prezentului raport, Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii nu a comunicat Romani CRISS hotararea de solutionare a plangerii in cazul Albeni.](#)

¹³⁸ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului in practica, (2008-2009), Monitorizarea segregarii copiilor romi in educatie.

d) Plasarea copiilor romi in scoli situate in proximitatea comunitatii de romi

Romani CRISS a monitorizat situatia copiilor romi din comuna **Jilava**, unde functioneaza doua scoli cu invatamant clasele I-VIII, **Scoala nr. 1 si Scoala nr. 2**. La nivelul Scolii nr. 2 aproximativ 80% din elevi erau de etnie roma si 20% din elevi romani, din totalul de 168 de elevi. La nivelul scolii nr. 1 doar 10% din elevi erau romi din totalul de 460 de elevi¹³⁹.

Comunitatea de romi era situata la aproximativ 500 de m de Scoala nr. 2. La Scoala nr. 1, la nivelul claselor a I-a , la clasa A din 22 elevi 5 erau de etnie roma iar la clasa B toti cei 23 elevi erau de etnie roma. La nivelul claselor a II-a, din 18 elevi niciunul nu era de etnie roma iar la clasa B toti cei 14 elevi erau de etnie roma. La nivelul claselor a IV-a , la clasa A din 19 elevi 3 erau de etnie roma iar la clasa B din 15 elevi 4 erau de etnie roma¹⁴⁰.

Plasarea copiilor romi in clase separate

Romani CRISS si Liga Pro Europa au monitorizat cazul semnalat de "Ziarul de Mures" din 1-7 martie 2004 in articolul intitulat "Segregare rasiala la scoala din Ungheni". Parintii si copii romi au indicat faptul ca o data cu schimbarea directorului scolii, clasele a I-a, a IV-a si a VI-a au fost modificate prin separarea copiilor

romi de cei majoritari. Acest proces a fost initiat la inceputul anului scolar, odata cu trecerea elevilor in clasele superioare¹⁴¹.

Reprezentantii Inspectoratului Scolar Judetean si conducerea Scolii Generale „Emil Dragan” din Ungheni au admis existenta unui „dezechilibru etnic” la nivelul compozitiei claselor I, IV si VI, dar au subliniat ca nu s-a avut in vedere un asemenea scop.

In aprilie 2004 Romani CRISS a formulat plangere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii in legatura cu situatia separarii copiilor romi la scoala din Ungheni. Tinand cont de opiniile parintilor dar si de disponibilitatea autoritatilor scolare de a remedia disproporitia elevilor pe clase, Romani CRISS a solicitat CNCD sa recurga, in acest caz particular, la procedura medierii.

CNCD este ineficient prin lipsa adoptarii oricarei solutii intr-un caz de segregare

La aproximativ 7 ani dupa sesizarea cazului, CNCD nu demarase proceduri de mediere si nu adoptase o decizie in cazul scolii din Ungheni¹⁴². Pana la momentul redactarii prezentului raport, Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii nu a comunicat Romani CRISS hotararea

¹³⁹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Prezentarea generala a situatiei drepturilor omului privind minoritatea roma din Romania, Situatii de segregare in educatie, \2006.

¹⁴⁰ Idem

¹⁴¹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, CRISS si Liga Pro Europa v. Scoala Generala „Emil Dragan” Ungheni si ISJ Mures, pag. 114.

¹⁴² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007

de solutionare a plangerii in cazul Ungheni.

e) Plasarea copiilor romi in clase separate

Romani CRISS si Amaro Suno au monitorizat situatia elevilor romi la **Grupul scolar auto din Craiova**. La nivelul acestei unitati scolare, structura pe clase releva o disproportie evidenta in privinta copiilor romi. Astfel, la nivelul clasei a III-a exista un numar de 3 clase: la clasa a III-a A, din 16 elevi inscrisi, 6 sunt majoritari iar 10 sunt romi; la clasa a III-a B, din 24 de elevi inscrisi, 16 sunt majoritari iar 8 sunt romi; la clasa a-III-a C, din 17 elevi inscrisi, toti sunt romi. La nivelul clasei a IV-a exista un numar de 3 clase cu urmatoarea structura:- la clasa a-IV-a A, din 28 de elevi inscrisi, 20 sunt majoritari, iar 8 sunt romi; la clasa a IV-a B, din 28 de elevi inscrisi, 18 sunt majoritari, iar 10 sunt romi; la clasa a-IV-a B, din 23 de elevi inscrisi, toti sunt romi¹⁴³.

La nivelul clasei a VI-a exista un numar de 3 clase cu urmatoarea structura: la clasa aVI-a A, din 20 de elevi inscrisi, 4 sunt majoritari, iar 16 sunt romi; la clasa a-VI-a B, din 24 de elevi inscrisi, 21 sunt majoritari, iar 3 sunt romi.

In februarie 2007, **Romani CRISS a depus plangere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii**, considerand ca a fost aplicat un tratament diferentiat elevilor de

etnie roma prin separarea acestora, la clasele a-III-a, a-IV-a, si a-VI-a fata de elevii majoritari. Cu privire la acelesi aspecte, **Romani CRISS a formulat si actiune in fata Judecatoriei Craiova** prin care a cerut daune morale in valoare de 1 RON si

Formarea unor clase separate pe considerente de origine etnica constituie discriminare

obligarea partilor reclamate la restabilirea situatiei anterioare discriminarii.

Analizând aspectele invocate de CRISS, CNCD a constatat că în structura anului școlar au fost formate si mentinute două clase constituite exclusiv din copii de etnie roma. Prin hotărârea nr. 103 din 25.05.2007, **CNCD a considerat ca formarea unor clase pe considerente de origine etnica constituie discriminare** și a recomandat conducerii școlii și Inspectoratului Școlar să adopte măsurile necesare pentru realizarea procesului de desegregare¹⁴⁴.

Judecatoria Craiova, prin Sentinta civila nr.3619/12/03/2007 **a respins actiunea formulata de Romani CRISS**. Impotriva sentintei s-a pronuntat apel.

In data de 21.11.2008, **Tribunalul Craiova a admis in parte apelul formulat de CRISS si a obligat Inspectoratul Scolar si Grupul Scolar Auto la plata de daune in valoarea**

¹⁴³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, CRISS si Amaro Suno v. Grupul scolar auto Craiova si ISJ Dolj, pag. 109.

¹⁴⁴ Idem

de 1 ron precum si scuze fata de comunitatea locala de romi.

Romani CRISS si Amaro Suno au monitorizat situația elevilor din Craiova, înscriși la **Scoala nr. 19** din localitate. În clasele V-VIII erau înscriși un număr total de 106 copii de etnie romă. La nivelul ciclului primar, s-a constatat că la unele clase (I, III si V) elevii erau exclusiv sau în majoritate covârșitoare de etnie romă. Repartizarea elevilor era următoarea: La clasa a-I-a A, toți elevii înscriși erau majoritari; la clasa a-I-a B, din 20 elevi 6 erau romi; la clasa a-I-a C, din 19 elevi înscriși totuși erau romi¹⁴⁵.

La nivelul clasei a-II-a A, toți elevii înscriși erau majoritari; la clasa a-II-a B, din 23 elevi 2 erau romi; la clasa a-II-C, din 16 elevi 8 erau romi. La nivelul clasei a-III-a A, din 22 elevi 4 erau romi; la clasa a-III-a B, din 16 elevi înscriși 14 erau romi și 2 majoritari. La nivelul clasei a -IV -a A, toți elevii înscriși erau majoritari; la clasa a-IV-a B, din 20 elevi 2 erau romi. La nivelul clasei a-V-a A, toți elevii înscriși erau majoritari; la clasa a-IV-a B, din 21 elevi 5 erau romi; la clasa a-V-a C, din 18 elevi înscriși toți erau romi¹⁴⁶.

Reprezentanții școlii au motivat această situație prin faptul că "elevii romi ramân repetenți, fie părinții români cer ca, înaintea începerii anului școlar, copii lor să învețe în

clasele anumitor învățători" sau "ca urmare a înscrierii târzii a copiilor romi, părinții acestora neluând în seamă termenul limită pentru

CNCD obligat de instanțele de judecată să reanalizeze segregarea la Școala 19

înscrieri".

În februarie 2007, **Romani CRISS a depus plângere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminării**¹⁴⁷. Prin hotărârea nr. 395 din 14.01.2008, CNCD reținuse că nu se pot constata fapte de discriminare în legătură cu repartizarea copiilor romi în clasele din Școala nr. 19 Craiova.

Romani CRISS a formulat contestație împotriva hotărârii CNCD. Curtea de Apel București a reținut că în motivarea hotărârii nr. 395 Colegiul CNCD "... a reținut doar definiția segregării ... fără a se face o analiză efectivă a sesizării, în raport de fapta concretă de discriminare cu care CNCD a fost investit". **Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursul CNCD, iar prin Decizia civilă nr. 401 din 2010 a menținut ca legală și temeinică soluția pronunțată de Curtea de Apel București**¹⁴⁸.

Astfel, Consiliul National pentru Combaterea Discriminării a fost obligat să reexamineze plângerea formulată de Romani CRISS. **Prin hotărârea nr. 234 din 20.06.2011**

¹⁴⁵ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului în România: Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, CRISS și Amaro Suno v. Școala nr. 19 Craiova și ISJ Dolj.

¹⁴⁶ Idem

¹⁴⁷ Idem.

¹⁴⁸ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, (2008-2009), Monitorizarea segregării copiilor romi în educație

CNCD a retinut ca segregarea copiilor romi in clasele din Scoala 19 **a constituit discriminare indirecta** (formarea claselor I), **discriminare directa** cu privire la structura claselor a II a, a IIIa si a V –a si si a dispus **sanctionarea cu avertisment** a conducerii scolii.

Plasarea copiilor romi in clase separate

Romani CRISS a monitorizat situatia elevilor din **Scoala Generală cu clasele I – VIII “Josika Miklos”, Atid** (Harghita). Școala avea un număr total de 155 elevi dintre care 87 elevi aparțineau etniei romilor (un procent 56,13% din numărul total de elevi ai școlii). La ciclul primar, în anul școlar 2006 – 2007, au fost înscriși un număr total de 97 de elevi, dintre care 63 de elevi de etnie romă, iar la ciclul gimnazial, dintr-un număr de 58 de elevi, 24 de etnie romă. La nivelul ciclului primar, s-a constatat că elevii unor clase erau constituite exclusiv sau în majoritate din copii de etnie romă¹⁴⁹.

Așa cum reieșea din datele prezentate de reprezentanții școlii, în clasa I din 27 de elevi, 19 erau de etnie romă; la clasa a II a A din 14 elevi 8 erau de etnie roma; la clasa a II a B din 16 elevi toți erau de etnie romă; la clasa a III a din 24 de elevi 12 erau de etnie romă; la clasa a IV a din 16 elevi 8 erau de etnie romă; la clasa a V a din 23 de elevi 13 erau de

etnie romă, la clasa a VI a din 12 elevi 6 erau de etnie romă; la clasa a VII a din 11 elevi 5 erau de etnie romă iar la clasa a VIII a din 12 elevi nici unul nu era de etnie romă.

Reprezentanții unității școlare au susținut că repartizarea s-a realizat pe criterii de performanță, iar pe de altă parte, elevii în cauză provin din familii în care părinții duc o “viață migratoare”. În luna mai 2007, Romani CRISS a depus plangere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminării.

Prin hotărârea nr. 330 din 27.03.2008, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a constatat că **repartizarea în clase a elevilor din Scoala Generala “Josika Miklos” din Atid nu s-a făcut pe baza unor criterii justificate obiectiv**, astfel încât s-au produs consecințe discriminatorii. Așadar, Consiliul a statuat că **faptele sesizate de Romani CRISS constituie discriminare**, potrivit Art. 2 alin.1 si alin.4 din O.G. nr. 137/2000

Segregarea copiilor romi in clase separate pe considerentul modului de viata al parintilor elevilor constituie discriminare

republicată¹⁵⁰.

¹⁴⁹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, CRISS v. Scoala Generala Josika Miklos Atid, ISJ Harghita si Ministerul Educatiei.

¹⁵⁰ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului in practica, (2008-2009), Monitorizarea segregarii copiilor romi in educatie.

Plasarea copiilor romi in clase separate

Romani CRISS si Asociatia “Romii Romascani” au monitorizat situatia copiilor romi care invatau separat de copii majoritari in clasele a-II-a, a-III-a si a-IV-a ale **Scolii nr. 3 din Roman**. In anii scolari 2003-2006 au fost formate clase in care invatau doar copii romi in proximitatea comunitatii de romi. In anul scolar 2005/2006, Inspectoratul Scolar a propus desfiintarea acestor clase si desegregarea lor¹⁵¹.

Liderul local al romilor nu a fost de acord cu desfiintarea claselor din comunitate solicitand pastrarea claselor separate. Din cauza lipsei spatiului, clasele au fost mutate la scoala nr. 3 din Roman, situata la o distanta de 2-3 km de comunitate. Clasele de copii romi, astfel cum au fost formate initial, au fost mutate in corpul B iar ulterior in corpul A al Scolii nr. 3. Practic, copii romi invatau in clase separate fata de copii majoritari, in cadrul aceleiasi unitati scolare¹⁵².

In martie 2007, **Romani CRISS a depus plangere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii** cu privire la mentinerea claselor separate cu copii romi¹⁵³.

Constituirea, mutarea sau preluarea unor clase formate exclusiv din copii romi constituie discriminare

Prin hotărârea 338 din 03.09.2007, CNCD a pus în discuție problema realizării unui just echilibru între situația și interesul copiilor romi, ca membrii ai unei comunitati etnice dezavantajate și interesele școlii, considerând că principiul pedagogic al constituirii respectiv al menținerii omogenității etnice a unei clase de studiu nu poate justifica per se segregarea etnică a copiilor romi. Pe de altă parte, CNCD a reținut ca efectul constituirii, al mutării sau preluării unor clase exclusiv formate din copii de etnie romă, reprezintă o forma de discriminare directă pe criteriul etniei, prin care se afectează accesul inegal al copiilor romi la o educație de calitate¹⁵⁴.

¹⁵¹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, CRISS si Asociatia „Romii Romascani” vs. Scoala nr. 3 Roman si ISJ Neamt, pag. 118

¹⁵² Idem

¹⁵³ Idem

¹⁵⁴ A se vedea CNCD, Raport privind implementarea Directivei rasiale in Romania 2003-2010, Sectiunea X. Segregare etnica. Educatie. A., la www.cncd.org.ro

Plasarea copiilor romi in clase separate

Romani CRISS si Asociatia "Romii in Europa" au monitorizat situatia copiilor romi din clasele a I a, a II a si a V a ce isi desfasurau orele la **Liceul Constantin Brailoiu din Targu Jiu**. La nivelul clasei I exista un numar de 2 clase cu urmatoarea structura: la clasa I A, din cei 25 de elevi inscrisi, 24 sunt majoritari si unul rom; la clasa I B, din 17 elevi inscrisi 6 sunt majoritari, iar 11 sunt romi. La nivelul clasei a-II-a exista un numar de 2 clase cu urmatoarea structura: la clasa a II-a A, 17 elevi inscrisi, 16 sunt majoritari si unul rom¹⁵⁵.

La clasa a II-a B, din 20 de elevi inscrisi, 10 sunt majoritari si 10 romi. La nivelul clasei a V -a exista un numar de 2 clase cu urmatoarea structura: la clasa a V-a A, toti cei 26 de elevi inscrisi sunt majoritari; la clasa a-V-a B. din 23 de elevi inscrisi, 4 sunt majoritari, iar 19 romi¹⁵⁶.

Prin actiunea inregistrata cu nr. 15709/318/2007, **Romani CRISS formulat actiune in fata instantei de judecata** solicitand obligarea ISJ si a unitatii scolare la plata sumei de 1 RON cu titlu de daune morale pentru discriminare precum si restabilirea situatiei anterioare, in speta desegregarea claselor¹⁵⁷.

Judecatoria Tg. Jiu, prin sentinta civila nr. 1338 din 26 februarie 2008,

¹⁵⁵ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, CRISS si Asociatia „Romii in Europa” v. Liceul Constantin Barailoiu, Targu Jiu si ISJ Gorj.

¹⁵⁶ Idem

¹⁵⁷ Idem

a respins actiunea retinand ca nu au fost indicate mijloace de proba in sustinerea afirmatiilor privind faptele de discriminare. Impotriva sentintei s-a formulat apel.

Prin Decizia civila nr. 1693 din 05.06.2008, Tribunalul Gorj a respins apelul Romani CRISS ca nefondat. Instanta a considerat **ca sarcina probei apartinea reclamantei, fiind in culpa cu privire la nedovedirea motivelor cererii de chemare in judecata.**

Refuzul inscrierii la gradinita a copiilor romi

Romani CRISS a monitorizat cazul dlui. D.P. care a încercat, în mod repetat, la începutul fiecărui an școlar, să înscrie la grădinița din localitatea Magheru (Gorj), cei doi copii gemeni. La momentul înscrierii copiilor, educatoarea grădiniței a cerut bunicii să plece: „Țiganco, năroado, pleacă cu copiii tăi nerozi ca tine!”. Dorind să afle motivul refuzului înscrierii, educatoarea i-a explicat tatălui copiilor că aceștia „au nevoi speciale”, „probleme mentale”, respectiv „sunt handicapați, se uită cruciș”. După mediatizarea cazului la un post de televiziune, tatălui i s-a comunicat că poate să își trimită copii la grădiniță. I s-a solicitat să aducă și o masă, două scaune, rechizite precum și acte medicale ce atestă sănătatea copiilor¹⁵⁸.

Romani CRISS s-a adresat CNCD invocand discriminarea copiilor in

¹⁵⁸ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului in practica, (2008-2009), Monitorizarea segregarii copiilor romi in educatie.

accesul la o forma de educatie prescolara.

Prin Hotărârea nr. 206 din 01.09.2010, Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii a reținut că cererea privind cei doi copii a fost refuzată, indicându-se necesitatea înscrierii acestora la o grădiniță specială. În ceea ce privește această justificare, s-a reținut că actele medicale existente atestau că respectivii copii erau apți pentru frecventarea cursurilor.

Or, criteriul invocat de către reprezentanții grădiniței l-a constituit o dizabilitate presupusă, exprimată prin afirmațiile imputate de petentă, fără a exista o constatare medicală cu privire la situația copiilor. În aceste condiții, s-a constatat că faptele sesizate constituie **discriminare directă**, pe baza asocierii cu o presupusă dizabilitate, în sensul prevederilor art. 2 alin.1 și art. 11 alin.1 din O.G. nr. 137/2000. Împotriva părții reclamate s-a dispus sancționarea contravențională cu **avertisment**¹⁵⁹.

¹⁵⁹ A se vedea CNCD, Raport privind implementarea Directivei cadru in Romania (2002-2010), Capitol III Jurisprudenta de constatare a discriminarii pe baza criteriilor incidente Directivei 2000/78/CE.

V. Rolul pozitiv al CNCD in interpretarea segregarii in educatie a copiilor romi ca forma de discriminare

Meritul initial al CNCD constă în faptul că la doar șase luni după funcționarea efectivă a Consiliului a pronunțat prima hotărâre a unei instituții publice din România prin care s-a constatat că segregarea copiilor romi în sistemul educațional constituie o faptă de discriminare.

În prima plângere vizând segregarea școlară, în cazul **Romani CRISS v. Școala Cehei**, prin decizia nr. 218 din 23.06.2003, Colegiul CNCD a luat act de faptul că împărțirea în clase diferite „nu se face potrivit calificativelor obținute de-a lungul anilor” iar condițiile diferite pentru desfășurarea orelor de curs „sunt mai bune în clădirea principală decât în clădirea anexă”¹⁶⁰. CNCD a considerat că nu exista o justificare obiectivă a tratamentului în discuție (implicit discriminare indirectă), fără a analiza dacă în cauză ar fi existat un raport de cauzalitate direct între originea etnică a copiilor romi și condițiile de studiu diferite, respectiv plasarea exclusivă a acestora într-o clădire separată¹⁶¹.

¹⁶⁰ Pentru detalii privind cazul Romani CRISS v. Școala Cehei a se vedea Romani CRISS, Respectarea Drepturilor Omului: Romii cetățeni ai statului de drept, București, 2004; similar Romani CRISS, Gergely D., M. Morteau, Implementarea legislației anti-discriminare în România, Combaterea discriminării etnice prin proceduri judiciare, București, 2004.

¹⁶¹ Pentru detalii a se vedea Gergely D. Segregarea copiilor romi în sistemul

În cazul **Romani CRISS v. Grup Școlar Auto și cazul Romani CRISS v. Liceu Program Sportiv**, prin hotărârile nr. 103 din 24.06.2007 și nr. 338 din 03.09.2007, pentru prima oară, **Colegiul CNCD a încadrat în mod explicit segregarea copiilor romi în clase separate, drept discriminare directă**, respectiv discriminare indirectă, în sensul prevederilor art. 2 alin.1 (discriminare directă) și art.2 alin.3 (discriminare indirectă) din O.G. nr. 137/2000. În considerentele hotărârii nr. 103/2007, Colegiul director a constatat că „în structura anului școlar, există două clase constituite exclusiv pe criteriul etniei. Acest aspect reprezintă o formă de discriminare, sub aspectul constituirii și menținerii claselor formate din copiii etnicilor romi. Această situație este contrară prevederilor cuprinse în Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, a Convenției ONU privind drepturile copilului și Convenției UNESCO privind discriminarea în educație”¹⁶².

Colegiul CNCD a abordat problema raportului de cauzalitate între tratamentul pus în discuție, i.e. constituirea/menținerea separată a claselor de studiu și originea etnică a copiilor spre deosebire de abordările anterioare în care s-a urmărit mai degrabă raportul justificării și al proporționalității măsurilor în cauză. Acest aspect a fost tratat în mod expres în hotărârea nr. 338/2007, Colegiul tranșând atât chestiunea

educațional românesc și protecția juridică împotriva discriminării, Noua Revista de Drepturile Omului, nr. 1/2009, Vol.5 Ianuarie-Martie, București, C.H. Beck, 2009

¹⁶² A se vedea CNCD, hotărârile nr. 103 din 24.06.2007 și nr. 338 din 03.09.2007.

cazualității cât și a justificării invocate de autoritățile școlare cu privire la principiul preluării claselor în forma omogenă.

În cazul **Romani CRISS v. Liceul cu Program Sportiv**, Colegiul CNCD a abordat în mod cu totul detaliat problema segregării, pornind de la premisa că **educația reprezintă unul din elementele fundamentale ale unei societăți democratice** și subsecvent s-a raportat la prevederile din instrumentele internaționale de drepturile omului care interzic segregarea rasială în educație. Analiza cauzei a fost plasată în contextul emiterii de către Ministerul Educației a Notificării nr. 29323/20.04.2004 și a Ordinului Ministerului educației nr. 1540 din 19.07.2007 privind interzicerea segregării școlare a copiilor romi. Pornind de la premisa cunoașterii prevederilor Notificării nr. 29323 de către reclamați, Colegiul a reținut că, în cauză au fost formate clase în care învățau numai copii romi, acest aspect fiind confirmat din însăși susținerile reclamaților care au precizat că „s-a realizat menținerea claselor preluate din spațiile improprii în care funcționau” respectiv „din rațiuni pedagogice și de particularitate a copiilor în cauză, diferențe din punct de vedere educațional, cultural, datorită principiului continuității la clasă, conducerea școlii, în consens cu cadrele didactice din școală, a hotărât că elevii din clasele a II a, a III a și a IV a să rămână în clasele în care au fost inițial până la finele ciclului primar”¹⁶³.

Prin hotărârea 338/2007, Colegiul director a pus în discuție, pentru prima oară **problema realizării unui just echilibru între situația și interesul copiilor romi**, ca membrii ai unei comunități etnice dezavantajate și interesele școlii, considerând că **principiul pedagogic al constituirii respectiv al menținerii omogenității etnice a unei clase de studiu nu poate justifica per se segregarea etnică a copiilor romi**. Pe de altă parte, Colegiul a reținut ca efectul constituirii, al mutării sau preluării unor clase exclusiv formate din copii de etnie romă, reprezintă o formă de discriminare directă pe criteriul etniei, prin care se afectează accesul inegal al copiilor romi la o educație de calitate, inclusiv în sensul prevederilor Ordinului Ministerului Educației nr. 1540/2007 privind interzicerea segregării școlare a copiilor romi.

În mod similar, Colegiul s-a pronunțat și în Hotărârea nr. 330 din 27.03.2008 în cazul **Romani CRISS v. Școala Josika Miklos**. În cazul **Romani CRISS și Amaro Suno v. Școala nr. 19**, prin Hotărârea nr. 396 din 14.01.2008, Colegiul a constatat că faptele sesizate nu constituie discriminare însă hotărârea a fost anulată de instanțele de judecată și ulterior s-a constatat discriminarea. Soluția este logică având în vedere că politica educațională elaborată de Ministerul Educației în învățământul preuniversitar interzice segregarea școlară a copiilor romi, or o atare situație ar fi contradictorie dacă ar permite justificarea segregării prin aplicarea principiului menținerii

¹⁶³ A se vedea CNCD, Hotărârea nr. 338 din 03.09.2007

omogenității etnice prin separare, în cazul copiilor romi¹⁶⁴.

Similar cauzei D.H. și alții v. Cehia soluționată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin hotărârea nr. 733 din 11.06.2008, în cazul **Romani CRISS v. Școala Dumbrăveni și alții**, Colegiul Director a constatat că separarea respectiv mutarea (înscrierea) copiilor de etnie roma în școala pentru copii cu nevoi speciale constituie discriminare recomandând adoptarea unor programe de evaluare/reevaluare a copiilor încadrați în școlile speciale, pe baza unor criterii obiective de natură a preveni constatarea unor situații discriminatorii pe criteriul originii etnice.

Colegiul CNCD s-a raportat la elementele de fond luate în considerare de Marea Camera a CEDO în cauza D.H. și alții v. Cehia, cu privire la prezumția discriminării indirecte raportat la repartizarea copiilor romi în școlile speciale și numărul disproporționat al acestora, lipsa unei justificării obiective raportat la sistemul de evaluare, analiza testelor precum și aspectul referitor la consimțământul părinților ce nu poate echivala cu renunțarea la dreptul de a nu fi discriminat.

Din acest punct de vedere, CNCD a considerat că sistemul de evaluare a elevilor pentru încadrarea în școli speciale, precum și sprijinul financiar și material acordat reprezentanților legali ai copiilor ce urmează cursurile

școlilor speciale, în practică, produc efecte discriminatorii. „Astfel, statistic se demonstrează că, procentual, elevii de etnie romă reprezintă majoritatea covârșitoare a elevilor în această școală specială, fără a exista în toate cazurile un motiv medical, obiectiv, de natură a justifica mutarea acestora”¹⁶⁵.

De asemenea, Colegiul CNCD a fost de opinie că „în școlile speciale, elevii trebuie încadrați exclusiv sub imperiul îndeplinirii cerințelor expres prevăzute de legislația în materie corelativ situației speciale în care se află acești elevi însă nu sub aspectul situației socio-economice”¹⁶⁶.

¹⁶⁴ Pentru detalii a se vedea Gergely D. Segregarea copiilor romi în sistemul educațional românesc și protecția juridică împotriva discriminării, Noua Revista de Drepturile Omului, nr. 1/2009, Vol.5 Ianuarie-Martie, București, C.H. Beck, 2009

¹⁶⁵ A se vedea CNCD, hotărârea nr. 733 din 11.06.2008.

¹⁶⁶ Idem

V.1. Rolul negativ al CNCD in solutionarea cazurilor de segregare in educatie a copiilor romi

Dincolo de importanța faptului că C.N.C.D. a stabilit că separarea copiilor romi în școală (segregare) constituie o formă de discriminare, pe considerentul apartenenței etnice, Romani CRISS a constatat ca:

Reacția de soluționare a plângerilor de catre CNCD este extrem de greoaie.

Termenul legal de soluționare al plângerilor (90 de zile, potrivit legii), ca regula, **nu este respectat de CNCD**. În cele mai multe cazuri, termenul legal de soluționare este, în practică dublat, triplat sau depășit, chiar mai mult¹⁶⁷.

În cazurile de segregare a copiilor romi, constatate ca fapte de discriminare, **CNCD nu a aplicat sancțiuni contravenționale**.

Măsurile dispuse de CNCD în cazurile de constatare a discriminării nu sunt eficiente și disuasive, de vreme ce acestea **se rezumă la recomandări** adresate autorităților școlare și în cel mai bun caz la avertismente.

În unele cazuri, hotărârile CNCD sunt nemotivate, limitându-se la enumerarea unor texte legislative, fără a realiza o analiză a probelor existente la dosar, și a situațiilor invocate.

Cel mai elocvent exemplu este dat de **Curtea de Apel București** care a reținut că în motivarea hotărârii nr. 395 din 14.01.2008, CNCD "citează prevederi legale incidente ... redă definiția discriminării și condițiile ce trebuie îndeplinite cumulative, iar când se procedează la examinarea sesizării, Colegiul a reținut doar definiția segregării ... fără a se face o analiză efectivă a sesizării, în raport de fapta concretă de discriminare cu care CNCD a fost investit".

Curtea de Apel București a admis acțiunea Romani CRISS, a anulat hotărârea nr. 395 și a obligat CNCD să procedeze la o nouă investigație pe fond a sesizării formulate de CRISS.

Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursul CNCD, iar prin Decizia civilă nr. 401 a menținut ca legală și temeinică soluția pronunțată de Curtea de Apel București, în cazul CRISS v. Școala nr. 19 Craiova¹⁶⁸.

¹⁶⁷ Termenul de soluționare al plângerilor depășește 1 an și 4 luni în cazul CRISS v. Școala Dumbraveni, este de aproximativ 1 an în cazul CRISS v. Școala nr. 19 Craiova, este de peste 10 luni în cazul CRISS v. Școala Atid și peste termenul de 90 de zile în cazul CRISS v. Școala Magheru și alții sau CRISS v. Școala Albeni.

¹⁶⁸ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, (2008-2009), Monitorizarea segregării copiilor romi în educație.

Concluzii

Segregarea școlară a copiilor romi a fost condamnată de Curtea Europeana a Drepturilor Omului

Pentru prima oară, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că poziția vulnerabilă a minorității rome presupune o protecție specială din partea Statelor, ce se extinde în sfera educației, pentru copii romi. (cauza D.H. si altii v. Cehia, cauza Orsus si altii v. Croatia)

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că segregarea copiilor romi în școli speciale destinate copiilor ce suferă de o dizabilitate mintală, segregarea în clase separate, ori segregarea în clădiri anexe la o școală principală unde învață copii neromi, constituie măsuri discriminatorii, contrare Convenției Europene a Drepturilor Omului. (cauza D.H. si altii v. Cehia 2007, cauza Sampanis v. Grecia, 2008, cauza Orsus si altii v. Croatia)

Segregarea școlară a copiilor romi în România a fost recunoscută oficial în 2004 dar insuficient adresată până în prezent

Ministerul Educației a adoptat Notificarea nr. 29323/20.04.2004 prin care se interzicea segregarea copiilor romi în educație. Totuși acest document de natură administrativă nu a avut forță juridică, fiind lipsită de eficacitate.

Însăși Ministerul Educației a constatat că notificarea nu a fost în

toate cazurile diseminată de către inspectoratele școlare către școli și că multe cadre didactice nu aveau cunoștința de această notificare.

Ministerul Educației a interzis segregarea școlară a copiilor romi prin Ordinul nr. 1.540 din 19 iulie 2007, un act administrativ cu caracter normativ, superior Notificării din 2004.

În ciuda deschiderii autorităților de a adopta o legislație împotriva segregării școlare, aceasta nu s-a aplicat în mare măsură în unitățile școlare, nefiind cunoscută și deficitar transpusă în practică.

Ministerul Educației a adoptat o nouă Notificare (nr. 28463 din 3.03.2010) privind prevenirea și eliminarea segregării elevilor romi tocmai în considerentul sesizărilor continue a tendințelor de segregare a copiilor romi de ceilalți copii.

Ministerul Educației trebuie să adopte o politică fermă în ceea ce privește monitorizarea aplicării Ordinului nr. 1540/2007, interzicerea segregării și în mod special adoptarea măsurilor de desegregare.

Segregarea copiilor romi în educație s-a manifestat continuu în ultimii 5 ani în România

Copii romi au continuat să fie segregati în școli pentru copii cu dizabilități mintale, în școli separate sau în clase separate.

În foarte puține situații, Inspectoratele școlare sau unitățile de învățământ au recunoscut

existența unor cazuri de segregare a copiilor romi.

Autoritățile statului au confirmat segregarea copiilor romi în educație ca forma de discriminare

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a confirmat argumentele Romani CRISS și a constatat că plasarea, în procent covârșitor, a copiilor romi în școli pentru copii cu dizabilități intelectuale, fără a se constata o situație medicală, ce necesită o asemenea înscrivere, este discriminatorie.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a confirmat argumentele Romani CRISS și constatat că plasarea copiilor romi în clase separate, pe considerentul situației familiei, este discriminatorie.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a confirmat argumentele Romani CRISS și a statuat că principiul pedagogic al constituirii, respectiv al menținerii omogenității etnice a unei clase de studiu nu poate justifica segregarea etnică a copiilor romi. Efectul constituirii, al mutării sau preluării unor clase exclusiv formate din copii de etnie romă, în clase cu aceeași omogenitate etnică reprezintă o formă de discriminare.

Instanțele de judecată (Curtea de Apel București și Înalta Curte de Casație și Justiție) au "sanționat", în unele cazuri, CNCD pentru ineficiența analizei plângerilor de segregare școlară a copiilor romi, obligând instituția la reinvestigare.

Segregarea în educație, ca forma de discriminare ramane nesanționată contravențional iar CNCD, în unele cazuri, ramane ineficient

Reacția de soluționare a plângerilor depuse la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este extrem de greoaie (mult peste termenul legal) și se răsfrange atât asupra eficacității instituției cât și asupra cazurilor.

În cazurile în care s-au constatat fapte de discriminare, CNCD rareori a aplicat sancțiuni contravenționale disuasive.

În unele cazuri, hotărârile CNCD sunt nemotivate, limitându-se la enumerarea unor texte legislative, fără a realiza o analiză minuțioasă a probelor ori a situațiilor invocate. Hotărârile CNCD nu sunt disponibile pe site-ul instituției.

CNCD ar trebui să se asigure că sunt respectate termenele legale de soluționare, că oferă soluții complet motivate, bazate pe analiza în aprofundime a cazurilor și cu o încadrare judicioasă, în raport de motivele de fapt și de drept. Ar trebui să își evalueze strategia de comunicare și să pună la dispoziția publicului hotărârile de constatare a discriminării, rapoartele și opiniile de specialitate elaborate

Instanțele de judecată, în unele cazuri, au respins, din motive procedurale, acțiunile de obligare a instituțiilor școlare la adoptarea rapidă a unor măsuri de desegregare școlară a copiilor romi.

Capitolul 3

Relația cu autoritățile responsabile de aplicarea legii și administrarea justiției

**I. Standarde jurisprudențiale
statuate de Curtea Europeană
a Drepturilor Omului privind
investigațiile autorităților
judiciare**

Acolo unde există o suspiciune că atitudinile rasiste au indus o acțiune violentă este deosebit de important ca **investigația oficială să fie întreprinsă prompt, cu imparțialitate**, avînd în vedere nevoia continuă de a reafirma condamnarea rasismului și a urii etnice de către societate și de a menține încrederea minorităților în abilitatea autorităților de a le proteja de amenințarea violenței rasiste. (CEDO, cauza Nachova si altii v. Bulgaria, 6.07.2005, cauza Cobzaru v. Romania, 26.07.2007)

Atunci cînd se investighează incidente violente [...] cauzate [...] de agenți ai statului, **autoritățile statului au datoria suplimentară de a face toți pașii pentru a demasca orice**

Obligația de a întreprinde o investigație efectivă, promptă și imparțială

motiv rasist și de a stabili dacă ura etnică sau prejudecățile ar fi putut juca un rol în cadrul evenimentelor. (CEDO, Nachova si altii v. Bulgaria)

A dovedi motivația rasistă va fi adesea extrem de dificil de realizat în practică. **Obligația Statului de a investiga posibilele implicații rasiste**

Obligația suplimentară de a investiga motivația rasială

ale unui act violent este o obligație

Obligația de diligență în investigația motivării rasiale

de a utiliza cele mai bune eforturi. Autoritățile trebuie să facă ce e rezonabil în acele împrejurări pentru a colecta și păstra probele, a explora toate mijloacele practice de descoperire a adevărului și a oferi decizii complet motivate, imparțiale și obiective, fără a omite faptele suspecte care ar putea fi un indicativ al violenței rasiste. (CEDO, cauza Nachova si altii v. Bulgaria, 6.07.2005, cauza Cobzaru v. Romania, 26.07.2007)

Orice mărturie de abuz verbal, rasist din partea agenților de aplicare a legii în timpul unei operațiuni ce implica utilizarea forței împotriva

Obligația de considerare a tuturor probelor legat de posibile motive rasiale

persoanelor ce aparțin unei minorități etnice sau de alt fel este foarte relevantă pentru întrebarea dacă a avut loc violență ilegală, indusă de ură. În cazul în care astfel de dovezi se clarifică în cadrul investigației, trebuie verificat și, dacă e confirmat, să se ajunga la o **examinare temeinică a tuturor faptelor pentru a descoperi orice posibile motive rasiste.** (CEDO, cauza Nachova si altii v. Bulgaria, 6.07.2005)

II. Standarde reiterate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind autoritățile judiciare din România

Distincția între infracțiunile motivate de ură și alte infracțiuni

A trata violența și brutalitatea induse de motive rasiale pe picior de egalitate cu cauzele care nu au o asemenea motivație rasială ar însemna ignorarea naturii specifice a unor acte ce sunt distructive la adresa drepturilor fundamentale. **A nu face o distincție de abordare în privința unor situații care sunt esențialmente diferite poate constitui un tratament nejustificat ireconciliabil cu Art.14 din Convenție** (citată CEDO, cauza Cobzaru v. Romania, hotărârea din 26.07.2007)

Rasismul ca factor causal al conduitei poliției

Curtea Europeană analizează dacă rasismul a constituit un factor causal al conduitei poliției față de reclamant și în relație cu acest aspect dacă Statul și-a îndeplinit obligația de a investiga posibile motive rasiale. (cauza Cobzaru v. Romania, hotărârea din 26.07.2007, paragraf. 92)

Investigatia potențialului motiv rasist de către procurori

Nu doar că procurorii nu au investigat comportamentul polițistului implicat în violențe, pentru a verifica, spre exemplu, dacă a fost implicat în trecut în incidente similare sau dacă a fost acuzat de sentimente anti-rome, însă procurorii, la randul lor, au făcut remarci tendențioase în relație cu originea romă a applicantului pe parcursul investigației. Nicio

justificare nu a fost prezentată de Guvern cu privire la aceste remarci. (citată cauza Cobzaru v. Romania, hotărârea din 26.07.2007, paragraf. 98)

Remarci discriminatorii ale autorităților judiciare române

Curtea Europeană a constatat anterior că remarci făcute de autorități judiciare române cu privire la reclamanți romi sunt pur discriminatorii și le-a luat în considerare ca un factor agravant în examinarea plângerilor sub aspectul art. 3 din Convenție, în cauza Moldovan și alții v. România (nr. 2), cererile nr. 41138/98 și 64320/00, hotărârea din 12 iulie 2005, paragraf. 108 la 114 și 120, 121). (paragraf. 99)

Neîndeplinirea obligației de a investiga posibile motive rasiale

Eșecul de a investiga posibile motive rasiale în ceea ce privește tratamentul aplicat reclamantului coroborat cu atitudinea manifestată pe parcursul investigațiilor constituie o discriminare în raport cu drepturile reclamantului, contrar prevederilor Art. 14 împreună cu Art. 3 și Art. 13, sub aspect procedural. (citată cauza Cobzaru v. Romania, hotărârea din 26.07.2007, paragraf. 101)¹⁶⁹

¹⁶⁹ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

III.Considerente CRISS privind relatia cu autoritatile responsabile de aplicarea legii

Rolul oficialilor responsabili de aplicarea legii

Oficialii responsabili cu aplicarea legii¹⁷⁰ joaca un rol extrem de important in protejarea si promovarea drepturilor omului. In democratie, conceptul de “politist”, in sine, are la baza ideea de respectare si aparare a drepturilor si libertatilor fundamentale ale persoanei¹⁷¹. Acest lucru presupune faptul ca politistul, in calitatea sa de reprezentant al statului trebuie sa se abtina de la orice fel de conduita ce ar putea constitui o incalcare a unui drept fundamental al unei persoane.

Insa, relatia dintre functiile politistului care tin de protejarea drepturilor omului din perspectiva rolului sau efectiv si functia de interventie conform statutului sau, in spiritul respectarii drepturilor omului, acest lucru constituind chiar una dintre functiile politiei romane¹⁷². Asadar, conform mandatului sau, politiei ii revine atat obligatia de a se abtine de la actiuni ori inactiuni ce incalca drepturilor

omului, cat si obligatia de a-si exercita atributiile specifice in scopul protejarii drepturilor omului, esecul in al doilea domeniu putand conduce la o incalcare a drepturilor omului, sub aspect procedural.

Violarea drepturilor romilor in relatia cu autoritatile a continuat

In ceea ce priveste conduita oficialilor responsabili cu aplicarea legii, in ultimii ani, din experienta Romani CRISS si a altor organizatii de drepturile omului¹⁷³, cazurile de violare a drepturilor omului au continuat sa aiba loc. Aceasta stare de fapt este confirmata si detaliata de catre institutiile internationale prin intermediul studiilor de caz si rapoartelor¹⁷⁴.

In practica, abuzurile au imbracat diferite forme care pot fi clasificate conform urmatoarele tipologii:

- **utilizarea ilegala a armelor de foc**
- **utilizarea fortei excesive in comunitatile de romi**
- **tortura in arestul politiei**
- **abuzuri cu conotatii rasiste**

¹⁷⁰ Prin utilizarea termenului de oficiali responsabili cu aplicarea legii se face referire la jandarmi si politisti (in special la politistii cu atributii in urmatoarele domenii: ordine publica, proximitate, judiciar, cercetari penale si fortele speciale).

¹⁷¹ A se vedea Legea privind statutul politistului, cu modificarile si completarile ulterioare.

¹⁷² A se vedea Legea privind organizarea si functionarea politiei romane.

¹⁷³ A se vedea, rapoarte anuale ale Asociatiei pentru Apararea Drepturilor Omului din Romania –Comitetul Helsinki disponibile la www.apador.org sau rapoartele Amnesty International disponibile la www.amnesty.org/en/region/europe-and-central-asia/eastern-europe/romania.

¹⁷⁴ A se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

Cauze ale abuzurilor impotriva romilor

Printre posibilele cauze ale abuzurilor comise de catre oficialii responsabili cu aplicarea legii se numara:

- ✓ **lipsa unei proceduri impartiale** de evaluare si verificare a interventiei oficialilor responsabili cu aplicarea legii;
- ✓ **lipsa unei posibilitati de individualizare,** fara recunoasterea identitatii, a membrilor fortelor speciale;
- ✓ **stereotipurile** despre solidaritatea si violenta romilor care conduc, sau cel putin justifica la nivelul institutiei, la comportamentul agresiv al fortelor de ordine in comunitatile cu romi;
- ✓ **sentimentul membrilor fortelor de ordine ca nu vor fi sanctionati,** chiar daca nu respecta in totalitate legea sau procedurile interne in cursul interventiei;
- ✓ **statutul de grup vulnerabil al romilor,** inclusiv cunoasterea precara a legislatiei si a drepturilor lor;
- ✓ **pregatirea insuficienta a lucratorilor de politie** cu privire la respectarea drepturilor omului¹⁷⁵.

Utilizarea disproportionata a fortei

Deseori, cand fortele de ordine desfasoara interventii in comunitatile de romi, sau atunci cand reprezentanti ai fortelor de ordine isi

dau concursul pentru desfasurarea actiunilor altor institutii (de ex. actiuni initiate de primarie), se foloseste forta in mod disproportionat.

Utilizarea disproportionata a efectivelor de politie

Efectivele politiei si jandarmeriei sunt disproportionat de mari fata de numarul persoanelor din comunitate si, mai ales, fata de efectivele utilizate pentru actiuni similare desfasurate in comunitati nerome. Desi actiunile autorizate in mod legal vizeaza persoane bine determinate, deseori obiectivele acestora sunt depasite si, drept consecinta, actiunea afecteaza comunitatea de romi in ansamblul sau.

Utilizarea fortelor speciale de interventie

Unul dintre principalele aspecte de subliniat in cazul interventiilor politiei si jandarmeriei in comunitatile de romi este utilizarea constanta (am putea spune chiar permanenta) a fortelor speciale de interventie.

Uzul ilegal al armelor de foc

Uzul armelor de foc, expresia cea mai grava a acestor violente, poate avea drept consecinta chiar moartea persoanelor si are loc, uneori, in afara cadrului legal.

Actiunile ilegale sunt nesanctionate

In multe cazuri, ilegalitatile savarsite de oficiali responsabili cu aplicarea legii nu sunt investigate corespunzator si raman nesanctionate, cu toate ca situatiile

¹⁷⁵ A se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

in cauza sunt semnalate si bine documentate de catre organizatiile neguvernamentale. In consecinta, lipsa sanctiunilor pentru responsabili cu aplicarea legii creaza senzatia de imunitate a acestora si de aprobare tacita pentru actiunile lor ilegale din partea institutiei pe care o reprezinta.

Exercitarea de presiuni fata de victime sau martori

In plus, se exercita presiuni de catre oficialii si institutiile insarcinate cu aplicarea legii asupra persoanelor implicate (victime si/sau martori), experti (de ex. medici legisti) si activisti de drepturile omului.

Abuzurile sunt acoperite prin concursul altor institutii

In conditiile in care, pe langa protectia legii, protectia oficialilor responsabili cu aplicare legii, indiferent de abuzurile comise, este asigurata si de institutiile afiliate, se poate vorbi de un mecanism care sa acopere abuzurile savarsite de acesti oficiali.

Sentimentul de impunitate

Mecanismele de asigurare a impunitatii includ, pe de o parte, exercitarea de presiuni asupra persoanelor implicate pentru a nu depune actiune in instanta sau pentru a nu efectua toate actele necesare in fata instantei, iar, pe de alta parte, cercetarile penale efectuate au drept rezultat dispunerea neinceperii urmarii penale. Aceste aspecte tin, in fapt, de procesul de administrare a justitiei,

element esential al statului de drept¹⁷⁶.

¹⁷⁶ A se vedea Romani CRISS, Respectarea Drepturilor Omului: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2003, Bucuresti, Romani CRISS, Presentare generala a situatiei drepturilor omului privind minoritatea roma din Romania, 2006, Bucuresti; Romani CRISS, Protectia legala impotriva discriminarii si politicile fata de romi, 2007, Bucuresti; Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti; Romani CRISS, Drepturile omului in practica, Raport anul 2008-2009, Bucuresti, Romani CRISS, Drepturile omului in practica, Raport anual 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, Bucuresti.

IV. Un exemplu ce confirma considerentele Romani CRISS: cauza Stoica impotriva Romaniei in fata Curtii Europene a Drepturilor Omului

Faptele in cauza Stoica

În anul 2001 Primăria comunei Dolhasca, în colaborare cu organele de poliție și gardienii publici, a organizat o acțiune de control în Probota. În drum spre Probota, respectivele echipaje s-au oprit în satul Gulia, agresând un cetățean de etnie romă care se deplasa cu o căruță, pe considerentul că nu le-a acordat prioritate .

La întoarcerea din acțiunea organizată în Probota, echipajele s-au oprit la barul din Gulia, pentru a verifica legalitatea actelor de comert exercitate în locația respectivă. În afara barului, reprezentanți ai poliției și ai gardienilor au agresat fizic și verbal mai multe persoane de etnie romă. Aflându-se la magazinul învecinat și văzând ce se întâmplă, minorul Stoica a încercat să fugă spre casă. A fost oprit de unul dintre polițiști și lovit cu pumnii și picioarele deși lumea striga să nu îl lovească pentru că este operat la cap. În urma loviturilor a fost dus acasă în stare de inconștiență și ulterior internat la Spitalul de Neurochirurgie.

Romani CRISS a reprezentat minorul, sesizând organele de poliție precum și Parchetul militar. Instanțele naționale au menținut soluțiile de

neîncepre a urmăririi penale. În urma exercitării tuturor căilor de recurs în România, a fost sesizată Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Acesta s-a pronunțat în 4 martie 2008.

Solutia Curtii Europene impotriva Romaniei

În 4 martie 2008, Curtea Europeană a Drepturilor Omului **a dat câștig de cauză reclamantului de etnie romă reprezentat de Romani CRISS** și Centrul European pentru Drepturile

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat:

încălcarea Art. 3 sub aspect substanțial și procedural (dreptul de a nu fi supus la tortură, tratamentelor inumane ori degradante), **încălcarea Art. 3 împreună cu Art. 14** (dreptul de a nu fi supus discriminării).

Curtea Europeană a obligat statul român la **plata de daune nepatrimoniale în valoare de 15.000 Euro** pentru reclamant.

Romilor (ERRC), în cauza Stoica v. Romania¹⁷⁷.

¹⁷⁷ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

Concluziile Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Stoica v. România

Subiectivismul organelor de cercetare penala

Curtea Europeană a considerat problematic faptul că **doar în ceea ce privește persoanele de etnie romă, declarațiile** acestora au fost apreciate ca **părtinitoare** în timpul investigațiilor penale, în timp ce **declarațiile** lucrătorilor de **poliție** au fost **integre** în totalitate în motivarea și concluziile

Neindeplinirea obligatiei de investigare a posibilelor motive rasiale

procurorilor¹⁷⁸.

Curtea nu a fost satisfăcută că **procurorul ... nu a abordat în nici un sens remarcile din cadrul raportului Politiei ...** cu toate că astfel de remarci erau în mod clar stereotipe. (parag. 122) Curtea consideră că autoritățile nu au depus toate diligențele de care dispuneau pentru

Lipsa de neutralitate din punct de vedere rasial a organelor de politie

a investiga posibilele motive rasiale.¹⁷⁹

Curtea a considerat că remarcile din raportul politiei care descriu comportamentul agresiv al localnicilor ca fiind „pur tiganesc”, sunt clar stereotipe și demonstrează

Neconsiderarea probelor privind motivele rasiale

că **ofițerii de poliție nu au fost neutri din punct de vedere rasial**, atât în timpul incidentelor cât și pe parcursul investigației¹⁸⁰.

Probele cazului au indicat faptul că motivele rasiale ce au stat la baza acțiunilor ofițerilor de politie au fost clare însă **nici procurorul responsabil cu ancheta penală și nici Guvernul nu au oferit explicații**, ori nu au prezentat **indicii** din care să rezulte că incidentele au fost neutre din punct de vedere rasial. În consecință, s-a constatat o încălcare a Articolului 14 coroborat cu Articolul 3.¹⁸¹

¹⁷⁸ A se vedea CEDO, cauza Stoica v. România, Hotararea din 4.03.2008, parag. 121.

¹⁷⁹ A se vedea CEDO, cauza Stoica v. România, Hotararea din 4.03.2008, parag. 124.

¹⁸⁰ A se vedea CEDO, cauza Stoica v. România, Hotararea din 4.03.2008, parag. 128.

¹⁸¹ A se vedea CEDO, cauza Stoica v. România, hotrarea din 4.03.2008, parag. 131, 132.

V.Cazuri monitorizate de CRISS privind rele tratamente si utilizarea excesiva a armelor din dotare

a. Rele tratamente, tortura si deces in arestul politiei: Tg. Carbunesti

Romani CRISS a monitorizat cazul lui N.B. arestat in data de 05.04.2002, pentru savarsirea infractiunii de furt calificat si retinut in arestul Politiei din Targu Carbunesti. La cateva zile de la arestare, acesta ii declara fratelui sau ca este batut de cadrele politie. Acest aspect era confirmat ulterior de catre D.D si C.M.. aratand ca atat N.B cat si ei erau batuti de catre politisti pentru a recunoaste furturi, cu autori necunoscuti, pe care acestia nu le-au comis.In data de 14 mai 2002, N.B a fost trimis in penitenciarul Tg.Jiu. Comandantul penitenciarului declarase ca la vizita medicala efectuata detinutului acesta nu prezenta semne particulare si starea sanatatii era buna. In ciuda acestui fapt, colegii de camera din penitenciar declarau ca, pe timpul detentiei din Tg.Jiu, N.B vomita bucati de sange”. Avand in vedere c starea de sanatate a lui N.B se agravase, acesta a fost trimis de urgenta la Spitalul Penitenciar Jilava unde a decedat a doua zi. Desi rudele

victimei reclamasera actele de violenta savarsite in arestul Politiei Tg. Carbunesti, pana la data decesului nici un raspuns oficial nu fusese remis acestora. Imediat dupa deces si prezentarea in mass-media a acuzatiilor familiei decedatului, o comisie formata din ofiteri superiori ai Inspectoratului General al Politiei Romane s-a constituit pentru a cerceta conditiile in care a decedat N.B, iar reprezentanti ai Parchetului Militar Craiova au desfasurat cercetari¹⁸².

Romani CRISS a adresat sesizari catre Ministerul de Interne, Inspectoratul Judetean de Politie Gorj si Politia Tg. Carbunesti, cu privire la conditiile in care s-a produs decesul lui N.B, si Institutului de Medicina Legala ”Mina Minovici” referitor la cauzele mortii. De asemenea, a fost sesizat Avocatul Poporului.

Inspectoratul Judetean de Politie Gorj precum si Inspectoratul General al Politiei – Directia Cercetari Penale in raspunsurile adresate CRISS, precizau ca politistii de la subunitatea Tg. Carbunesti nu au exercitat violente asupra lui N.B. iar cercetarea s-a realizat cu respectarea tuturor drepturilor procesual-penale¹⁸³.

Directia Generala a Penitenciarelor preciza in raspunsul CRISS ca ”...la depunerea detinutului N.B in Penitenciarul Targu Jiu ... acesta era ”clinic sanatos” si nu prezenta semne obiective de violenta. In intervalul 28.05 – 03.06.2002 s-a prezentat de

¹⁸² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008

¹⁸³ Idem

3 ori la cabinetul medical acuzand dureri in hipocondrul drept, greturi, varsaturi alimentare si bilioase, simptomatologie interpretabila a fi "Colica biliara"... In 03.06.2002 s-a prezentat la cabinetul medical cu aceeasi simptomatologie, in plus reprezentand edeme ale membrilor inferioare, disurie, lombalgii difuze. A fost transportat la Spitalul Judetean Gorj – Serviciul de Urgenta, unde i s-a efectuat radiografie abdominala si pulmonara, fiind diagnosticat "Abdomen acut chirurgical" si ulterior "Pleurezie bazala stanga in observatie" cu recomandare de internare in Spitalul Penitenciar Bucuresti. In data de 04.06.2002 s-a aprobat transferul la Spitalul Penitenciar Bucuresti, unde este internat in aceeasi zi.... Intrucat starea generala s-a mentinut alterata....a fost transferat la Sectia Anestezie si Terapie Intensiva cu diagnosticul "Bronhopneumonie de etiologie neprecizata. Anasarca. Suspiciune de insuficienta renala acuta. Anemie". Pacientul a prezentat stop cardio-respirator si ulterior s-a constatat decesul.

In data de 01.07.2002, Romani CRISS a formulat **un denunt la Parchetul Militar Craiova impotriva ofiterilor si subofiterilor de politie privind supunerea la rele tratamente si tortura** a lui N.B, C.M si D.D.

Parchetul Militar Craiova, prin ordonanta nr. 733/PMT/2002 din 18.09.2003, a dispus neinceperea urmaririi penale fata de personalul medical, cu motivarea ca faptele nu se confirma iar in ceea ce priveste cadrele de politie implicate, Parchetul a dispus declinarea cauzei la Parchetul de pe langa Curtea de

Apel Craiova. Impotriva ordonantei de neincepere a urmaririi penale, organizatiile Romani CRISS si APADOR-CH, in nume propriu, cat si parintii victimei, in nume personal, au depus plangere¹⁸⁴.

Prin Rezolutia nr.337/P/2003 din 27.10.2003, Parchetul de pe langa Curtea de Apel Craiova a dispus neinceperea urmaririi penale, intrucat nu a rezultat savarsirea fetei. Procurorul mentiona in rezolutie ca: „...din actele medico-legale nu rezulta leziuni produse in urma unor acte de violenta, ci faptul ca evolutia nefavorabila spre deces a fost influentata si de patologia respiratorie grava preexistenta, tuberculoza pulmonara fibromodulara cu focare bronhopneumotice”¹⁸⁵.

Prin rezolutia nr. 2251/2002 din 27.11. 2003, Parchetul de pe langa Inalta Curte de Casatie si Justitie - Sectia Parchetelor Militare, a mentinut atat ordonanta de neincepere a urmaririi penale dispuse de Parchetul de pe langa Tribunalul Craiova, cat si rezolutia Parchetului de pe langa Curtea de Apel Craiova.

In data de **11 septembrie 2007, Curtea de Apel Craiova a admis plangerea formulata impotriva rezolutiei Parchetului de pe langa Curtea de Apel Craiova** in dosarul 337/P2003, a desfiintat rezolutia, si a trimis cauza la Parchetul de pe langa

¹⁸⁴ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

¹⁸⁵ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

Curtea de Apel Craiova in vederea redeschiderii urmariri penale¹⁸⁶.

Parchetul de pe langa Curtea de Apel Craiova a formulat recurs insa Inalta Curte de Casatie si Justitie l-a respins ca nefondat prin decizia penala nr. 1332 din 09.aprilie 2008.

Prin Ordonanta din 13 octombrie 2008, Parchetul de pe langa Curtea de Apel Craiova a dispus redeschiderea urmaririi penale. Ulterior, prin rezolutia nr. 337/P/2009, Parchetul a dispus scoaterea de sub urmarie penala a lui A.I. Impotriva rezolutiei s-a formulat plangere la Parchetul de pe langa Curtea de Apel Craiova. Acesta a respins plangerea prin rezolutia nr.825/II/2/2009 din 22 aprilie 2009. Plangerile impotriva rezolutiilor Parchetului au fost respinse prin Sentinta penala nr. 173 din 4 decembrie 2009 a Curtii de Apel Craiova. Recursul formulat impotriva sentintei penale a fost in mod similar respins, prin decizia penala nr. 2118 din 28 mai 2010, a Inaltei Curti de Casatie si Justitie.

Dupa epuizarea cailor interne de recurs rudele **partii vatamate au formulat plangere la Curtea Europeana a Drepturilor Omului.** Dosarul se afla pe rolul Curtii.

Standarde procedurale si substantiale nerespectate in cazul Tg. Carbunesti

Actele medicale in cazul partii vatamate au fost incomplete

La circa 10 zile dupa decesul lui N.B, reprezentantii APADOR-CH au

constatat ca la spitalul Jilava, unde se aflau actele medicale ale detinutului lipseau raportul de autopsie si fisa medicala ce ar fi trebuit intocmita in arestul Politiei din Tg. Carbunesti. Absenta fisei medicale ridica doua probleme: fie nu a existat (ceea ce inseamna ca N.B nu a fost vazut de nici un doctor pe intreaga durata a sederii in arestul Politiei), fie s-a “pierdut” pe traseul arest – Penitenciarul Tg. Jiu – Spitalul Penitenciar Jilava. Lipsa actelor medicale din dosarul lui N.B, indica ignorarea totala a obligatiei legale a politistilor cu privire la protectia integritatii fizice si psihice a persoanelor aflate in custodia politiei¹⁸⁷.

In cauza nu s-a realizat o investigatie efectiva si independenta

Curtea Europeana a Drepturilor Omului a statuat ca: “Obligatia de a proteja dreptul la viata conform art. 2 din Conventia Europeana a Drepturilor Omului, relationat cu sarcina generala a statului din Art.1 de a “asigura fiecaruia din jurisdicia sa drepturile si libertatile definite in Conventie” implica si **existenta unei forme efective de investigatie oficiala** in cazul uciderii de persoane ca rezultat al uzului de forta. Scopul esential al acestui tip de investigatie este de a asigura implementarea efectiva a legilor interne care protejeaza dreptul la viata si, in cazul in care sunt implicati reprezentanti si organisme ale statelor, sa asigure ca isi asuma responsabilitatea pentru decese din jurisdicia lor. Forma de

¹⁸⁶ Idem

¹⁸⁷ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

investigatie care indeplineste aceste scopuri poate varia in diferite circumstante¹⁸⁸.

Autoritatile nu au luat masuri adecvate pentru a proteja probe si pentru a efectua investigatii exacte cu privire la starea de sanatate

In jurisprudenta sa, Curtea Europeana a indicat faptul ca autoritatile statale au obligatia de a lua masurile adecvate pentru a proteja probe privitoare la incidente si, unde este cazul, sa efectueaza o autopsie din care sa rezulte o inregistrare exacta a ranilor si o analiza obiectiva a concluziilor medicale, inclusiv cauza decesului¹⁸⁹. Orice deficiente din investigatie care submineaza stabilirea cauzei decesului unei persoane sau persoanele responsabile intra in contradictie cu acest standard¹⁹⁰.

Afectarea sanatatii partii vatamate in custodia autoritatilor statului a rasturnat sarcina probei catre Stat

Curtea Europeana a Drepturilor omului a statuat ca: "atunci cand un individ este retinut si se afla intr-o buna stare de sanatate, iar apoi se constata ca este ranit in momentul eliberarii, revine statului obligatia de a furniza o explicatie plauzibila pentru originea ranilor. Obligatia revine autoritatilor de a justifica tratamentul aplicat unui retinut cu

atat mai mult atunci cand individul a decedat"¹⁹¹.

b. Utilizarea letala a armamentului din dotare de catre politie: Buhusi

In data de 5 decembrie 2002, Inspectoratele Judetene de Politie Bacau si Neamt au organizat o actiune in cartierul Orbic, situat in localitatea Buhusi, judetul Bacau, in vederea prinderii unor persoane date in urmarire generala si locala pentru savarsirea infractiunilor de furt si talharie. Asa cum reiese din articolele publicate in cotidianul local Monitorul de Bacau in data de 6 decembrie, la actiunea desfasurata in jurul orelor 11.00 dimineata, in data de 5 decembrie, au participat aproximativ 45 de politisti din cadrul Detasamentului de Protectie si Interventie Rapida (DPIR), Bacau si Neamt, numarul acestora crescand pe parcursul derularii evenimentelor cu inca 40 de efective din cadrul Comandamentului Teritorial de Jandarmi Bacau.

Descinderea politiei in comunitatea de romi din Buhusi s-a soldat cu **moartea a doua persoane si ranirea altor doua din randul romilor, precum si cu ranirea a patru politisti din trupele de interventie**. A doua zi dupa incident, in comunitatea din Orbic, la locul de desfasurare a evenimentului, au fost deplasati, impreuna cu o echipa de procurori de la Parchetul de pe langa Curtea de Apel Bacau, 170 de Jandarmi. Motivul

¹⁸⁸ A se vedea CEDO, hotararea in cauza McCann vs. Marea Britanie si hotararea in cauza Kaya vs. Turcia.

¹⁸⁹ A se vedea CEDO, hotararea in cauza Salman vs. Turcia, in cauza Tanrikulu vs. Turcia, in cauza Cauza Gul vs. Turcia si altele.

¹⁹⁰ A se vedea CEDO, hotararea in cauza Jordan vs. Marea Britanie.

¹⁹¹ A se vedea CEDO, hotararea in cauza Orak vs. Turcia, in cauza Selmous impotriva Frantei.

prezentei unui asemenea numar a fost justificat de un zvon privind o posibila sechestrare a politistilor de catre romi insa aceasta informatie nu a fost niciodata confirmata.¹⁹²

Romani CRISS s-a adresat oficial Inspectoratelor Judetene de Politie Bacau si Neamt cu privire la incidente si la inceperea unor anchete privind uzul de arma si actiunea fortelor de politie si jandarmerie. Inspectoratul Judetean de Politie Bacau, in raspunsul sau, mentiona faptul ca mai multe infractiuni de talharie si furt au avut ca autori persoane din cartierul Orbic insa in ciuda actiunilor organizate de politie, autorii au reusit sa fuga. "In ziua de 5.12.2002 s-a organizat o actiune comuna din cadrul IJP Bacau si IJP Neamt reusindu-se depistarea unui numar de 3 persoane urmarite general (C.C., C.G. si C.F.) care s-au ascuns in podul unei case nelocuite, una din persoane fiind inarmate cu un topor."¹⁹³ Raspunsul politiei mentiona faptul ca "politistii participanti la actiune au fost inconjurati de circa 200 de persoane, rude si vecini ai celor depistati, care, pentru a inlesni scaparea urmaritilor, au recurs la manifestari violente lovind politistii aflati in misiune cu diferite obiecte contondente (bate, pietre, topoare etc.)"¹⁹⁴

Inspectoratul Judetean de Politie Neamt mentiona faptul ca la actiunea din 05.12.2002 au participat un numar de 18 politisti din cadrul IJP Neamt in vederea prinderii si tragerii la raspundere penala a unui numar

de 4 invinuiti respectiv C.C., C.O., S.F. si C.G. "... cei cautati impreuna cu alti romi adunati in sprijinul lor au agresat politistii din dispozitiv pentru a-si asigura scaparea si in consecinta organele de ordine au folosit forta pentru autoaparare si pentru retinerea celor in cauza. In acest context au fost raniti 4 politisti de la IJP Neamt, 1 jandarm de la Centrul de Jandarmi Judetean Bacau si patru persoane din randul romilor implicati in conflict din care 2 au decedat."¹⁹⁵

Intre persoanele ranite prin impuscarea in cadrul actiunii s-a aflat si un minor. Internat in spital, mamei acestuia nu i s-a permis sa-si viziteze fiul, invocandu-se regulamentul intern al sectiei medicale. Constatand situatia refuzului de a permite accesul mamei la fiul sau minor, in varsta de 14 ani, si prezentarii unor informatii detaliate privind starea de sanatate a copilului, Romani CRISS s-a adresat Ministerului Sanatatii si Familiei printr-o sesizare in care a fost acuzata atitudinea cadrelor medicale. In acelasi sens, a fost sesizata Autoritatea Nationala pentru Protectia Copilului si Adoptie, precum si Comisia pentru Protectia Copilului din cadrul Consiliului Judetean Bacau.¹⁹⁶

In data de 25.03.2003, **Romani CRISS a denuntat la Parchetul de pe langa Curtea de Apel Bacau actele ofiterilor si agentilor de politie.** Parchetul de pe langa Curtea de Apel Bacau prin rezolutia procurorului de caz **a dispus neinceperea urmaririi**

¹⁹² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

¹⁹³ Idem

¹⁹⁴ Idem

¹⁹⁵ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

¹⁹⁶ Idem

penale fata de lucratorii de politie din cadrul IPJ Neamt, retinandu-se ca impuscarea mortala a doua persoane si vatamarea corporala a altora s-a facut in conditii de **legitima aparare**". Impotriva rezolutiei s-a formulat plangere la **Procurorul General al Parchetului** de pe langa Curtea de Apel Bacau. Acesta a **mentinut rezolutia procurorului** considerand ca este temeinica si legala¹⁹⁷.

Romani CRISS si partile vatamate au depus plangere impotriva rezolutiei procurorului general la Curtea de Apel Bacau. In data de **27.02.2004, Curtea de Apel Bacau a admis plangerea CRISS**, a desfiintat rezolutia parchetului si a restituit cauza la procuror in vederea administrarii probelor solicitate de CRISS si partile vatamate. Ulterior, dupa recursul promovat de parchet, dosarul a fost judecat la **Inalta Curte de Casatie si Justitie, care a mentinut neinceperea urmaririi penale, prin decizia penala nr.2387 din 08/04.2005.**

Dupa epuizarea cailor interne de recurs, **in anul 2007**, partile vatamate au formulat **plangere impotriva Romaniei la Curtea Europeana a Drepturilor Omului**¹⁹⁸.

Standarde procedurale si substantiale nerespectate in cazul Buhusi

Articolul 2, care asigura dreptul la viata constituie una dintre prevederile fundamentale ale Conventiei Europene a Drepturilor Omului de la care nu este permisa

nici o derogare pe timp de pace conform articolului 15.

Circumstantele care justifica privarea de viata trebuie analizate strict. Uzul deliberat sau intentionat de forta letala este un factor care poate fi luat in considerare cand i se evalueaza necesitatea. Orice uz de forta nu trebuie sa fie decat "absolut necesar". Este nevoie de un test de necesitate mai restrictiv in comparatie cu cel aplicabil in mod normal cand actiunea unui stat este "necesara intr-o societate democratica", in contextul Art. 8-11 din Conventie. Asadar, uzul de forta trebuie sa fie proportional cu indeplinirea scopurilor prevzute de Art. 2¹⁹⁹.

Atingerea dreptului la viata presupune existenta unei forme efective de investigatie din partea statului

Obligatia de a proteja dreptul la viata, conform articolului 2 din Conventia Europeana, relationat cu sarcina generala a Statelor din articolul 1 de "a asigura fiecaruia din jurisdictia sa drepturile si libertatile definite in Conventie", implica si existenta unei forme efective de investigatie oficiala in cazul uciderii de persoane ca rezultat al uzului de forta. Forma de investigatie care indeplineste aceste scopuri poate varia in diferite circumstante. Totusi, indiferent de cum se va pune in aplicare, statele trebuie sa actioneze din proprie vointa imediat ce problema le-a fost supusa atentiei. Nu pot lasa initiativa in seama rudei celei mai apropiate de a formula o plangere sau a-si asuma

¹⁹⁷ Idem

¹⁹⁸ Idem

¹⁹⁹ A se vedea CEDO, hotararea in cauza McCann v. Marea Britanie.

responsabilitatea pentru initierea oricarei proceduri de investigatie²⁰⁰.

Investigatia trebuie sa concluzioneze daca uzul de forta a fost justificat sau nu, sa identifice si sa duca la tragerea la raspundere a celor vinovati

Investigatia trebuie sa fie eficienta, adica de natura a stabili daca uzul de forta a fost sau nu justificat de circumstantele unui caz, sa identifice si sa conduca la tragerea la raspundere a celor responsabili de privarea de viata. Acesta obligatie presupune o masura de diligena²⁰¹.

Investigatia trebuie sa fie prompta si sa mentina increderea publicului in ordinea de drept

Pe langa cerinta de eficienta, in cazul investigatiilor este implicita cerinta de promptitudine si ratiune. Desigur, se poate accepta ca in practica exista obstacole sau dificultati in derularea unei investigatii intr-o anume situatie. Totusi, un raspuns prompt al autoritatilor in investigarea unui caz de uz de forta poate fi privit, in general, ca esential in mentinerea increderii publice in privinta respectarii literii legii si prevenirea oricarei aparente de complot sau toleranta fata de acte ilegale²⁰².

Solutia autoritatilor romane privind "legitima aparare" a lucratorilor de politie este lipsita de temeinicie, de legalitate precum si de probitate

²⁰⁰ A se vedea CEDO, hotararea in cauza Ilhan v. Turcia, in cauza Kaya v. Turcia.

²⁰¹ A se vedea CEDO, hotararea in cauza Kaya v. Turkey, in cauza Ögür v. Turcia.

²⁰² A se vedea CEDO, hotararea in cauza Yasa v. Turkey, in cauza Cakici v. Turkey, in cauza Tarnrikulu v. Turcia.

Solutiile adoptate de organele de investigatie nu au respectat standardele prevazute de Conventia Europeana in ceea ce priveste privarea de viata a persoanelor de etnie roma, de catre lucratorii de politie.

Adevarata situatie de fapt confirma nelegalitatea solutiei de neincepere a urmaririi penale, rezultata atat din modul defectuos in care a fost conceput planul de actiune dispus de politie, cat si din modul haotic in care a actionat fiecare politist, care a evidentiata enorme carente de comportament, mentalitate si usurinta cu care vietile oamenilor pot fi suprimate dupa bunul plac al fiecaruia²⁰³.

Din relatarile martorilor oculari, rezulta o cu totul alta situatie de fapt decat cea sustinuta de catre organele de ordine. Astfel, in ceea ce priveste victima C.G (tatal unuia dintre urmaritii general), unul dintre martorii prezenti la incident arata ca aceasta a fost impuscata in timp ce se ducea spre fantana, pentru a aduce apa copiilor, in urma unei altercatii cu unul dintre jandarmi. Martorul arata ca C.G „s-a luat la incaierare cu un jandarm. Un alt jandarm dupa gard a tras cu pusca de vanatoare in C.G. si el a cazut. Ala a tras primul. Celalalt jandarm cu care s-a incaierat a scos pistolul si a mai tras 3-4 focuri de arma in el.” Acelasi martor precizeaza ca „dupa ce s-a tras cu arma prima oara,

²⁰³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

comandantul politiei a spus ati tras, acum descurcati-va. Fratele lui C.G. s-a dus sa-l scoata de acolo si a tras si in el ranindu-l in palma stanga.”²⁰⁴

In ceea ce priveste victima C.F, mama proprietarei imobiliului in care s-au desfasurat evenimentele arata ca a auzit 2 impuscaturi, moment in care unul din urmaritii aflati in podul casei a strigat sa inceteze focul pentru ca au fost ranite 2 persoane, dupa care a coborat si s-a predat. Cand a coborat si C.F, unul dintre gardieni l-a impuscat in abdomen, de la distanta de 2 metri, cartusul trecand prin el si oprindu-se in peretele de chiripici. Aceeasi martora afirma ca politistii au spus ca au primit ordin „de sus” sa il prinda pe C.F „mort sau viu” si au actionat in consecinta. Tot din marturia acesteia rezulta ca, dupa ce s-a tras cu arma, unul dintre politisti i-a strans la un loc pe jadarmi si le-a spus „in viata vietilor voastre ceea ce ati facut acum sa nu mai faceti niciodata”²⁰⁵.

Modul defectuos de organizare a intregii actiuni si lipsa de profesionalism a cadrelor de ordine angajate in aceasta operatiune au culminat insa cu ranirea grava a minorului de 14 ani, V.V, a carui singura vina a fost aceea de a se fi aflat in mod intamplator in multimea de curiosi adunata la locul incidentului. Ulterior, V.V a fost internat la spitalul din localitate cu diagnosticul “plaga impuscata”.

Concluziile procurorului privind impuscarea lui V.V, precizate in

rezolutia din 7.07.2003 in care se mentioneaza ca “minorul s-a postat in dreptul unui paravan confectionat din P.F.L., prin care a patruns un cartus si i-a produs o plaga impuscata”, sunt incorecte.

Procurorul general, in raspunsul sau, mentioneaza ca in ceea ce priveste ranirea minorului V.V lipseste cu desavrasire latura subiectiva a infractiunii, cu alte cuvinte intentia de impuscare. Insa, rana rezultata prin impuscarea minorului este tipica unei impuscari directe fara intampinarea vreunui obstacol.

Daca impuscarea s-ar fi realizat prin penetrarea, in prima faza, a paravanului confectionat din P.F.L, urmele secundare ale impuscarii ar fi fost retinute pe acest material. Rana minorului, insa, contrazice ipoteza retinuta de procuror.

Mai mult, chiar acceptand prin absurd ca ipoteza prezentata de parchet ar fi reala (lucru contrazis de expertizele tehnice), lipsa intentiei directe sau indirecte nu poate exclude in mod automat culpa, din moment ce lucratorii de politie erau constienti de faptul ca in jurul lor se aflau mai multe persoane pe care puteau sa le raneasca, avand in vedere ca au folosit armamentul din dotare²⁰⁶.

c. Utilizarea abuziva a armamentului din dotare de catre politie: Chitila Triaj

²⁰⁴ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²⁰⁵ Idem

²⁰⁶ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

In data de 08.11.2005, in timp ce se indrepta impreuna cu mama sa catre casa, minora C.M, in varsta de 13 ani, intentionand sa tranverseze liniile de cale ferata din spatele statiei CFR Chitila Triaj, a fost impuscata de catre un politist din cadrul Politiei Transporturi Bucuresti.

Potrivit declaratiilor extrajudiciare date de catre victima si martorii prezenti, C.M a fost impuscata in timp ce se afla cu spatele la politist, in momentul in care cobora pe scarile unui tren stationat pe linia pe care trebuia sa o tranverseze pentru a se indrepta spre casa unde domiciliu. In declaratii se mentioneaza ca nu a existat nici un moment in care viata sau integritatea fizica a politistului sa fie puse in pericol.

Conform acelorasi declaratii, distanta de la care s-a tras asupra minorei a fost de maxim 3 metri. Victima a fost dusa la Spitalul Universitar Central, unde a fost operata, extregandu-i-se, in prima faza, un numar de 15 alice din ficat. C.M a ramas internata in spital o luna de zile. In biletul de externare din spital, emis in data 8 decembrie 2005, se specifica internarea la sectia Chirurgie II, cu diagnosticul: plaga impuscata; explozie hepatica; soc hemoragic; hemoperitoneu masiv; pleurezie; fracturi costale drepte IX²⁰⁷.

Romani CRISS a contractat un aparator ales pentru a reprezenta victima in fata instantei de judecata. O plangere penala impotriva politistului din cadrul Politiei Transporturi Bucuresti a fost

inaintata Parchetului de pe langa Tribunalul Bucuresti. La aproximativ 2 ani de la data incidentului, Parchetul de pe langa Tribunalul Bucuresti inca nu identificase politistul care a uzat armamentul din dotare, fiind audiata, in cadrul investigatiilor, doar minora.

Dupa numeroase memorii facute de aparatorul ales de Romani CRISS cu privire la nesolutionarea cererii penale, in data de 04.08.2009 s-a dispus neinceperea urmaririi penale impotriva politistului care a utilizat armamentul din dotare impotriva minorei.

Impotriva ordonantei s-a formulat plangere, aceasta fiind respinsa de Prim Procurorul Parchetului de pe langa Tribunalul Bucuresti prin ordonanta nr 1931/II-2/2009 din 12.10.2009. Similar, plangerea impotriva ordonantei a fost respinsa de Tribunalul Bucuresti, prin Sentinta penala nr.274/F/ din 07.04.2010.

Prin decizia penala nr.1014 /R din 28 iunie 2010, Curtea de Apel a admis recursul promovat de C.M., a casat sentinta penala a Tribunalului, fiind desfiintate ordonantele si a trimis cauza parchetului in vederea inceperii urmaririi penale. Dosarul a fost preluat de Parchetul de pe langa Inalta Curte de Casatie si Justitie

d. Utilizarea abuziva a armamentului din dotare de catre politie: Bucuresti (Chitila)

In data de 19.09.2006, un echipaj de politie din cadrul sectiei 5 din Bucuresti, care patrula in zona soselei Chitila, a observat doua persoane, intre care si C.A. La vederea

²⁰⁷ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

politistilor acetia au fugi, unul pe jos iar celalalt cu masina spre strada Rozelor. Masina a iesit de pe carosabil din cauza lucrarilor la sosea. Soferul a cobora, fiind urmarit de unul dintre politisti. A intrat in curtea unui imobil si, in timp ce incerca sa escaledeze un gard pentru a sari in curtea unui vecin, a fost impuscat mortal de catre politist.

Conform declaratiilor martorilor, vecinii C.A si T.R, in dimineata zilei de 19 .09.2006, in jurul orelor 3.00, au auzit o impuscatura de pistol in curtea casei si l-au vazut pe politistul S.A langa victima C.A, care era cu fata in sus, trantit la pamant, si caruia ii curgea sange din gat. In timp ce C.A si T.R incercau sa-i opreasca sangerarea si sa-l duca la spital, politistul S.A vorbea la telefon cu unul dintre sefii sai spunandu-i "sa aranjeze cu doctori".

Dupa aproximativ 45 de minute, la insistentele parintilor victimei si a vecinilor care venisera in curtea imobilului, politistii au transportat victima, alaturi de mama acesteia, la spitalul Floreasca cu masina politiei. La spital victima a decedat in urma "hemoragiei interne si externe consecinta a unei plagi impuscate laterocervicale stangi cu leziune de vena jugulara stanga si fractura vertebrala cervicala C2. Intre plaga impuscata care a determinat leziunea de vena jugulara stanga si deces exista o legatura de cauzalitate directa"²⁰⁸.

Romani CRISS a contractat un aparator ales pentru a reprezenta interesele familiei victimei in instanta. Prin rezolutia 4910/P/2006, Parchetul de pe langa Tribunalul Bucuresti a dispus neinceperea urmaririi penale impotriva lucratorului de politie. Impotriva acestia s-a formulat contestatie iar in data de 7.12.2007 s-a formulat plangere in fata Tribunalului Bucuresti.

Prin sentinta penala nr. 309 din 14.03.2008 Tribunalul Bucuresti a admis plangerea, a desfiintat rezolutia si a trimis cauza la procuror in vederea inceperii urmaririi penale. Prin decizia penala nr. 729 din 03.06.2008, Curtea de Apel Bucuresti a respins recursul declarat de procuror. In data de 22.01.2009 Parchetul de pe langa Tribunalul Bucuresti a dispus inceperea urmaririi penale impotriva lucratorului de politie.

e. Utilizarea abuziva a armamentului din dotare de catre politie: Apalina

In data de 07.09.2006, in urma unei interventii a politiei si a fortelor speciale in comunitatea din Apalina din judetul Mures, au fost inregistrate un numar de 37 de victime, dintre care 20 de barbati si 17 femei, intre care si 5 minori, 22 de persoane impuscate si 15 lovite sau amenintate cu arma, precum si ranirea unui numar de trei politisti din cadrul D.P.I.R.²⁰⁹.

²⁰⁸ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²⁰⁹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

Potrivit Inspectoratului Judetean de Politie Mures, in vederea punerii in aplicare a procedurii de citare, un numar de sase lucratori de politie si o grupa de sapte lucratori D.P.I.R s-au deplasat in cartierul Apalina, in vederea depistarii a doi agresori si invitarea la sediul politiei. Ajunsi in cartierul Apalina, politisti au fost intampinati de un numar mare de cetateni de etnie roma, care au inconjurat masinile politiei. Urmare interventiei luptatorilor D.P.I.R, s-au folosit substante iritant-lacrimogene, cinci spray-uri,¹⁶ cartuse cu gloante de cauciuc, 42 de cartuse calibrul 9mm pentru pistol tip Glock, toate trase in plan vertical si doua grenade²¹⁰.

Romani CRISS si Liga ProEuropa au monitorizat cazul, fiind intervievati martori ai incidentelor si organizate discutii in cadrul unor intalniri cu reprezentanti ai autoritatilor locale. Cazul a intrat si in atentia Parlamentului European, o vizita la nivel local fiind efectuata de europarlamentarele Victoria Mohacsi si Katalin Levai.

In octombrie 2006, Romani CRISS s-a adresat **Ministerului Administratiei si Internelor, institutiei Prefectului Mures, Inspectoratului General al Politiei Romane, Inspectoratului Judetean de Politie Mures si Institutului pentru Cercetarea si Prevenirea Criminalitatii** cu privire la derularea evenimentelor din Apalina.

Ministrul Administratiei si Internelor, dl. Vasile Blaga declara²¹¹ ca "Politia

si-a facut datoria si a respectat cadrul legal, iar evenimentul, desi regretabil, nu poate fi reprosot fortelor de ordine, care au fost puse in situatia de a se apara in fata unei multimi violente".

O luna mai tarziu, in data de 30.10.2006, Inspectoratul General al Politiei Romane a raspuns sesizarii Romani CRISS mentionand ca "... s-a stabilit faptul ca **gestionarea evenimentelor de catre ofiterii responsabili din cadrul IJP Mures s-a efectuat in mod necorespunzator**, fapt ce a condus la luarea unor masuri cu incalcarea prevederilor legale in vigoare si a dispozitiilor interne [...]". De asemenea, raspunsul preciza faptul ca s-a declansat cercetarea prealabila la adresa unui numar de trei ofiteri de politie responsabili cu gestionarea situatiei: Comisar sef de politie U. V, Comisar de politie M. A si Subcomisar de politie G.P.

Totusi, in data de 12.02.2007, **Inspectoratul General al Politiei Romane** informa Romani CRISS ca „in urma deliberarii, cu unanimitate de voturi, **s-a constatat nevinovatia politistilor cercetati**, respectiv comisar de politie M. A. [...] si sub-comisar de politie G. P”²¹².

Romani CRISS a contractat doi aparatori alesi pentru a reprezenta partile vatamate in fata instantelor de judecata.

Vicktoria Mohacsi si Katalin Levai cu referire la organizarea actiunii in Apalina.

²¹² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²¹⁰ Idem

²¹¹ Idem, in buletinul informativ nr.613/19.09.2006 - Ministrul Vasile Blaga adresa o scrisoare europarlamentarilor

Prin ordonanta 704/P/2006 din data 16.01.2007, Parchetul de pe langa Tribunalul Mures a dispus neinceperea urmaririi penale fata de lucratorii de politie sub aspectul savaririi de tentativa de omor si de omor calificat precum si declinarea competentei in favoarea Parchetului de pe langa Judecatoria Reghin in vederea continuarii efectuarii de cercetari penale in cauza, sub aspectul savarsirii de catre lucratori a infractiunilor de purtare abuziva, lovire, vatamare corporala grava. [Parchetul a retinut ca intentia organelor de ordine a fost aceea de descuraja persoanele care s-au strans in numar mare la fata locului si nu de a le suprima viata, dispozitiile interne care reglementeaza activitatea detasamentelor de interventie rapida permitand asemenea tipuri de interventii. Impotriva ordonantei s-a formulat plangere la procurorul ierarhic superior.](#)

Prin rezolutia din data de 16.07.2007 Parchetul de pe langa Judecatoria Reghin a dispus neinceperea urmarii penale impotriva fortelor de ordine. Plangerea formulata de partile vatamate a fost respinsa prin rezolutia adoptata de Prim-Procurorul Parchetului de pe langa Judecatoria Reghin (rezolutia nr. 441/VIII/2/2007 din 31.08.2007). Impotriva rezolutiei s-a formulat plangere la Judecatoria Reghin. Prin sentinta penala nr. 737 din 16.07.2008, instanta de judecata a respins plangerea.

f. Utilizarea abuziva a armamentului din dotare de catre politie: Zanea

In data de 20 iulie 2007, in satul Zanea din comuna Ciurea, judetul Iasi a avut loc o interventie a trupelor speciale ale politiei. Au fost retinute patru persoane. In urma interventiei politiei, un numar de aproximativ 17-18 persoane (printre ele aflandu-se femei, copii, batrani) au fost agreasate, batute sau ranite prin impuscare, iar 2 minore in varsta de 12, respectiv 15 ani au fost internate in spital²¹³.

Reprezentantii politiei au declarat ca actiunea a avut toate avizele si aprobarile necesare, scopul fiind aducerea la indeplinire a unui numar de 10 mandate de executare. Inainte de actiune s-a realizat o analiza a riscurilor, cunoscandu-se faptul ca accesul in comunitate se realizeaza foarte greu si faptul ca romii „sunt agresivi si ca folosesc, in astfel de situatii, femeile si copiii pe post de scut uman”. La actiune a participat un numar de 128 de politisti, care au fost impartiti pe echipe ce au intrat simultan in cele 10 locatii unde se presupune ca se gaseau persoanele urmarite. Politistii au fost atacati de membrii comunitatii cu „o ploaie de pietre”. A fost necesara folosirea armamentului din dotare, a spray-urilor paralizante, a focurilor de avertisment trase in plan vertical si care au ricasat, ranind o parte din membrii comunitatii²¹⁴.

Din relatarile romilor, a reiesit faptul ca un numar relativ mare de adulti si minori au fost agresati de fortele de interventie, care au folosit spray-uri

²¹³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²¹⁴ Idem

paralizante, cu efect puternic, pulverizate din rezervoare purtate in spatele lucratorilor de politie. Acestia au reclamat ca, pe durata interventiei politiei, au fost distruse bunuri personale, in special bunurile din locuinte, precum si ca au fost ucisi prin impuscare un numar de 25 de caini. 9 copii au fost injurati si scuipati decatre politisti, iar unul dintre copii, in varsta de 2 ani, a fost bruscat²¹⁵.

Momentul in care politistii au ranit doua minore, S.I (15 ani) si S.G (12 ani) este prezentat in moduri diferite de catre politie si de catre romi. Politia sustine ca au fost trase gloante de avertizare in plan vertical, insa au ricasat si au ranit cele doua fetite. Din declaratiile romilor rezulta ca minorele au iesit la poarta casei, si s-a tras spre ele. Acestea au cazut si ulterior au fost transportate la spital de masina serviciului de ambulanta care insotea fortele de ordine. Minora in varsta de 12 ani, prezenta plaga impuscata in zona inghinala stanga. Potrivit certificatului medical necesita intre 30-35 de zile de ingrijire medicala. Cea in varsta de 15 ani prezenta plaga impuscata in bratul si piciorul stang, intre 14-15 zile ingrijiri medicale²¹⁶.

Romani CRISS a sesizat Inspectoratul General de Politie precum si Institutul pentru Cercetarea si Prevenirea Criminalitatii, solicitand informatii cu privire la ancheta administrativă privind interventia fortelor de ordine in comunitatea de

romi. Inspectoratul General de Politie a comunicat faptul ca: "Actiunea fortelor de ordine a fost legala iar Parchetul de pe langa Tribunalul Iasi a considerat-o justificata si necesara pentru contracarea actiunilor violente a grupurilor de romi.". Se arata, de asemenea ca „pentru stabilirea existentei sau inexistentei unor abateri disciplinare Inspectoratul General de Politie a dispus la data de 26.07.2007 cercetarea prealabila a sefului D.P.I.R. Iasi scms R. T.”²¹⁷

Ca urmare a incidentelor, romii au formulat **plangeri penale in nume colectiv (136 de persoane)** adresate Parchetului de pe langa Inalta Curte de Casatie si Justitie si 5 **plangeri penale individuale** adresate Parchetului de pe langa Curtea de Apel Iasi, Parchetului de pe langa Inalata Curte de Casatie si Justitie, Prefectului Judetului Iasi, Ministrului Justitiei, Ministrului Internelor si Reformei Administrative, Primului-Ministru al Romaniei si Presedintele Romaniei²¹⁸.

In octombrie 2007 au fost formulate cinci actiuni civile in fata **Judecatoriei Iasi**, impotriva Ministerului Internelor, Inspectoratului Judetean de Politie Iasi, Z.L – seful IPJ Iasi, R.D – seful DPIR Iasi, M.L – seful Politiei Municipiului Iasi si S.S din cadrul DPIR Iasi avand ca obiect **obligarea la plata de daune pentru prejudiciile morale si materiale cauzate**²¹⁹.

²¹⁵ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²¹⁶ Idem

²¹⁷ Idem

²¹⁸ Idem

²¹⁹ Idem

VI. Cazuri monitorizate de CRISS privind acte de abuz ale oficialilor responsabili cu aplicarea legii

a. Cazul Pata Rat: purtare abuziva si distrugerea bunurilor de catre lucratorii de politie

Romani CRISS impreuna cu Asociatia "Romano Suno" au monitorizat cazul raziilor succesive organizate la groapa de gunoi a oraşului Cluj-Napoca, în zona cunoscută sub numele de Pata Rât, unde trăiesc mai mult familii de romi, ai căror membri insumeaza aproximativ 120 de persoane. În zilele de 05.11.2005, respectiv 08.11.2005, s-au desfășurat două razii ale poliției clujene, avand ca obiect identificarea unor presupuși infractori care ar fi sustras bunuri din cabanele aflate în zonele limitrofe gropii de gunoi²²⁰.

Cu ocazia primei razii, in jurul orelor 23.00, un numar de 20 de politisti si reprezentanti ai fortelor speciale s-au deplasat in comunitatea de romi din Pata Rat. Ajunsi la fata locului, politistii au scos afara toate persoanele pe care le-au gasit, prinzandu-le de cap sau de par si le-au aruncat la pamant. Acelasi tratament a fost aplicat si persoanelor care se aflau deja afara. Fortele de ordine au adunat toate femeile si copiii intr-un singur loc, iar

o parte dintre lucratorii de politie au inceput sa perchezitioneze colibele. Mai multi politisti din randul fortelor speciale au intrat in colibe si au confiscat tot ce au gasit: televizoare, casetofoane, coverturi, bani, telefoane si baterii de masina. Bunurile au fost puse in masina politiei insa nu au fost semate procese verbale de confiscare.

In timpul in perchezitionarii colibelor, o fata a incercat sa scoata niste haine ca sa imbrace copiii. Un reprezentant al fortelor speciale a vazut-o si a trantit-o la pamant. In timp ce aceasta se afla la pamant, politistul in cauza i-a aplicat mai multe lovituri cu bastonul peste maini, picioare si spate. Un al lucrator a luat o legatura de fan, a aprins-o si a aruncat-o in coliba fetei batute²²¹.

In data de 08.11.2005, in jurul orei 05.00 - 05.30, un numar de 60 de cadre ale politiei, inclusiv din randul fortelor speciale, au organizat o a doua razie la Pata Rat pentru prinderea unor persoane suspecte de savarsirea unor infractiuni de furt. Politia si reprezentantii fortelor speciale au imprejmuit intreaga zona locuita de catre romi, i-au trantit cu fata la pamant pe cei care erau afara si i-au scoas pe toti ceilalti, aruncandu-i la pamant. Femeile au fost asezate intr-o parte si barbatii in alta. Barbatii au fost incatusati, iar in timp ce erau la pamant, unii au fost loviti cu pumnii si picioarele si ulterior dusi la sectia de politie pentru audieri²²².

Au fost perchezitionate fiecare coliba, luate toate bunurile care se considerau a fi dobandite ilicit,

²²⁰ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²²¹ Idem

²²² Idem

inclusiv doi porci, au fost dusi in masina politiei. Dupa ce au confiscat bunurile din colibe, politistii s-au dus in spatele celor 13 colibe si au aprins, cu bricheta, nailonul care le acoperea. Focul s-a extins foarte usor, colibele romilor arzand in intregime²²³.

Chiar daca romii nu s-au manifestat in mod violent, acestia au fost loviti cu bastoanele din dotare de catre reprezentantii fortelor speciale. O parte dintre violentele exercitate au fost filmate de jurnalistii care insoteau fortele de ordine²²⁴.

Deși era însărcinată în luna a II-a, C.M a fost bătută de fortele de ordine cu o scândură, până când scândura s-a rupt, pentru că a întrebat unde este dus bărbatul sau și pentru că a încercat să scot din coliba câteva haine și bunuri. C.M a fost lovită peste mână, peste spate și peste picioare. L.D a fost lovită peste față de mai multe ori de către un agent de poliție pentru că le-a cerut politistilor să nu îl mai lovească pe soțul sau și a încercat să scoata din colibă câteva lucruri personale. L.L a fost lovită cu pumnul în tâmplă pentru că a îndrăznit să strânga lucrurile din colibă și să le puna în căruță, în condițiile în care unul dintre reprezentantii fortelor de ordine i-a spus să plece din colibă și să lase lucrurile acolo pentru că altfel o va lovi. L.A a fost lovit cu pumnul în față de către o persoană care face parte din forțele speciale si care a intrat peste el în colibă, unde dormea cu

fețita sa. Nu cunoaste motivul pentru care a fost lovit pentru că nu a fost avertizat în prealabil să faca sau să nu faca ceva. L.T a fost bătut de către agenții de ordine, așa cum reiese din materialul filmat și difuzat de către Antena 1. In materialul video se observă cum L.T este lovit în mod repetat în cap și trântit la pământ, chiar dacă nu s-a manifestat în nici un fel, nici fizic, nici verbal față de forțele de ordine. In timp ce s-a dat foc colibelor, un copil se afla inaintea. Mama acestuia s-a aruncat in coliba dupa copil pentru a-l salva si a reusit sa-l scoata, dar copilul a suferit arsuri puternice la piciorul drept²²⁵.

Romani CRISS a contractat un aparator ales care sa reprezinte interesele romilor in fata instantelor de judecata. **O plangere penala impotriva lucratorilor de politie a fost introdusa la Parchetul de pe langa Judecatoria Cluj-Napoca pentru savarsirea infractiunilor de purtare abuziva, distrugere si amenintare**²²⁶.

Avand in vedere participarea in cadrul raziei a unor ofiteri de politie precum si a unor jandarmi, initial s-au pronuntat solutii de declinare a competentei de la Parchetul de pe langa Judecatoria Cluj la Parchetul de pe langa Curtea de Apel Cluj, Parchetul militar Cluj, Parchetul Militar de pe langa Curtea Militara de Apel Bucuresti respectiv la Parchetul de pe langa Curtea de Apel Cluj²²⁷.

²²³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²²⁴ Idem

²²⁵ Idem

²²⁶ Idem

²²⁷ Declinare de competenta avand in vedere considerentele [Deciziei Curtii Constitutionale a Romaniei, nr.610/20.06.2010](#).

Prin rezolutia din 22 octombrie 2008, Parchetul de pe langa Curtea de Apel Cluj a dispus neinceperea urmaririi penale impotriva lucratorilor participanti la raziie. Impotriva acestei solutii s-a formulat plangere, respinsa insa prin rezolutia nr. 1013 /II/2008 din 28.11.2008. Curtea de Apel Cluj a pronuntat sentinta penala nr.26 din 07.04.2009 prin care a respins plangerea impotriva rezolutiei. Prin decizia penala nr. 3243 din 14.10.2009, Inalta Curte de Casatie si Justitie a admis recursul promovat impotriva sentintei Curtii de Apel si a trimis cauza parchetului in vederea inceperii urmaririi penale.

Totusi, prin rezolutia din 2 septembrie 2011 Parchetul de pe langa Curtea de Apel Cluj a dispus neinceperea urmaririi penale impotriva fortelor de ordine. Aceasta a fost mentinuta prin rezolutia nr. 929/II/2011 din 13.10.2011 a Procurorului General al Parchetului de pe langa Curtea de Apel Cluj.

b. Cazul Gepiu: abuz al lucratorilor de politie si fortelor de interventie rapida

Romani CRISS si Fundatia RUHAMA au monitorizat cazul interventiei lucratorilor de politie din data de 9 mai 2006, cand un numar de aproximativ 30-35 de politisti in uniforma, civili si reprezentanti ai Detasamentului Politiei de Interventie Rapida (DPIR) au descins in comunitatea de romi din localitatea Gepiu, jud. Bihor. In urma acestei descinderi, un numar de 5 persoane de etnie roma au fost agesate de catre politisti; 4

persoane au obtinut certificate medico-legale, necesitand intre 2 si 4 zile de ingrijiri medicale²²⁸.

Presa locala a prezentat pe larg evenimentele petrecute in localitatea Gepiu. Ziarul local Jurnalul de dimineata publica, in data de 10.05.2006, un articol cu titlul "Minte sau nu Politia?", in care suspecta argumentele politiei prin care se nega folosirea fortei in respectiva interventie. Cotidianul Realitatea Bihoreana publica articolul intitulat "Romii batuti de Ziua Europei" prezentand punctele de vedere contradictorii ale reprezentatilor romilor si ale politiei. Articole similare erau publicate in Jurnal Bihorean²²⁹, Crisana²³⁰ si altele, evidentiind punctul de vedere al IJP care contrazicea constatările din certificatele medico-legale obtinute de patru victime si declaratiile reprezentantilor Fundatiei Ruhama.²³¹

Inspectoratul de Politie al Judetului Bihor a negat ca pe durata actiunii

²²⁸ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²²⁹ A se vedea articolul publicat in ziarul Jurnal Bihorean, intitulat "Romii, Electica si Politistii", din data de 10.05.2006

²³⁰ A se vedea articolul publicat in ziarul Crisana, intitulat "Ziua «victoriei» Detasamentului de Interventie Rapida asupra romilor din Gepiu", din data de 10.05.2006

²³¹ A se vedea: articolul publicat in cotidianul Realitatea Bihoreana in data de 11 mai 2006 intitulat "Romii se vor plange la Bruxelles"; articolul publicat in ziarul Jurnal Bihorean in data de 11.05.2006 intitulat "Romii se plang la Bruxelles"; si articolul publicat in ziarul «Crisana» in data de 11.05.2006 intitulat «Leziunile romilor si concluziile medicilor legisti contrazic declaratiile politistilor»

politia ar fi folosit forta sau mijloacele din dotare. Conform acestui comunicat, scopul actiunii politiei a fost prevenirea si combaterea furturilor de energie electrica, rezultatul fiind depistarea a 11 familii care furau energie electrica si prinderea unui condamnat pentru comiterea unei infractiunii²³².

Romani CRISS a sesizat Ministerul Administratiei si Internelor si Inspectoratul Judetean de Politie Bihor.

Potrivit raspunsului Ministerului din 06.06.2006, in urma verificarilor s-a stabilit faptul ca "politistii participanti la actiune au actionat in limitele competentelor legale, fara a fi incalcate drepturile si libertatilor cetatenilor de etnie roma. La formularea concluziei au fost avute in vedere declaratiile politistilor participanti la actiune, declaratiile celor patru cetateni de etnie roma pentru care S.M.L Bihor a eliberat certificate medico –legale, declaratii ale reprezentantilor S.C Electrica participanti la actiune, ale primarului localitatii Gepiu si ale prefectului judetului Bihor. De asemenea, Parchetul de pe langa Tribunalul Bihor a fost sesizat cu privire la presupusele abuzuri savarsite de politistii din cadrul IPJ Bihor cu ocazia actiunii desfasurate in ziua de 09.05.2006, acesta urmand a se pronunta potrivit competentei."²³³

Romani CRISS a contractat un aparator ales in vederea acordarii de asistenta si reprezentare legala in fata instantelor de judecata. A fost formulata plangere penala la Parchetul de pe langa Curtea de Apel Oradea impotriva reprezentantilor IPJ Bihor implicati in caz. Constatandu-se gradul profesional al unuia dintre politisti (comisar), la data de 14.06.2006 dosarul a fost declinat la Parchetul de pe langa Curtea de Apel Oradea.

Prin rezolutia nr 388/P/2008 din 16 februarie 2009 Parchetul de pe langa Curtea de Apel Oradea a dispus neinceperea urmaririi penala impotriva politistilor, rezolutie ce a fost confirmata de catre procurorul general al Parchetului Curtii de Apel. Impotriva rezolutiilor s-a formulat plangere la Curtea de Apel Oradea, iar prin sentinta penala nr. 35/PI/2010 din 11.03.2010 acestea au fost desfiintate iar cauza a fost trimisa la procuror in vederea inceperii urmaririi penale impotriva lucratorilor de politie.

Ulterior, prin rezolutia din 18.11.2010 Parchetul de pe langa Curtea de Apel Oradea a dispus neinceperea urmaririi penale, rezolutia fiind mentinuta si de Procurorul General de pe langa Curtea de Apel²³⁴. Impotriva acesteia s-a formulat plangere inasa Curtea de Apel Oradea a respins-o prin sentinta penala nr. 113/P/2011 din 19.10.2011.

²³² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²³³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²³⁴ [Procurorul General de pe langa Curtea de Apel Oradea, rezolutia nr.457/II.2/2011 din data de 16 iunie 2011.](#)

c. Cazul Bontida: abuz al lucratorilor de politie si jandarmi

In data de 3 august 2006, un numar de 5 tineri, dintre care doi minori, au fost ridicati de catre politistii din Bontida, insotiti de jandarmi si transportati la sediul postului de politie din localitate. Acestia au fost loviti atat pe parcursul transportului cat si in sediul postului de politie. Tinerii au fost luat pe rand din diferite locatii, din fata unui magazin, din strada sau de la locuintele de domiciliu, de catre doua masini, un autoturism Dacia Logan si o duba de culoare albastra, apartinand Jandarmeriei.

Toti au fost transportati la sediul postului de politie al comunei Bontida. In sediul postului de politie actele de violenta au continuat. Reprezentantii jandarmeriei au intocmit procese verbale pentru trei dintre cei cinci tineri in legatura cu un scandal petrecut in data de 21 iulie 2006 in localitate. La iesirea din sediul postului de politie doi dintre tinerii romi au lesinat, fiind solicitata interventia Serviciului de Ambulanta Cluj. In urma incidentului, trei dintre tinerii condusi la postul de politie s-au prezentat la medicul legist, fiind constatate excoariatii la nivelul regiuni paretale, tumefactii, echimoze violacee palide, si au fost eliberate certificate medico-legale²³⁵.

Romani CRISS a monitorizat cazul impreuna cu Asociatia "Romano Suno" din Cluj. **CRISS a sesizat Inspectoratul General al**

Jandarmeriei Romane (IGJR), Inspectoratul General al Politiei Romane (IGPR), Inspectoratul Judetean de Jandarmi Cluj (IJJ), Inspectoratul Judetean de Politie Cluj (IPJ), Ministerul Administratiei si Internelor (MAI) si Postul de Politie Bontida cu privire la incident.

Inspectoratul Judetean de Jandarmi Cluj a aratat ca "echipajul de jandarmi si lucratorii de politie s-au deplasat in comunitatea de romi unde i-au identificat pe V.N si B.D.Br si s-a luat masura sanctionarii contraventionale de catre jandarmi pentru provocare si participare efectiva la un scandal. Dupa intocmirea proceselor-verbale de sanctionare, acestia au parasit postul de politie, iar din rapoartele jandarmilor si politistilor participanti nu reiese ca asupra celor doi s-au exercitat violente fizice sau contrangeri. Lucratorii de politie si jandarmii au revenit in comunitatea de romi unde au identificat pe K.T., K.E., N.F.S., B.D.B. si M.L. participanti la scandalul din 21.07.2006 si au fost condusi la postul de politie. In timp ce jandarmii intocmeau procesele-verbale de sanctionare, in fata sediului de politie s-au adunat in jurul orelor 20.30 aproximativ 80-100 de cetateni de etnie roma, majoritatea femei si copii, nemultumiti ca persoanele respective erau sanctionate contraventional, si care aduceau injurii si amenintari la adresa fortelor de ordine²³⁶.

Inspectoratul Judetean de Jandarmi cat si Inspectoratul General al

²³⁵ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²³⁶ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

Jandarmeriei Romane au concluzionat ca, in urma verificarilor si cercetarilor efectuate in cauza, actiunea comuna a echipajului de jandarmi si a politistilor s-a desfasurat legal, in baza ordinelor si instructiunilor in vigoare, iar in rapoartele intocmite atat de politistii cat si de jandarmii participanti la actiune acestia au sustinut ca nu au exercitat asupra cetatenilor de etnie roma condusi la post constrangeri morale sau fizice, loviri sau alte violente, dimpotriva cele care au avut de suferit (distrugeri) in urma actiunii fiind cele doua institutii²³⁷.

Romani CRISS a contractat un aparator ales pentru a reprezenta interesele victimelor in fata instantelor de judecata. In data de 28.08.2006, a fost introdusa plangere penala impotriva reprezentantilor jandarmeriei. Prin rezolutia nr. 17/P/2007 din data de 20 iunie 2007, Parchetul Militar Cluj a dispus neinceperea urmaririi penale impotriva reprezentantilor jandarmeriei.

d. Cazul Acâș: abuz al lucrătorilor postului de poliție și a forțelor de interventie

În data de 4 Iulie 2008, F.Z. se afla în curtea casei. Șeful de post împreună cu alți trei polițiști s-au deplasat la proprietatea acestuia și i-au cerut să vină la post. Neprecizându-se motivul, F.Z. a refuzat. În acel

moment a fost amenințat de șeful de post că îl va împușca în cap, îndreptând arma spre el. În momentul în care a fost forțat să intre în mașină, F.Z. s-a opus. A revenit în curte și l-a amenințat pe șeful de post cu o sapă, cu care a lovit în pământ, în semn de protest, fără a periclita pe nimeni din jur. În acel moment, un consătean, F.Z.D. a venit din spate și l-a prins de gât în timp ce un altul l-a lovit în ochiul stâng, cu mânerul unui ciocan. Căzând la pământ, acesta a fost lovit în continuare. Lucrătorii de politie, au asistat la acest incident fără să intervină în niciun fel²³⁸.

Pierzându-și cunoștința în urma loviturilor primite, F.Z. a fost dus de membrii familiei (soția, fiica și socrul) la medicul de la dispensar. Între timp, și-au făcut apariția 8 lucratori ai forțelor speciale. Aceștia au intervenit în forță, au lovit cele 4 persoane de etnie romă, inclusiv fiica lui F.Z. în vârstă de 13 ani, și i-au urcat într-un microbuz. Lui F.Z. i-au fost puse cătușe.

La postul de poliție, F.Z. soția și fiica acestuia au fost bătuți de către lucrătorii forțelor de intervenție. Ulterior, au fost duși, pe rând, la poliția de la Carei, la poliția Satu Mare, la Spitalul Municipal Satu Mare, și la postul de poliție. Certificatul medico-legal obținut de F.Z. certifică faptul că acesta prezenta leziuni traumatice, care s-ar fi putut produce prin loviri active repetate cu corpuri dure

²³⁷ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²³⁸ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului in practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, Bucuresti.

contondente. Leziunile traumatice suferite au necesitat 40-50 zile îngrijiri medicale pentru vindecare, conform certificatului medico-legal. Soția lui F.Z., fusese însărcinată în luna a treia. Urmare loviturilor primite, a pierdut sarcina.

Romani CRISS a sprijinit victimele în acțiunile acestora adresate organelor de poliție și cercetare penală ori instanțe de judecată. Urmare sesizării Romani CRISS, Inspectoratul de Poliție Satu Mare a conchis că "în urma cercetărilor efectuate, nu se atestă date pertinente ori probleme concludente privind existența unui comportament discriminatoriu din partea polițiștilor IJP Satu Mare, față de cetățenii de etnie romă"²³⁹.

Prin rezoluția din 11.12.2009 **Parchetul de pe langa Tribunalul Satu Mare a dispus neînceperea urmarii penale** față de lucrătorii de politie sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de purtare abuzivă, vătămare corporală gravă și abuz în serviciu contra intereselor persoanelor întrucât "nu există indicii în cauza că [s-ar] fi săvârșit vreo faptă prevăzută de legea penală". Împotriva acestei rezoluții s-a formulat plângere la procurorul ierarhic superior. Prin rezoluția din 21.01.2010, plângerea a fost respinsă ca neîntemeiată. În consecință, **s-a formulat plângere la Tribunalul Satu Mare.**

Prin **Sentința penală nr. 65 din 23 martie 2010, Tribunalul Satu Mare a respins plângerea.** Tribunalul a reținut că rezoluția Parchetului este corectă deoarece în cauză nu există

indicii privind săvârșirea de fapte penale și că leziunile constatate prin certificatele medico-legale au fost produse prin loviturile aplicate de ceilalți romi. Lucrătorilor de poliție nu li se poate reproșa că nu au stopat agresiunea împotriva lui F.Z. atâta timp cât agresorii îi sprijineau pe aceștia din urmă²⁴⁰.

Prin decizia nr. 296/R/2010 din data de 18 mai 2010, Curtea de Apel Oradea a respins ca nefondate recursurile formulate și a menținut în întregime sentința penală nr. 65/2010. Curtea de Apel Oradea a reluat cu fidelitate argumentele și concluziile Tribunalului și cele ale Parchetului²⁴¹.

Dupa epuizarea căilor interne de recurs, **Romani CRISS a adresat o plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului împotriva Romaniei**, în legătură cu aspectele de fond precum și cele de procedură, în cazul Acâș.

Standarde procedurale si substantiale nerespectate in cazul Acas

Ancheta juridiciară, atât cea penală cât și cea desfășurată în fața instanței de judecată, a omis clarificarea unor împrejurări de fond legate de:
-Actele de violență urmare cărora soția lui F.Z., însărcinată în luna a treia, a pierdut sarcina, ceea ce pune în discuție inclusiv protecția dreptului la viață a copilului nenăscut.

²³⁹ Idem

²⁴⁰ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului in practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, Bucuresti.

²⁴¹ Idem

- Necesitatea recurgerii la forță și loviri în condițiile în care soția lui F.Z. nu a opus rezistență, nu a prezentat niciun pericol pentru terți sau organele de poliție, era încătușată și într-un raport fizic disproporționat față de lucrătorii forțelor de intervenție și alți 4 lucrători de poliție.
- Actele de violență la care au fost supuse persoanele de etnie romă, în condițiile în care, la momentul la care au fost lovite, nu prezentau nicio amenințare pentru forțele de ordine și nici pentru alte persoane, nu erau înarmate, fiind aduse încătușate în postul de poliție.
- Deplasarea de forțe în număr mare în condițiile în care chiar polițiștii au recunoscut că la momentul implicării forțelor speciale conflictul era deja aplanat.
- Organele judiciare au interpretat trunchiat și subiectiv declarațiile martorilor oculari, ignorând cu desăvârșire referirile la violențele exercitate, și în general afirmațiile defavorabile poliștilor.
- Rezoluțiile Parchetului cât și hotărârile instanțelor de judecată nu au asigurat în niciun fel o analiză aprofundată și mai ales nu au soluționat fondul solicitărilor reclamanților.
- De a investiga efectiv starea de fapt (pierderea sarcinii) coroborat cu administrarea insuficientă a probelor (audierea personalului medical, sau precizări scrise din partea acestuia, lămuriri din partea medicului-legist) nu de a se baza pe speculații sau presupuneri neverificate, respectiv pe ideea că dacă ar fi existat o sarcină, medicul ar fi consemnat acest lucru.
- De a justifica eventuala recurgere la forță în cadrul unei anchete, de natură să conducă la identificarea și pedepsirea persoanelor responsabile, fapt care implică administrarea tuturor probelor aparent necesare pentru aflarea adevărului. Organele de cercetare penală au dispus numai cercetarea a trei polițiști.
- De a asigura o anchetă eficientă cu privire la actele de violență ale agenților, refuzându-se în mod constant referirea la vătămrile cauzate de forțele de intervenție și de poliție, refuzându-se să se explice de ce – în cazul fiecăruia în parte – nu au fost întrunite condițiile pentru tragerea la răspundere a persoanelor vinovate.
- De a asigura o ancheta eficientă cu privire la posibilele motive rasiste implicate în desfășurarea acțiunii de intervenție a forțelor de ordine și cu privire la adresarea unor jigniri cu caracter rasist la adresa reclamanților.

Sub aspect procedural, autoritățile judiciare nu au asigurat îndeplinirea obligației:

- De a realiza o ancheta aprofundată, efectivă și imparțială cu privire la circumstanțele pierderii sarcinii de către soția lui F.Z.

e. Cazul Gulia - abuz al lucrătorilor postului de poliție și a forțelor de intervenție

În luna iunie 2008, la o stație de alimentare benzină s-a săvârșit o tâlhărie. În respectiva zi, T.M. și T.A.M. se întorceau de la cules fragi și, din spusele lor, trecând pe lângă benzinărie, în căruță, au văzut un telefon pe jos. Crezând că este în stare funcționabilă, l-au luat, observând că părțile componente ale aparatului erau împrăștiate.

În data de 23.07.2008, 4 lucratori de politie și 8 lucrători ai forțelor de intervenție s-au deplasat la casele celor două familii. Doar la una dintre acestea, s-a prezentat un mandat de percheziție, în ciuda solicitărilor exprese. În casa lui D.M. au fost agresate 4 persoane, între care și minorul S.M.I. și o persoană care suferă de un handicap de gradul 2. T.A.M. a fost amenințată de reprezentanții poliției, în timp ce îl ridicau pe T.M., soțul acesteia. *(Acestuia i-au fost adresate următoarele afirmații: „Țigan borât! Mișcă, țigane, în morții mătii!”, „De unde ai tu sculele astea, măi țigane?”)*²⁴²

Ulterior, la postul de poliție, au aflat că T.M. era suspect pentru jaful din 26.06.2008. T.A.M. a fost bruscată și împinsă de reprezentanți ai poliției, agresată verbal. *(„Taci din gură, țiganco! Dacă mai vorbești, te calc acum în picioare, că am voie să te bat la tine în curte!”)* La comanda unui

lucrător de politie, aceasta a fost legată de căruța din curte și reținută sub supravegherea a doi mascați, timp de 15 minute. *(Acesta a spus: „lua-ți-o pe țiganca asta, baga-mi-aș p... în gura ei și legați-o de căruță!”)*²⁴³.

La postul de poliție T.M. a fost amenințat și obligat să dea o declarație și în cele din urmă lovit cu pumnul în cap. *(„Mă țigane, dacă nu spui ceea ce îți zic eu și te întreb, te mănânc!”)* T.A.M. a fost audiată, fiind scuipată și lovită în cap cu un ziar de unul din lucratorii de politie. *(l s-a spus: „Țigancă urâtă ce ești”, „Țiganca dracului ce ești”).* În fața sediului de poliție, unde se aflau mai multe persoane ce-i cunosteau cei implicați în incident, unul din lucratorii de politie a afirmat că dacă mai merge în Gulia, nu se lasă *„până nu omoară vreo 2-3 țigani”*. În plus, acesta a ironizat un coleg polițist, care se adresa pe un ton normal cu romii, spunând că aceștia să îl pună Bulibașă, pentru *„că le ține partea”*²⁴⁴.

Victimele incidentului au sesizat organele de poliție, organele de cercetare penală precum și instanța de judecată. Urmare solicitării de către Romani CRISS a unui punct de vedere, Inspectoratul General al Poliției a precizat că perchezițiile s-au efectuat legal, procesele verbale fiind semnate de toate părțile, fără obiecții. Inspectoratul Județean de Poliție Suceava a indicat faptul că

²⁴² A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

²⁴³ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

²⁴⁴ Idem

acțiunea lucrătorilor de poliție s-a desfășurat cu respectarea cerințelor legale, cu autorizațiile necesare, prin prezentarea acestora, fără utilizarea forței fizice, în ciuda faptului că în fața domiciliilor respective s-au strâns multe persoane de etnie romă care se manifestau violent. În urma verificărilor, nu s-a constatat comiterea unor abuzuri sau a încălcării legislației cu ocazia perchezitiilor sau audierii persoanelor²⁴⁵.

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Suceava, prin rezoluția din 24.11.2008 a dispus neînceperea urmăririi penale față de lucrătorii de poliție sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de purtare abuzivă și abuz în serviciu contra intereselor persoanelor întrucât "nu rezultă săvârșirea unor infracțiuni de către organele de poliție" iar "faptele sesizate de ... Romani CRISS nu corespund adevărului".

Împotriva acestei rezoluții, **CRISS precum și victimele au formulat plângere la procurorul ierarhic superior.** Prin rezoluția din 23.01.2009, plângerea a fost respinsă ca neîntemeiată. De asemenea, prin rezoluția din 9.12.2010, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel a dispus neînceperea urmăririi penale. Și aceasta a fost atcată.

Romani CRISS și victimele au contestat rezoluția Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Suceava, atât la procurorul ierarhic superior, cât și la **Curtea de Apel Suceava. Aceasta din urmă a dispus admiterea plângerii efectuate de Romani CRISS, împotriva rezoluției procurorului,**

desființarea acesteia, și restituirea cauzei la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Suceava, în vederea începerii urmăririi penale. **Hotărârea Curții de Apel Suceava a fost contestată, însă recursul a fost respins de Înalta Curte de Casație și Justiție, pe considerente ce tin de procedura și modificarea legislației în vigoare cu privire la competența.**

Standarde procedurale și substantive nerespectate în cazul Gulia

Investigațiile organelor de cercetare penală nu au fost imparțiale și efective, nestabilind în mod clar și neechivoc cadrul procesual, identificarea și audierea părților vătămate precum și acuzațiile legate de supunerea la tratamente degradante.

Aspectele legate de comportamentul rasist al lucrătorilor de poliție, deși relevat în cauză, prin informații plauzibile care să conducă la concluzia realizării unei anchete cu privire la existența considerentului etnic, nu au fost luate în considerare. Investigațiile organelor de cercetare penală au fost superficiale, nu s-au depus diligențe pentru a stabili dacă faptele imputate agenților responsabili de aplicarea legii au fost sau nu motivate de rasism.

Reținerea că faptele incriminate cu privire la motivația rasistă s-ar include în conținutul infracțiunii de purtare abuzivă ar înseamna practic "tratarea violenței și brutalității induse rasial pe picior de egalitate cu cazuri ce nu au asemenea caracter" și ar avea drept consecință faptul că parchetul închide ochii în fața unor

²⁴⁵ Idem

acte ce sunt deosebit de distructive la adresa drepturilor fundamentale (dreptul de a nu fi supus discriminării și de a îndeplini obligația suplimentară de a investiga fapte motivate rasial când există indicii cu privire la săvârșirea unor asemenea fapte)

Rezoluțiile de neîncepere a urmăririi penale, dincolo de faptul ca au inclus o analiză superficială, insuficientă, și nedetaliată în legătură cu purtarea abuzivă a organelor de poliție, nu au fost motivate complet motivate, impartiale si obiective, omitand faptele suspecte care puteau fi un indicativ al abuzului motivat rasial.

Argumentele considerate de Parchet decisive în favoarea rezoluției de neîncepere a urmăririi penale au fost legate de faptul că întreaga percheziție a fost înregistrată audio-video și că procesele verbale au fost semnate atât de către martorii asistenți, cât și de către persoanele percheziționate. Însă persoanele vătămate și alți martori susțin că nu au fost înregistrate momentele în care organele de poliție au săvârșit abuzurile. Procesele verbale au fost semnate de către doi martori asistenți, însă, nu reiese din procesele verbale dacă cei doi martorii asistenți erau lucrători de poliție. În situația în care martorii făceau parte din aceeași unitate din care fac și organele ce au efectuat percheziția, se încalcă prevederile procesuale penale.

În mod subiectiv, procurorul de caz a acordat atenție evenimentelor din curtea instituției, unde s-au strâns anumite persoane, precizând etnia acestora, în schimb nu a luat în considerare posibilitatea investigării

unor posibile motivații rasiste în acțiunea lucrătorilor de poliție. Dincolo de faptul că este cel puțin neclar modul în care procurorul a stabilit că persoanele din apropierea sediului de poliție ar fi fost de etnie romă- legislația în vigoare prevăzând în mod expres că fiecare persoană are dreptul să aleagă dacă dorește să fie recunoscută ca aparținând unei minorități etnice- procurorul a făcut referire la apartenența etnică numai în contextul în care se menționează presupuse reacții violente sau zgomotoase ale celor aflați în respectiva curte.

Procurorii s-a mărginit să preia concluziile și relatările legate de fapte conexe fără legătura cu fondul plângerilor și nu au întreprins niciun fel de demersuri suplimentare pentru a identifica ipoteze legate de supunerea la violențe fizice și psihice din partea lucrătorilor de poliție²⁴⁶.

f. Cazul Clejani: intervenție disproporționată și utilizarea armamentului din dotare

N.C. era implicat într-o relație de prietenie cu L.N. Aceasta, împreună cu doi frați ai lui N.C. au mers la postul de poliție local unde a dat o declarație scrisă în care fata își manifesta, în mod explicit, acordul pentru a locui împreună cu N.C. În aceeași zi, reprezentanții poliției locale au luat o declarație de la un

²⁴⁶ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

martor care atesta că L.N. a decis de bună voie să locuiască la N.C. În zilele următoare dl. B. a fost chemat de reprezentanții Primăriei și Poliției locale, pentru ca L.N. și N.C. să dea declarație, în prezența mamei lui L.N. cu privire la situația lor. Acest fapt a avut loc în 21 august, în sediul Primăriei, în prezența viceprimarului și a reprezentanților poliției.

În data de 27 august 2008, în jurul orei 13.00, reprezentanți ai poliției și ai forțelor speciale din Giurgiu au intrat, fără a prezenta un mandat de percheziție, în locuința familiei B., pentru a o elibera pe L.N., pe motiv că ar fi sechestrată. Aceștia au exercitat acte de violență asupra dlui. B., fiind trase mai multe gloanțe de cauciuc și utilizate dispozitive cu gaze lacrimogene, rezultând rănirea cu un glonț de cauciuc a minorului B.M, în vârstă de 14 ani precum și starea de leșin constatată la 2 minori de 1 an și 8 luni respectiv 3 ani și 8 luni, ca urmare a utilizării gazului lacrimogen²⁴⁷.

La scurt timp după incident, având în vedere faptul că reprezentanții poliției au spus că mandatul se află la sediul primăriei, familia B., împreună cu rude și vecini s-au deplasat la autoritatea locală, pentru a li se prezenta documentul oficial. Ulterior, incidentul a fost prezentat, pe larg în mass media, în legătură cu faptul că Primarul localității își va prezenta demisia ca urmare a modului în care lucrătorii de poliție au intervenit în acest caz.

În legătură cu respectivele incidente **Romani CRISS s-a adresat autorităților locale precum și organelor de poliție.** Inspectoratul General al Poliției a precizat că "îndeplinirea atribuțiilor specifice de către polițiștii din Giurgiu s-a realizat obiectiv, fără a fi influențați de criterii cum ar fi rasa, etnia, categoria socială sau orice alt element care s-ar putea constitui într-un factor discriminant la adresa unei persoane sau grup de persoane". Inspectoratul de Poliție a precizat că "acțiunea s-a realizat în contextul în care tatăl fetei a sesizat poliția cu privire la faptul că este posibil ca fata sa, în vârstă de 16 ani să fie ținută împotriva voinței sale de către N.C.²⁴⁸.

Parchetul de pe lângă Tribunalul Giurgiu, prin rezoluția din 7.05.2009, a dispus neînceperea urmăririi penale față de lucrătorii de poliție. S-a considerat că leziunile minorului nu au legătură cu cauza, deoarece nu prezintă elemente caracteristice plăgilor produse prin împușcare iar în raport cu ceilalți reclamânți, nu a existat elementul intențional al laturii subiective a infracțiunilor prevăzute de art. 250 C.pen, rezultând că lucrătorii de poliție au folosit forța coercitivă doar în scopul de a se apăra. Împotriva rezoluției s-a formulat plângere la procurorul ierarhic superior.

Prin rezoluția din 12.06.2009 s-a respins plângerea formulată ca neîntemeiată, fiind reluate, ad

²⁴⁷ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București

²⁴⁸ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București

literam, motivele invocate în rezoluția inițială a procurorului. Fata de aceasta rezolutie s-a formulat plangere la Tribunalul Giurgiu. Instanta de judecata a respins ca nefondata actiunea, pronuntand sentinta penala nr.467/11.11.2009. Utilizandu-se caile procedurale de atac, in ultima instanta, Curtea de Apel Bucuresti a respins plangerea partii vatamante, prin Decizia Penala nr. 1959 din 14.12.2010. Epuizandandu-se caile interne de recurs, partea vatamata a formulat plangere la Curtea Europeana a Drepturilor Omului.

Standarde procedurale si substantiale nerespectate in cazul Clejani

Din declarațiile persoanelor implicate precum și ale dlui. B. A rezultat că acesta a încercat să își protejeze familia în fața intervenției în forță a lucrătorilor de poliție, fiind în apărare nu în poziție de atac iminent, direct și nemijlocit la adresa polițiștilor. În momentul intervenției acestora, a fost afectată intrarea principală a curții, au fost sparte 5 geamuri ale casei, în timp ce L.N. era luata cu forța de polițiști.

La momentul deplasării la Primărie pentru a se prezenta mandatul de percheziție, Primarul localității a precizat în mod clar că un asemenea mandat nu exista la Primărie, sau în posesia sa, dimpotrivă, acesta solicitând organelor de poliție să arate respectivul mandat. În consecință, acțiunea a fost desfășurată, prezumtiv, în lipsa unui mandat.

Reprezentanții Primăriei s-au disociat în mod categoric de acțiunea poliției, considerând că aceasta nu a fost desfășurată în mod legal.

În ziua în care a fost suferit leziunea, minorul a fost dus la spital și consultat de către medici. Potrivit declarațiilor familiei, registrele medicale de examinare au consemnat existența unei leziuni produse prin împușcare cu glonț de cauciuc.

Învestigațiile efectuate în cauza nu pot fi calificate ca imparțiale și efective, din moment ce nu s-au clarificat circumstanțele în care s-a recurs la utilizarea armamentului din dotare, modalitatea de intervenție și consecințele asupra integrității fizice și psihice ale celor implicați.

Învocarea legitimei apărări și a utilizării coerciției în conținutul rezoluțiilor se limitează la menționarea în terminis fără a indica în amănunțime, împrejurările care ar fi determinat și impus, cu necesitate, această situație și reacția lucrătorilor de poliție.

Aspectele invocate de reclamant cu privire la modul de intervenție disproporționat, distrugerea proprietății, a intrării în curte și spargerea geamurilor, lipsa unei autorizații sau mandat, actele medicale, nu au fost luate în considerare de către organele de cercetare penală²⁴⁹.

²⁴⁹ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

g. Cazul Cuceu: incendierea deliberata a caselor si bunurilor familiilor de romi

Organizatia Sanse Egale din Zalau a monitorizat cazul Cuceu, urmare informatiilor cu privire la faptul ca in perioada august 2008 –septembrie 2009 un numar de 4 case apartinand membrilor comunitatii de romi din Cuceu au fost arse in timp ce familiile respective erau plecate in diferite localitati invecinate. Potrivit victimelor, in luna august 2008 a fost incendiata casa si grajdul familiei lui L.Z. Acesta a depus plangere la politia din Jibou in legatura cu distrugerea proprietatii sale. In data de 29.09.2009 casa familiei lui L.N a luat foc, in timp ce toata familia se afla intr-o alta localitate. In data de 30.09.2009 un alt incendiu avea loc la casa locuita de familia lui C.D iar in data de 20.10.2009 au fost arse de persoane necunoscute anexa si patru capite de fan ce apartin familiei L.M.²⁵⁰

Romani CRISS impreuna cu organizatia Sanse Egale au sesizat Institutia Prefectului Salaj, Inspectoratul pentru Situatii de Urgenta Salaj, Inspectoratul Judetean de Politie Salaj si Politia orasului Jibou.

In toate cazurile victimele au formulat denunturi penale cu privire la savarsirea infractiunii de distrugere si violare de domiciliu.

Investigatiile autoritatilor au fost tergiversate, nu s-au cercetat motivele savarsirii faptelor, invinuirile fiind atribuite exclusiv autorilor necunoscuti. Desi au existat martori care au oferit indicii cu privire la savarsirea infractiunilor, acestea nu au fost coroborate efectiv. Ulterior, fiind identificat autorul faptelor, acesta a recunoscut propria participare la incidentele din august 2008, cat si 29 si 30 septembrie 2009. La sugestia aparatorului ales, acesta a revenit si a infirmat declaratiile anterioare, date in fata organelor judiciare²⁵¹.

In data de 03.08.2010 Inspectoratul Judetean de Politie Salaj informa organizatiile ca cercetarile efectuate au fost finalizate, autorul fiind indentificat iar dosarul trimis Parchetului de pe langa Judecatori Jibou cu propunere de trimitere in judecata²⁵². Organizatia Sanse Egale s-a adresat Parchetului pentru a solicita informatii cu privire la stadiul cercetarilor penale insa nu a fost formulat un raspuns²⁵³.

²⁵⁰ Raport cazul Cuceu-Jud. Salaj, Asociatia Sanse Egale, doc. nepublicat.

²⁵¹ Raport cazul Cuceu-Jud. Salaj, Asociatia Sanse Egale, doc. nepublicat.

²⁵² Adresa IJP Salaj nr. 219/CR/ 110061 din 03.08.2010

²⁵³ Adresa Sanse Egale, nr. 12/15.02.2011.

VII. Conflicte interetnice și intervenția autorităților responsabile de aplicarea legii și administrarea justiției

a. Cazul Sanmartin

În data 25 mai 2009 între comunitatea maghiară și cea romă s-a încheiat un "armistițiu" de respectare a regulilor de conviețuire. La 31 mai 2009 a avut loc un incident între șase localnici de etnie romă și doi de etnie maghiară. Unul dintre aceștia din urmă a fost lovit, necesitând îngrijiri medicale. Un efectiv de șase lucrători de poliție s-a deplasat în comuna Sânmartin. Romii s-au refugiat în pădure, la aflarea veștii că maghiarii din localitate se strâng pentru a-i ataca²⁵⁴.

În după-amiaza aceleiași zilei, aproximativ 400 de persoane de etnie maghiară s-au adunat în stradă și s-au deplasat spre cele 40 de case aparținând romilor, pe care le-au avariat, spărgând geamuri, distrugând ușile și țigla de pe case. De asemenea, au distrus diverse obiecte, cum ar fi televizoare, antene TV etc. Mai multe autoturisme au fost avariate prin spargerea geamurilor și lovirea caroseriei cu obiecte contondente. Mai mulți câini din curțile romilor au fost omorâți.

Romii din sat părăsiseră deja casele, astfel încât nu au fost înregistrate

victime umane. Mai mulți cai ai romilor au fost duși la abator fără acordul proprietarilor, iar în urma conflictului, la presiunea maghiarilor și a poliției, romii au vândut o mare parte din cai, pe sume derizorii. O casă a fost incendiată la trei zile după izbucnirea conflictului, iar trei case și patru grajduri au fost demolate la circa două săptămâni după conflict. Romii și-au părăsit casele, stând noaptea în pădure sau pe câmp, sub cerul liber²⁵⁵.

Romani CRISS, Asociația "Șanse Egale" Zalău, Asociația "Roma ACCESS Tomis" Constanța și experți independenți au participat la documentarea și monitorizarea cazului Sânmartin.

În legătură cu incidentele din Sânmartin, **Romani CRISS s-a adresat Ministerului Administrației și Internelor, Inspectoratului General al Poliției Române, Inspectoratului General al Jandarmeriei Române, Inspectoratului de Poliție al Județului Harghita, Inspectoratului de Jandarmi al Județului Harghita și Postului de poliție local.**

La solicitările adresate de Romani CRISS Inspectoratul General de Poliție cât și cel Județean au arătat că: "Incidentul a fost aplanat imediat după producere, prin măsuri de intervenție, cercetare penală și intensificarea patrulărilor în zonă, fiind astfel posibilă intervenția operativă pentru evitarea producerii de victime și escaladarea unui conflict interetnic de amploare; Politia Municipiului Miercurea Ciuc efectuează cercetări ... față de 38 de făptuitori, sub aspectul săvârșirii

²⁵⁴A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

²⁵⁵Idem

infrațiunilor de violare de domiciliu în formă calificată și distrugere de bunuri, în vederea tragerii la răspundere penală a acestora; Conflictul este atent monitorizat de forțele de ordine, care sunt în măsura în orice moment să intervină astfel încât situația din zonă să nu escaladeze”²⁵⁶

Inspectoratul de Jandarmi a comunicat Romani CRISS că: ”În data de 1 iunie 2009, a avut loc o ședință cu participarea a 245 de maghiari, 2 romi și reprezentanți ai administrației publice locale. Principalele fapte imputate romilor au fost: Nu au respectat armistițiul stabilit cu o săptămână anterior între cele două comunități etnice, potrivit căruia se vor stopa faptele de încălcare a proprietății private și se vor respecta regulile de conviețuire în comun; ... Reprezentanții romilor nu au negat niciuna din acuzațiile aduse, admitându-le ca fiind reale... În datele de 1, 2, 3 și 4 iunie 2009, între orele 20.30 și 22.00, aproximativ 70-80 de cetățeni de etnie maghiară s-au strâns în zona locuințelor de etnie romă, cu scopul declarat de a-și arăta nemulțumirea față de modul în care aceștia înțeleg să respecte regulile de conviețuire în comun; La data de 8 iunie 2009, conflictul a mai pierdut din intensitatea inițială, dar în continuare cetățenii de etnie maghiară protestează stradal la adresa cetățenilor de etnie romă, situație monitorizată de efective din cadrul IPJ și IJJ Harghita”²⁵⁷.

²⁵⁶ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

²⁵⁷ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practica, Raport anul 2008-2009,

Considerente CRISS privind cazul Sanmartin

Conflictul de la Sânmartin a aparut pe fondul unor tensiuni crescânde, tensiuni care nu au fost dezamorsate prin întâlnirea organizată în data de 25 mai 2009. Mai mult decât atât, întâlnirea a acționat, într-o oarecare măsură, ca un catalizator al conflictului, în sensul în care etnicii maghiari au ripostat prin strângerea în număr mare și distrugerea caselor romilor ca urmare a încălcării ”acordului” de către romi. Etnicii maghiari au perceput incidentul ca o încălcare a ”acordului” din 25 mai 2009 și au decis să își facă dreptate singuri.

Distrugerea caselor romilor a necesitat deplasarea etnicilor maghiari în mai multe zone ale comunei, situate la distanțe de câțiva kilometri depărtare. Acest lucru denotă, pe de-o parte, faptul că etnicii maghiari au vizat pedepsirea tuturor romilor din localitate (au fost vizate toate casele deși nu se aflau în aceeași zonă) și nu doar a celor implicați în incidentul care a condus la declanșarea conflictului interetnic, iar pe de altă parte, faptul că forțele de ordine au avut timpul necesar pentru a interveni în scopul împiedicării distrugerii locuințelor și bunurilor romilor, ținând cont de faptul că aveau cunoștință de starea tensionată existentă, precum și de faptul că în urma incidentului inițial și înainte de declanșarea conflictului, poliția a trimis lucrători pentru a investiga incidentul, și mai ales de faptul că distrugerile au durat

de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

aproape o săptămână și s-au petrecut în prezența forețelor de ordine.

În pofida prevederilor imperative ale legii, sub aspectul respectării regimului adunărilor publice, protecția dreptului la proprietate privată, dreptul la demnitate umană, de a nu fi supus discriminării și dreptul la viață privată, etnicii maghiari s-au adunat în grupuri de mai multe zeci sau sute de persoane și au adus daune bunurilor romilor, (inter alia, au incendiat o locuință la 3 zile după conflict). Autoritățile publice nu au reacționat în niciun fel pentru a împiedica aceste comportamente ilegale.

Începând cu data de 1 iunie 2009 au avut loc mai multe întâlniri, fiind creată o "comisie de dialog". Aceste demersuri s-au concretizat în adoptarea unui "protocol". "Protocolul" a îmbrăcat forma unui dictat, constituind în fapt temeiul pentru pedepsirea colectivă a membrilor comunității de romi. "Protocolul" a fost negociat în condiții de presiune la adresa romilor care erau amenințați și intimidați de etnicii maghiari, strânși în grupuri numeroase în locurile publice. Acesta a condus la asumarea de obligații în sarcina comunității de romi, fără să stabilească niciun fel de obligații sau angajamente concrete în rândul etnicilor maghiari sau măcar a autorităților locale. Măsurile adoptate în "protocol" au corespuns mai degrabă emoțiilor populare din rândul maghiarilor, decât realităților care au generat conflictul.

Problema, probabil cea mai delicată și urgentă, ar fi fost acordarea de

asistență și asigurarea securității romilor, în special a celor care nu au revenit la casele lor. În pofida chiar și a reglementărilor "protocolului" (de altfel ilegale ele însele), maghiarii nu au permis întoarcerea romilor cu cai în localitate, indiferent dacă dețineau pământ agricol sau nu. Mai mult decât atât, trei locuințe și patru grajduri ale familiilor de romi au fost demolate în condiții neclare.

Maghiarii au declarat că nu doresc ca romii să mai revină în sat, lucru susținut parțial și de minuta ședinței din 8 iunie 2009 care consemnează dorința cetățenilor maghiari de a cumpăra locuințele romilor care nu se pot întreține, iar aceștia să părăsească localitatea Sanmartin. La aproximativ șapte săptămâni după incident, cel puțin jumătate dintre romi nu au revenit în localitate și locuiau în pădure sau în câmp.

Conflictul a inspirat și alte comunități locale, cum ar fi cazul comunei Sâncrăieni, în principal din cauza faptului că etnicii maghiari au perceput că soluția pentru romi este aceea de a le incendia locuințele și de a-i obliga prin "protocol" - în fapt dictat - să adopte conduite impuse, cu nesocotirea prevederilor legale, și chiar în mod discriminatoriu. Acest lucru a fost facilitat și de faptul că nu au fost luate măsuri concrete față de persoanele care se fac vinovate de violare de domiciliu în formă calificată, distrugere calificată ori asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni. Merită subliniat că asemenea fapte constituie un pericol social deosebit, având în vedere că sunt săvârșite în formă agravată (având la bază o motivație rasistă) și mai ales faptul că ele constituie un

exemplu urmat de alte persoane și conduc la declanșarea unor noi conflicte interetnice.

Lipsa administrării efective și imparțiale a justiției, fără a ține cont de apartenența etnică a făptuitorilor, precum și negocierea politică de tip “dictat” abordată de autoritățile locale, împreună cu permisiunea întrunirilor nelegale ale cetățenilor maghiari au contribuit la crearea și întreținerea unei stări de nesiguranță în rândul romilor și a determinat rămânerea acestora în pădure sau în câmp, fără a se putea întoarce acasă.

Strângerea în număr mare a cetățenilor maghiari care s-au deplasat la casele romilor și îi amenințau, în prezența forțelor de ordine și faptul că autoritățile statului nu au luat măsuri legale ce se impuneau pentru a asigura reîntoacerea romilor în siguranță au determinat romii să se refugieze în pădure sau în câmp.

Această stare de fapt a constituit o dislocare a unui grup pe criterii etnice (internally displaced persons) și încalcă drepturile fundamentale ale omului și obligațiile internaționale asumate de statul român²⁵⁸.

b. Cazul Sâncrăieni

Conflictul de la Sânmartin s-a dovedit a avea potențial de extindere, pe același model izbucnind conflictul din Sâncrăieni. Stări tensionate similare au fost semnalate în județ și la

Sumuleu – Miercurea Ciuc, Madaras, Sansimion, Casinul Nou.

În data de 8 iulie 2009 la barul din localitate a avut loc o altercație violentă între G.G., un localnic de etnie romă și unul de etnie maghiară. Ambii au necesitat îngrijiri medicale. A doua zi, în 9 iulie 2009, G.G. a revenit la bar iar prezența acestuia a determinat iritarea persoanelor de etnie maghiară din local, pe considerentul că nu a fost reținut de poliție. Un grup de aproximativ 25 de persoane de etnie maghiară, înarmate cu bâte, s-au strâns în jurul casei lui G.G. amenințând că vor da foc tuturor caselor romilor. La fața locului au venit șeful de post și primarul care au încercat să îi îndepărteze. Șeful de post a solicitat, prin telefon, ajutoare de la poliția Miercurea –Ciuc și comunele învecinate²⁵⁹.

La fața locului au sosit un număr de aproximativ 50 de polițiști, care au format un cordon în fata casei localnicului rom. În acest timp, la bar soseau grupuri formate din 10-20 de persoane de etnie maghiară, care amenințau că vor să incendieze casele romilor. În decurs de aproximativ 3 ore, numărul persoanelor de etnie maghiară a ajuns la aproximativ 300-400 de oameni.

Maghiarii au spart cordonul format din polițiști și jandarmi, au ajuns în fata casei lui G.G. și au aruncat cu sticle incendiare reușind să de foc căpițelor de fan aflate în curte, precum și grajdului în care se aflau cai. G.G. fusese reținut și dus la poliție. Maghiarii au intrat în curtea

²⁵⁸ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practica, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

²⁵⁹ Idem

altor 6 case și au dat foc la grajduri. Curentul electric, inclusiv iluminatul public a fost tăiat de către Inspectoratul Județean de Urgență Miercurea Ciuc. Conform relatărilor unor martori, grupului de pompieri sosit la fața nu i s-a permis de către mulțime să acționeze pentru stingerea focului. Aproape toți romii din casele încercuite de maghiari au fugit înspre dealuri, rămânând într-o casă doar 2 bărbați și o femeie. Aceștia au fost adăpostiți în autovehicolul jandarmeriei până dimineața, pentru a nu fi atacați de mulțime²⁶⁰.

În data de 9 iulie 2009, un număr de romi și de maghiari au participat la o întâlnire de mediere, unde au fost prezenți primarul localității, reprezentanți ai Instituției prefectului și ai poliției. La data de 13 iulie 2009 a avut loc, la sediul primăriei din Sâncrăieni, o nouă întâlnire la care au participat primarul și viceprimarul localității, subprefectul județului Harghita, consilieri aleși, reprezentanți ai poliției municipale Miercurea-Ciuc, jandarmeriei Miercurea Ciuc, precum și reprezentanții comunității de romi. La întâlnire a participat și o delegație Romani CRISS.

Scopul întâlnirii, conform celor declarate de dl. primar, a fost încheierea unui protocol între membrii comunității de romi și autoritățile locale. Protocolul reprezintă de fapt o serie de 11 condiții impuse de autoritățile locale și pe care romii erau obligați să le

respecte. Pe toată durata întâlnirii, reprezentanții autorităților locale (primarul și consilierii locali) au exercitat presiuni verbale asupra liderului rom local al comunității pentru a semna cele 11 condiții, acuzând comunitatea de romi de faptul că fură. Romani CRISS a protestat față de modalitatea de acțiune a autorităților locale, inclusiv obligarea semnării protocolului de către romi, însă reprezentanții romi nu au sprijinit demersul Romani CRISS²⁶¹.

În legătură cu incidentele din Sâncrăieni, Romani CRISS s-a adresat Ministerului Administrației și Internelor, Inspectoratului General al Poliției Române, Inspectoratului General al Jandarmeriei Române, Inspectoratului de Poliție al Județului Harghita și Postului de poliție local²⁶².

c. Cazul Martinis

În data de 25 octombrie 2010 postul de televiziune PRO TV difuza în cadrul principalului jurnal de stiri un reportaj în care se arată faptul că în comuna Martinis din județul Harghita casa unei familii de romi a fost grav incendiată de locuitorii de etnie maghiara din localitate. Totodată au ars și anexele locuinței, iar proprietarii imobilului au parasit localitatea. Motivul incendierii casei îl reprezintă acuzațiile aduse familiei de romi de către maghiari privitor la unele

²⁶⁰ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

²⁶¹ A se vedea Romani CRISS, Prezentare cazuri de încălcare a drepturilor omului în România, anul 2009, Secțiunea I Conflicte interetnice.

²⁶² A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

furturi pe care le-ar fi comis acestia²⁶³.

In data de 22 octombrie 2010, familia lui D.D. se afla in casa (parintii, copiii lor : 7 ani, respectiv 5 ani si 3 nepoti). In jurul orelor 00.00 D.D. si-a dat seama ca intrase cineva in casa. L-a recunoscut pe E.N. din Mărtiniș. Acesta a lovit cu o secure in podea si a iesit afara. In fata curtii se aflau peste 100 de persoane. Acestia luat pietre dintr-o masina si au aruncat inspre casa. Oamenii din fața casei strigau : „In seara asta vei muri si vom face cotlete din carnea ta!”. Imediat ce D.D. a iesit in curte, acesta a fost lovit catre E.N. Fiul lui D.D., in varsta de 28 de ani, a fost trantit la pamant si lovit de multime. Dupa ce a fost lovit, D.D. a vazut grajdul din spatele curtii in flacari, cateva persoane intrasera in curte si dadusera foc. D.D. a fugit inspre grajd si a eliberat capastrul cailor: 6 cai au scapat fara sa fie afectati de incendiu, o iapa a fost arsa, insa a supravietuit, iar un manz a murit ars. Ulterior, D.D. a intrat in casa dupa copii²⁶⁴.

D.D. a vazut masina de politie in fața curtii inca din momentul in care a iesit prima data in curte. Acestia nu au reactionat in niciun fel la vederea evenimentelor. Fata lui D.D. avea un copil in brate si a rugat politistii de la politia locala sa ia copilul in masina. Acestia nu au reactionat, ci au pornit masina, aproape lovind-o. Multimea a aruncat cu pietre, a spart geamurile casei si apoi au aruncat cu sticle

incendiare. Pana au venit pompierii, casa a ars in interior.

D.D. a fugit prin spatele casei si a mers acasa la seful politiei locale, spunandu-i sa ii ajute, pentru ca maghiarii vor sa ii omoare. Politistul, imbracat in uniforma, si conform declaratiei lui D.D., aflandu-se in stare de ebrietate, a spus ca nu are ce sa faca pentru ca risca sa fie si el omorat.

Intre timp, fiul lui D.D. venea de la Odorheiul Secuiesc insotit de mai multe rude. La intrarea in sat, masina a fost oprita de seful politiei locale, care nu i-a recunoscut ca fiind rudele lui D.D. si care le-a spus sa se intoarca inapoi, pentru ca „maghiarii au dat foc tiganilor, asa ca lasati-i sa arda!” Fiul lui D.D. a spus ca cei carora le-a fost incendiata casa sunt parintii lui si ca vrea sa intre in sat. Vazand ca se apropie echipajul de pompieri, multimea a crezut ca vine politia din Odorheiul Secuiesc sau de la Miercurea Ciuc si s-a dispersat²⁶⁵.

La sosirea politiei din Odorheiul Secuiesc si din Miercurea Ciuc, D.D. a primit ingrijiri medicale intr-o salvare sosita la fața locului, dupa care a fost transportat la spital. I s-a eliberat un certificat medico-legal atat lui cat si fiului sau²⁶⁶.

Politia din Ordoheiul Secuiesc si din Miercurea Ciuc au cercetat locul incidentului pana in jurul orelor 04,00-04,30. Dimineata, familia a fost insotita de politia din Ordoheiul Secuiesc si din Miercurea Ciuc la postul local, unde li s-au luat declaratii. Atat el, cat si sotia, au povestit ce s-a intamplat, iar declaratiile pe care ei le-au semnat

²⁶³ Romani CRISS, Conflict interetnic in localitatea Martinis- Judetul Harghita, Raport de caz, document nepublicat.

²⁶⁴ Idem

²⁶⁵ Idem

²⁶⁶ Idem

ulterior au fost scrise de catre politisti. Nu l-a intrebat nimeni daca doreste sa depuna plangere²⁶⁷.

D.D. impreuna cu familia s-au refugiat la rude in Odorheiul Secuiesc. A venit zilnic in Mărtiniș sa dea de mancare la animale. In permanenta, politia a patrulat in jurul casei lui D.D., in Mărtiniș. D.D. a fost contactat de politia Mun. Odorheiul Secuiesc, si i s-a spus ca trebuie sa fie pazit pentru ca este in pericol. In 26 octombrie, intre orele 21,00 pana dimineata, un echipaj de politie a supravegheat casa din Odorheiul Secuiesc unde locuieste in prezent familia D.D.²⁶⁸.

In legatura cu incidentele, familia victimei a formulat un memoriu la Parchetul pe pe langa Inalta Curte de Casatie si Justitie.

Romani CRISS a sesizat Ministerul Administratiei si Internelor, Inspectoratul General al Politiei Romane, Inspectoratul General al Jandarmeriei Romane, Inspectoratul de Politie Judetean Harghita, Inspectoratul de Jandarmi Judetean Harghita, Postul de politie Sinmartin si Institutul pentru Cercetarea si Prevenirea Infracționalității solicitand pozitia oficiala a institutiilor in legatura cu incidentul din Martinis.

Inspectoratul Judetean de Politie Harghita a comunicat CRISS faptul ca G.D. a sesizat organele de politie cu privire la agresiunea sa si incendierea surei amplasate in imediata apropiere a locuintei sale de catre alte doua persoane. La fata locului s-

a intervenit cu operativitate fiind detensionata rapid situatia iar fortele de interventie au identificat autorii faptelor. Unul dintre acestia fost retinut pentru 24 de ore si prezentat Parchetului de pe langa Judecatoria Odorheiului Secuiesc cu propunere de arestare preventiva sub aspectul savarisrii infractiunilor de loviri si alte violente, violare de domiciliu si distrugere. Parchetul a infirmat propunerea de arestare preventiva dispunand masura interdicției de a parasii localitatea si cercetarea in stare de libertate a autorilor²⁶⁹.

²⁶⁷ Idem

²⁶⁸ Idem

²⁶⁹ Romani CRISS, Conflict interetnic in localitatea Martinis- Judetul Harghita, Adresa nr. 36756 din 4.11.2010, Inspectoratul Judetean de Politie Harghita.

Concluzii

Romania a constituit obiect al cauzelor de condamnare in fata CEDO

România a constituit obiect al cauzelor de condamnare la Curtea Europeana a Drepturilor Omului, în spețe ce implică victime de etnie romă. Cauza Cobzaru împotriva României și cauza Stoica împotriva României confirmă discriminarea romilor de către organele de cercetare penală (poliție și parchete)

Lucratorii de politie au recurs deseori la abuzul fizic sau verbal fata de romi

Lucrătorii de poliție și forțele de intervenție rapidă continuă să își exercite atribuțiile în mod abuziv, față de romi. Abuzul fizic sau verbal din partea responsabililor cu aplicarea legii este, de cele mai multe ori, legat de apartenența etnică a persoanei față de care se intervine. Cazurile monitorizate de Romani CRISS arată că, în majoritatea lor, abuzul fizic sau verbal este legat de apartenența etnică a persoanei față de care se intervine.

Fortele de politie sunt supraproportionate in actiunile derulate fata de romi

În marea majoritate a cazurilor, organele de poliție fac apel la forțele de intervenție rapidă atunci când urmează a se deplasa în comunități de romi. De cele mai multe ori,

efectivele de poliție și intervenție rapidă sunt numeric supraproportionate raportat la complexitatea cazurilor ori la numărul persoanelor implicate.

Investigatiile organelor de cercetare penala nu au respectat standardele CEDO

Organele de cercetare penală nu au desfășurat investigații la nivelul standardelor stabilite de Curtea Europeana a Drepturilor Omului, în cauze cu victime de etnie romă.

În cazurile monitorizate de Romani CRISS, organele de cercetare penală nu au asigurat investigații eficiente, imparțiale, prompte și neutre din punct de vedere rasial.

Deși, în unele cazuri, instanțele de judecată au retrimis cauzele parchetelor pentru începerea urmăririi penale, acestea din urma au adoptat o soluție contrară.

În ciuda faptului că victimele au prezentat indicii de natură a dispune cercetarea unor posibile motive rasiale în săvârșirea abuzurilor, aceste chestiuni sunt ignorate, sau, în cel mai bun caz, tratate cu superficialitate.

Cazurile aduse în fața organelor judiciare au fost respinse, însă investigațiile atât pe fond cât și procedural nu au fost eficiente, limitându-se la derularea unor cercetari sumare, subiective, fără a identifica ori sancționa persoanele vinovate.

Fenomene extremiste fata de romi au continuat sa se manifeste

În România s-au manifestat în continuare incidente extremiste: conflicte interetnice, distrugeri ale caselor romilor și alungarea acestora din localitățile în care domiciliau, obligarea romilor să semneze așa numite „protocoale” de colaborare între romi și autorități locale, întocmite cu încălcarea flagrantă a drepturilor omului – toate acestea au reprezentat unde de extremism manifestate împotriva comunităților rome din România.

Conflictul de la Sânmartin s-a dovedit a avea potențial de extindere, pe același model izbucnind situații similare în Sâncrăieni, stări tensionate fiind semnalate și în alte localități rurale (Sumuleu – Miercurea Ciuc, Madaras, Sansimion, Casinul Nou, Martinis).

Autoritățile locale au dat curs unor inițiative nelegale de tip ”protocol”

Demersurile autorităților locale de a soluționa problemele pe bază de ”protocol” au îmbrăcat forma unui dictat, constituind, în unele cazuri, temeiul de fapt al comunității majoritare pentru adoptarea de măsuri coercitive colective față de comunitatea de romi. Acțiunile de tip ”Protocol” au avut loc în condiții de presiune la adresa romilor care erau amenințați sau intimidați, puși în fața faptului de a-și asuma obligații unilaterale. Măsurile adoptate în ”Protocol” au corespuns mai degrabă emoțiilor populare decât realităților care au generat conflicte

Lipsa administrării efective și imparțiale a justiției, fără a ține cont de apartenența etnică a făptuitorilor, precum și negocierea politică de tip ”dictat” abordată de autoritățile locale, împreună cu permisiunea întrunirilor nelegale ale unor cetățeni au contribuit la crearea și întreținerea unei stări de nesiguranță în rândul romilor.

Strângerea în număr de zeci sau sute de persoane în fața caselor romilor și proliferarea de amenințări, în prezența forțelor de ordine, fără a dispune niciun fel de măsuri legale, au determinat persoanele de etnie romă să se refugieze în pădure sau în câmp.

Stări de fapt similare cazului din Sânmartin reprezintă cazuri de dislocare a unui grup de persoane pe criterii etnice (internally displaced persons) și încălcă drepturile fundamentale ale omului și obligațiile internaționale asumate de statul român.

Autoritățile statului nu acționează prompt în administrarea justiției

Autoritățile statului trebuie să prevenia situația în care cetățenii majoritari decid să aplice propria justiție pentru a suplini ceea ce ei reclamă a fi ineficacitatea, sau poate chiar eșecul statului de drept. Pe de altă parte, într-un stat de drept monopolul utilizării forței revine autorităților statului în condiții strict determinate și nicio persoană nu poate, indiferent de motivele invocate, să își facă dreptate singură.

Capitolul 4

**Limitele libertății de exprimare și atingerea
demnității persoanelor aparținând minorității
romilor**

I.Repere în jurisprudența C.E.D.O. privind libertatea de exprimare

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a precizat că **“libertatea de exprimare, garantată de art.10 constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirilor personale.**

Subiect al paragrafului 2 al Articolului 10, libertatea de expresie include **„nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență (de opinia publică) ori considerate inofensive, dar și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.”** (CEDO, cauzele *Lingens vs. Austria*, *Sunday Times vs. U.K.*, *Castells vs. Spania*, *Thorgeirson vs. Islanda*, *Jersild vs. Danemarca*, *De Haes și Gijels vs. Belgia*, *Dalban vs. România*).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat ca **disocierea persoanei în prezentarea unor opinii sau idei rasiste, este de natură a justifica protecția libertății sale de exprimare** și de transmitere a unor informații, nu și în ceea ce privește conținutul sau autorii ideilor sau opiniilor rasiste. (CEDO, cauzele *Jersild v. Danemarca*, *Glimmerveen și Hagenbeek v. Olanda*, *Kunen v. Germania*)

Art.10 din Convenția Europeană prevede că: **“orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare”** însă același articol precizează în mod expres **limitele acestui drept în aliniatul 2**

“exercitarea acestor libertăți, (n.n. libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei) ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... protecția reputației sau a drepturilor altora.”

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis că **numai prin respectarea „îndatoririlor și responsabilităților” ce-i revin, presa își îndeplinește funcția esențială într-o societate democratică**, fără a depăși anumite limite, mai ales în privința reputației și drepturilor altor persoane, având misiunea de a comunica informații de interes public. (CEDO, cauza *Tammers v. Estonia*, 6 februarie 2001)

Curtea Europeană a subliniat că **„o importanță specială trebuie acordată discriminării rasiale**, și că în mod public a diferenția un grup de persoane sub aspectul tratamentului bazat pe rasă, poate constitui, în anumite circumstanțe, o formă specială de afront adusă demnității umane”. (CEDO, cauzele *Asiaticilor*)

Est Africani v. Marea Britanie, Moldovan și alții v. Romania etc).

II.Libertatea de exprimare a presei v. nediscriminarea romilor in cazurile si actiunile Romani CRISS

Cotidianul local “24 Ore Muresene” publica un articol de presa intitulat “Cioroi vechi si noi”, cu caracter de opinie, semnat de Mircea Panaiot. Avand drept motto precizarea ca “Orice asemanare cu intamplari sau personaje reale este absolut ... neintamplatoare”, articolul facea referire, in general, la minoritatea romilor, catalogand romii ca borfasi, escroci, hoti, mituitori, agresivi. Romii erau generic numiti “cioroi” sau “cioroi cu scoala”, “cioroi care nu-și pun eticheta în frunte și trăiesc în limitele legii”²⁷⁰. Urmare plangerii Romani CRISS, prin hotararea nr. 215 din 14.07.2003, **Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii a constatat ca faptele sesizate constituie discriminare si a sanctionat autorul articolului cu 2 milioane lei vechi.**

Romani CRISS s-a adresat instantei de judecata solicitand obligarea ziarului la publicarea de scuze publice si plata de 1 lei cu titlul de daune morale. Prin Sentinta civila nr. 4276 din 27.10.2006, **Judecatoria Mures a admis actiunea CRISS.**

Instanta de judecata a retinut ca: **“membrii comunitatii rome au fost**

²⁷⁰ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

(n.n.) infatisati prin imaginea ciorilor, imagine alegorica cu care autorul a facut referire **la totii membrii comunitatii rome**, imagine evident **jignitoare si care nu poate fi scuzata de forma literara alegorica**

“Gravitatea nescuzabila a imaginii alegorice alese de autor rezida in faptul ca aceasta **imagine este folosita**, in general, in societate **cu intentie si efect stigmatizant pentru membrii comunitatii rome** iar folosirea ei intr-un articol dintr-un cotidian de larga raspandire contribuie la amplificarea acestui efect stigmatizant ... folosirea imaginii in corpul articolului a spulberat intentia declarata a autorului de prezentare obiectiva si nepartinitoare a imaginii comunitatii rome, contribuind la amplificarea fenomenului stigmatizarii acestei comunitati”. (Judecatoria Mures, Sentinta civila nr. 4276 din 27.10.2006)

aleasa de catre autor pentru prezentarea consideratiilor sale”.

In ceea ce priveste responsabilitatea societatii care detinea ziarul instanta a retinut ca “in calitate de proprietar al ziarului avea puteri depline de optiune cu privire la articolele pe care le publica, putand refuza publicarea lui in situatia in care il gasea inacceptabil sa fie publicat in aceasta forma, datorita efectului sau cauzator de prejudicii, paratei ii incumba intreaga raspundere pentru fapta sa de a publica un astfel de articol”²⁷¹.

²⁷¹ Idem

Cotidianul central “Jurnalul National” a publicat articolul intitulat “Tigani si audienta”, semnat de Marius Tuca, continand referiri negative la adresa la adresa etniei rome. Referindu-se la interpreti de manele, autorul preciza: “Cantata de fel de fel de tuciuiri ascunsi in spatele metalelor pretioase crescute in urechi si te miri unde “muzica” respectiva nu era altceva decat un fel de ragaiala pusa pe cuvinte!..Fracturau limba romana umpland-o de sange batjocorind-o cu o placere sadica si poate inconstienta, tigani s-au adaptat imediat trecandu-si ritmurile imposibile in ritm de manea.... tigani si behaiturile lor sunt invitati peste tot si au anume audienta. E strigator la cer si ma intreb ce a facut poporul roman, cu ce a gresit atat de mult sa merite un astfel de tratament din partea celor care incearca sa le bage pe gat toti tigani analfabeti deveniti, culmea, si foarte bogati peste noapte.” Urmare plangerii Romani CRISS, prin hotararea nr. 169 din 07.05.2004, **Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii** a constatat ca faptele sesizate constituie discriminare si a sanctionat autorul articolului cu avertisment²⁷².

Romani CRISS s-a adresat instantei de judecata solicitand obligarea ziarului la publicarea de scuze publice si plata de 1 lei cu titlu de daune morale. Prin Sentinta civila nr. 1883 din 06.02.2007, **Judecatoria Sectorului 1**

Bucuresti a admis in parte actiunea CRISS.

Instanta de judecata a retinut ca afirmatiile cuprinse in articol referitoare la minoritatea de etnie roma au **caracter insultator** si calomniator, **aducand atingere onoarei si reputatiei cetatenilor romi**. ... limbajului folosit, expresiile folosite nu sunt specifice nivelului de exprimare al unei publicatii difuzata pe plan national si fiind implicit incompatibile cu principiile deontologice si etica profesionala ale jurnalistilor... publicarea de catre parata a afirmatiilor mentionate mai sus in ziarul editat de aceasta reprezinta o fapta ilcita, care a cauzat minoritatii rome un prejudiciu nepatrimonial, cauzat personalitatii cetatenilor acestei etnii, constand in atingerea adusa imaginii publice a

“Nici un principiu statuat de Curtea Europeana a Drepturilor Omului si nici un text constitutional, ... **nu au ca scop sa permita jurnalistilor folosirea unui limbaj ireverentios si jignitor** la adresa unei persoane, fie ea o persoana publica, orice afirmatie justificata din punct de vedere al libertatii de exprimare a jurnalistului putand fi formulata in termeni care sa nu aiba caracter insultator, cum sunt cuvintele si expresiile jignitoare de genul “tuciuiri, n-au nici o legatura nici macar cu apa si sapunul, behaiturile tiganilor, tigani analfabeti, hartisti””. (Judecatoria Sector 1, Sentinta civila nr. 1883 din 06.02.2007)

acestora si relatiilor sociale in care acestia sunt implicati”.

²⁷² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

Cotidianul “Gazeta de Nord –Vest” publica un articol de presa intitulat “Puci tiganesc esuat” cu referire la o intalnire a romilor organizata in sala de sedinte a Primariei Carei, Judetul Satu Mare. Referirile la persoane sau la grupuri de persoane au avut in vedere apelative sau caracterizari de genul: “liderul analfabet al Partidei Romilor”, “intalnirea minoritatii bronzate a lasat urme grele demne de un adevarat atac bacteriologico-chimic modern”, “In fata puturilor venite din zona salii de sedinte, frigul a fost mult mai usor de suportat”, “Atacul bacteriologic ... cauzat de numarul enorm de pureci si de paduchi ramasi in urma”, “s-ar putea sustine ca minoritatea bronzata care tinde sa devina majoritara a atentat la integritatea demnitarilor locali printr-un adevarat atac de tip special...”

Urmare plangerii Romani CRISS, prin hotararea nr. 154 din 11.05.2005, **Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii a constatat ca faptele sesizate constituie discriminare**, prin referirile asociate persoanelor de etnie romă aducandu-se atingere demnității pe baza originii etnice. Impotriva cotidianului s-a dispus sanctionarea cu avertisment²⁷³.

Romani CRISS s-a adresat instantei de judecata solicitand obligarea ziarului la publicarea de scuze publice si plata de 1 lei cu titlul de daune morale. Prin Sentinta civila nr. 3361 din

29.05.2008, Judecatoria Satu Mare a admis in parte actiunea CRISS.

Instanta de judecata a retinut ca prin publicarea articolului in discutie s-a savarsit o fapta ilcita, intrucat ea constituie un act de discriminare, a carei savarsire este interzisa expres prin O.G. nr. 137/2000, iar in al doilea rand, intrucat aduce atingere unui drept subiective, dreptul la respectarea demnitatii umane a persoanelor apartinand etniei rome, drept subiectiv garantat de art. 1 alin.3 din Constitutia Romaniei, ca

“Prejudiciul moral consta in lezarea dreptului la respectarea demnitatii umane a persoanelor apartinand etniei rome, care au citita sau au luat cunostinta in alt mod de continutul articolului”.

“In ceea ce priveste textul publicat, acesta este vadit tendentios si ironic la adresa comunitatii rome, intentia, cel putin indirecta, de a aduce ijigniri comunitatii vizate, face ca veridicitatea obiectiva a celor scrise in acest material sa nici nu mai intereseze in cercetarea raspunderii delictuale”.

“Modalitatea de reparare a prejudiciului, prin publicarea de scuze, este intemeiata si cea mai adecvata”.

Sentinta civila nr. 3361 din 29.05.2008

valoare suprema.

²⁷³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

Cotidianul “Ziua” publica articolul cu titlul “Ruinele Bucurestilor”, cu referire la centrul vechi al Capitalei. In legatura cu aceasta zona de interes pentru turisti, articolul descrie peisajul din Lipscani si comunitatea de persoane din aceasta zona, intre altele: “Cladirile n-au geamuri, tocurele ferestrelor fiind captusite cu cartoane sau scanduri batute-n cuie, rufele ce par murdare si-atunci cand sunt spalate atarna prin balcoane ce stau sa cada dintr-o clipa-n alta in capul trecatorilor, iar populatia “de culoare” te intampina la tot pasul, fie pentru a cersi, fie pentru a te talhari intr-un moment de neatentie. Nici nu este de mirare ca strainii considera Bucurestiul o Capitala a tiganilor.... Centrul Istoric este o mare atractie a turistilor straini, care nici macar n-au habar de riscurile la care se expun cand viziteaza aceasta zona rau famata...”

Considerand ca aprecierile de natura stereotipa aduc atingere demnitatii persoanelor de etnie roma, Romani CRISS a sesizat CNCD. Prin hotararea nr. 248 din 3.08.2006, Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii a hotarat ca **faptele** prezentate **nu constituie fapte de discriminare**²⁷⁴.

Cotidianul “ Monitorul de Botosani” publica articolul intitulat “Rom condus pe ultimul drum cu petrecere”. Autorul aprecia ca “romii din Botosani reprezinta o pata de culoare pe tenul populatiei

majoritare”, ca acestia “creeaza reflexul conditionat al protejarii portofelului cand le treci prin preajma”, ca “se manifesta zgomotos intr-o pasaraseasca greu de deslusit” sau ca “sparg seminte mitraliind cojile pe unde se intampla...”.

Romani CRISS a sesizat CNCD atat in ceea ce priveste continutul discriminatoriu al articolului cat si in legatura cu comentariile rasiste ale cititorilor postate pe pagina de internet a ziarului.

In cursul procedurilor in fata CNCD, Monitorul de Botosani a precizat ca nu promoveaza politici discriminatorii iar materialul in cauza face parte din genul jurnalistic reportaj, relatarile in speta necontribuind la formarea opiniei publice. In legatura cu comentariile postate pe pagina de internet a cotidianului s-a precizat ca se opereaza o cenzurare prin intermediul unui program de calculator pe baza unor baze de date existand posibilitatea de a include si cuvinte sau expresii pe care CRISS le considera nepotrivite²⁷⁵.

Fata de aspectele sesizate de Romani CRISS, prin hotararea nr. 573 din 20.12.2007, Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii a retinut ca articolul imputat nu instituie discriminari, insa **mesajele postate pe forumul ziarului Monitorul de Botosani**, in legatura cu acest articol, **imbraca forma unor fapte de discriminare**. In acest sens, CNCD a recomandat ziarului sa dispuna

²⁷⁴ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²⁷⁵ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

masuri de eliminare a mesajelor cu caracter discriminatorii.

Romani CRISS s-a adresat CNCD cu privire la conținutul unor articole postate pe pagina de internet a **organizației Noua Dreaptă**, considerând că se promovează un comportament care vizează atingerea demnității și crearea unei atmosfere degradante și ofensatoare la adresa minorității rome.

Consiliul National pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a reținut că prin articolele respective persoanele aparținând comunității rome au fost catalogate generic drept violente, agresive, analfabete, delinvenți etc., identificându-se comunitatea romă în ansamblul ei cu clanuri mafioate, cu prostituția, cămătoria, traficul de droguri, activități ilicite și anti-sociale, incitând la ură rasială. S-a reținut că prin exprimarea folosită în conținutul articolelor s-a adus atingere demnității personale, pe baza originii etnice. Prin **hotărârea nr. 271 din 12.09.2006**, Colegiul a reținut că aspectele sesizate de Romani CRISS constituie **discriminare** și a dispus sancționarea cu **amendă** a domnului T.I. (1000 RON), N.C. (1500 RON), cu **avertisment** a domnului P.V.M., precum și sancționarea organizației Noua Dreaptă, pentru publicarea pe site a articolelor cu conținut discriminatoriu, cu **amendă** (2000 RON)²⁷⁶.

Cotidianul “Flacăra Iașului” a publicat un articol cu referire la

persoane aparținând comunității rome, continand catalogari de genul: „țigănci împruțite”, „țigani puiesc în prostie, ca iepurii, doar pentru a pune laba lor jengoasă pe alocația unor amărâți de copii”, „puradel mucos atașat de o fustă mizerabilă florată, puțitoare (...)”, „cunosc țigani (...) dau lovitori mari și nu lasă urme”, „ceilalți prosști se preacurvesc, ne stresează de-a binelea, ne aduc la exasperare (...)”.

Romani CRISS alături de alte organizații precum Asociația Romilor Ursari, Asociația Tinerilor și Studenților Romi “Romanitin”, Asociația “Șansa Romani”, Fundația “Hope”, Asociația Comunitară “Amaroilo”, Asociația Culturală “Barbu Lăutaru”, Asociația “Interconcordia” și C.A. au sesizat CNCD considerand ca autorul a blamat întreaga comunitate prin sublinierea ideii ca infraționalitatea este o trăsătură definitorie a etniei rome și că folosirea violenței împotriva romilor reprezintă soluția față de această problemă.

Autorul articolului a afirmat că nu a discriminat pe nimeni, considerând că doar educația, decența și bunul-simț îi mai pot salva pe romi de imaginea tulbure pe care o au în rândul majorității populației.

Prin hotărârea nr. 91 din 18.02.2008, **Consiliul National pentru Combaterea Discriminării a hotărât** că articolul în speta, prin referirile generice la adresa romilor este **discriminatoriu și încalcă dreptul la demnitate** al acestei comunitati de

²⁷⁶ A se vedea CNCD Raport privind implementarea Directivei rasiale in Romania 2003-2010, Jurisprudenta CNCD sub incidenta legii nationale de transpunere a Directivei 2000/43/CE.

persoane și a dispus sancționarea cu **avertisment** a părților reclamate²⁷⁷.

Ziarul „Academia Cațavencu” publica în aprilie 2009 articolul intitulat „Pieile negre cer metalul galben de la Roșia Montană”. În cadrul articolului se faceau referiri cu privire la comunitatea romă: „Și pentru asta s-au adunat ei într-un mare sobor și au decis să scrie (scrie?WTF) o scrisoare autorităților prin care cer ca proiectul să fie demarat o dată și –odată. Acum demersul lor e pe undeva justificat, că e mai ușor ciordit de la niște canadieni decât să te apuci să sapi în munte după metalul prețios”.

În opinia CRISS articolul porneste de la două prejudecăți des utilizate în special mass-media, și anume că romii fură și că nu știu să scrie. Astfel de referiri nu fac decât să creeze o imagine negativă a comunității rom care adâncește problematica discriminării cu care se confruntă romii în societatea românească. Prin folosirea expresiilor “au decis să scrie (scrie?WTF) și “e mai ușor de ciordit de la niște canadieni decât să te apuci să sapi în munte după metalul prețios”, autorul articolului creează o atmosferă degradantă, umilitoare și ofensatoare îndreptată împotriva minorității romilor. În legatura cu acest articol, Romani CRISS s-a adresat Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării.

Academia Cațavencu a arătat că este un ziar de satiră și investigație apărut cu scopul explicit de a sancționa prin umor negru și zeflema viciile

societății românești în postcomunism. Articolul publicat a folosit note puțin mai relaxate din punct de vedere semantic. În cazul populației de etnie romă mass media nu poate fi considerată culpabilă de reproducerea și transmiterea prejudecăților și stereotipurilor negative față de aceștia, întrucât o imagine peiorativă a acestora în rândul populației este întreținută de mentalitatea românului, fără influența mass mediei²⁷⁸.

Prin hotărârea nr. 87 din 2 iunie 2010, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a **confirmat argumentele Romani CRISS** și a constatat că articolul de presă este **discriminatoriu**.

În legatura cu acest caz CNCD a reținut: “Ceea ce interesează ... nu este trimiterea explicită la un anumit grup etnic, cât asocierile care se fac în legatură cu acest grup de persoane. Demersul persoanelor de etnie roma, ce face obiectul articolului este pus sub semnul întrebării din prisma abilității acestora de a scrie. Acest fapt rezultă din întrebarea retorică plasată între paranteze, urmată de prescurtarea “WTF?!” Or, este evident că această sintagmă de natura retorică **se fundamentează pe un stereotip, legat de nivelul de educație redus al acestei comunități de persoane.** Cel de-al doilea element este legat de faptul că autorul considera într-o oarecare măsură demersul justificat, însă această **justificare este plasată**

²⁷⁷ A se vedea CNCD Raport privind implementarea Directivei rasiale în România 2003-2010, Jurisprudența CNCD sub incidența legii naționale de transpunere a Directivei 2000/43/CE.

²⁷⁸ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

într-o relație directă cu o prejudecată. Acest fapt rezultă din afirmația "că doar e mai ușor de ciordit de la niște canadieni, decât să te apuci să sapi în munte după materialul prețios". Practic, **argumentul invocat în articol este în mod ironic plasat în legătură cu usurința săvârșirii unor fapte antisociale,** de către această comunitate de persoane, în speță "e mai ușor de ciordit" în comparație cu

"Aparența etnică a unei persoane nu poate fi privită ca relevantă în legătură directă cu modul în care o persoană sau o comunitate de persoane exercită o anumită funcție sau cu privire la faptele pe care le săvârșește. Din acest punct de vedere, susținerea că mass media nu poate fi considerată culpabilă pentru reproducerea sau transmiterea prejudecăților și stereotipurilor negative față de romi trebuie privită nuanțat. Astfel cum a statuat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, disocierea ziaristului în prezentarea unor opinii sau idei rasiste, este de natură a justifica protecția libertății sale de exprimare și de transmitere a unor informații, nu și în ceea ce privește conținutul sau autorii ideilor sau opiniilor rasiste" (CNCD, hotărârea nr. 87/2010)

desfășurarea unei activități asidue "decât să te apuci să sapi în munte". Aceste asocieri sunt de natură a produce efecte nedorite, în mod gratuit, asupra acestei comunități de

persoane, creând un cadru cel puțin ofensiv sub aspectul demnității²⁷⁹.

Ziarul „Cancan” publica în iulie 2010 articolul intitulat "România, țara nimănui!" surprinzând repatrierea din Franța a unui grup de 100 de cetățeni români despre care se afirma că sunt romi. Articolul se concentra pe ironizarea și luarea în derâdere a acestor persoane, prezentând o imagine dezechilibrată, cu referiri jignitoare de genul „„Bărbați cu mustățile bine ascunse ... și femei cu puradei pitiți sub fuste”, „Pe lângă scuipați printre dinți și înjurături în țigănească”, „cu hainele în saci de plastic și buzunarele pline de semințe negre romii erau luați drept pasageri”, „chișeele ... acaparate de femei care-și puneau fustele în cap”, „uitând definitiv româna, limba în care au cerșit prima dată”, „bagaje lipite cu scoci în pungi de supermarket, saci plini de cârpe ce serveau drept „uniforme de lucru” în Occident”, „Copiii, legați între ei cu un cordon de capod pentru a nu se pierde, ... smiorcăielile lor fiind argumentul suprem în negocierea cu autoritățile de a intra în țară fără buletin” etc.

Romani CRISS s-a adresat CNCD considerând ca descrierea persoanelor a creat o imagine negativă față de comunitatea de romi, referirile stereotipe fiind de natură a induce o stare de inferioritate bazată pe criteriul

²⁷⁹ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

originii etnice in comparatie cu restul populatiei.

Ziarul Cancan a precizat ca articolul expune, intr-un mod plastic, un fapt real iar in aprecierea caracterului persiflant si poate jignitor trebuie tinut seama si de posibilitatea recunoscuta si acrodata ziaristului redactor de a crea o atmosfera si o imagine cat mai exacta a evenimentelor la care a asistat. Similar, utilizarea unor cuvinte nu au avut ca obiectiv instigarea la ura ori denigrarea etniei, respectivele cuvinte existand cu sens de sine statator.

Prin hotararea nr. 421 din 15.12.2010, **Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii a constatat caracterul discriminatoriu al articolului**, retinand ca expresiile folosite au fost de natura a ofensa in mod gratuit o comunitate de persoane, si au indus o atmosfera umilitoare pe baza originii etnice. Impotriva societatii care detine ziarul s-a dispus amenda contraventionala in cuantum de 600 Ron.

Ziarul „Graiul Sălajului” publica in iulie 2010 un articol intitulat "Nelegiuirile țiganilor răscoală populația din Românași". In continutul sau, comunitatea roma era caracterizata generic prin afirmatii precum: „Țiganii tâlhăresc constant localnicii și le batjocoresc munca”, „[...]porumbul de când e fript e cules pentru a satisface stomacul tuciuriilor”, „vlăjganii tuciurii ...”, „prim edilul de Românași a intenționat să stârpească nelegiurea țigănească din comună”, „Pentru că pe țigan și de l-ai scălda în lapte dulce tot țigan rămâne”, „le-am

dibuit intenția de a da atac asupra cartierului de țigani, a-i da foc și a risipi cenușa în cele patru vânturi”.

Romani CRISS a formulat plangere impotriva ziarului si a autorului articolului la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii.

Ziarul Graiul Salajului a considerat ca articolul relateaza situatii de fapt reale fara a reprezenta un abuz al exercitarii libertatii de exprimare. Articolul nu aduce atingere demnitatii romilor iar imaginea pe care o reflecta articolul nu poate fi imputata ziarului cat celor responsabili de savarsirea unor fapte anti-sociale.

Prin hotararea nr. 420 din 15.12.2010 **CNCD a constatat ca asocierile prezentate in articol in legatura cu comunitatea roma au produs un efect discriminatoriu.** Expresiile folosite pentru descrierea acestor persoane au ofensat in mod gratuit intreaga comunitate de romi au creat o atmosfera umilitoare si au adus atingere demnitatii personale. De asemenea, s-a dispus sanctionarea cu avertisment a partii reclamate.

Ziarul „Graiul Salajului” publica tot in luna iulie 2010 un alt articol intitulat „Cu mascații pe urmele țiganilor hoți”. Referirile cu privire la comunitatea romilor vizau, intre altele, faptul ca: „țiganii hoți sunt tot mai mulți și mai impertinenți”, „tuciurii sunt obraznici și răspund cu dispreț”, „Țiganii din Pausa [...] nu mai încap în capătul satului”, „stomacul tuciuriilor”, „Multă lume se întreabă din ce trăiesc țiganii”, „Deși casele lor stau să cadă, mașina din fața casei este nelipsită”, „Tuciurii

din Pausa se dovedesc a fi foarte ingenioși când vine vorba de furat cai”, „[...] că așa e legea în țigănie”, „astfel de lucruri se întâmplă frecvent în lumea țiganilor”.

Romani CRISS a formulat plangere impotriva ziarului si a autorului articolului la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii.

Prin hotararea nr. 316 din 10.11.2010, **CNCD a retinut ca aspectele sesizate de Romani CRISS constituie discriminare si a formulat o recomandare** in legatura manifestarea exigentei in exercitarea dreptului la libertatea de exprimare. Consiliul a retinut ca descrierea evenimentelor din cadrul articolului a pornit de la situatii concrete inasa raportat la circumstantele de fapt si materialul probator, asocierile mentionate de autor in legatura cu romii au fost de natura sa produca efecte nedorite, in mod gratuit, respectiv au adus atingere dreptului la demnitate a persoanelor care fac parte din comunitatea roma.

Romani CRISS a contestat in parte hotararea CNCD in fata Curtii de Apel Bucuresti.

Dincolo de solutionarea justa a fondului dedus solutionarii, CRISS a invocat faptul ca substituirea unei recomandari in detrimentul unei sanctiuni contraventionale este neavenita si nelegala. Hotararea CNCD, in aprecierea motivelor de fapt si de drept cat si in dispozitiv a omis, in mod nelegal, incadrarea faptelor si stabilirea raspunderii contraventionale fata de toate partile reclamate. De asemenea, desi

prin continut cat si dispozitiv se constata savarsirea unor fapte contraventionale, sanctionabile potrivit legi prin amenda, hotararea CNCD nu curpinde nicio sanctiune contraventionala. In plus, in legatura cu fapta de discriminare constatata nu s-a dispus o sanctiune proportionala, eficienta si descurajatoare in sensul prevazut de Directiva 2000/43/CE transpusa in legea nationala anti-discriminare.

Ziarul „Sălăjeanu” publica in luna iulie 2010 articolul intitulat "Prizonieri într-o lume paralelă" in legatura cu descrierea unor evenimente tensionate intre cetatenii romani de etnie roma si populatia majoritara. Referirile la adresa comunitatii de romi aveau in vedere, intre altele, faptul ca acestia: „„Întind mâna și te potopesc cu blagoslovenii”, „Vorbesec ... despre țigani, cei care oferă o altă imagine a actualei orânduiri sociale”, „Țiganii nu trăiesc conform contractului social și nu sunt integrați deloc în societatea românească, nu sunt o minoritate în România, ci o problemă socială” „Țiganul a simțit vântul de libertate, și-a luat calul și căruța, și-a înjghebat coviltirul și a pornit în peregrinările ancestrale”, „se înghesuie cu zecile în două sau trei cămăruțe murdare, laolaltă cu animamele pe care le dețin...”, „problema țiganilor se agravează, iar statul i-a transformat în cel mai scurt timp posibil în asistați social, pe care se simte obligat să-i ascundă cât mai departe de ochii civilizației”.

Romani CRISS a formulat plangere impotriva ziarului si a autorului articolului la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii. In

opinia CRISS, articolul nu reprezinta o imagine obiectivă și documentată cu privire la situația din localitățile în cauză, autorul preferând să exprime stereotipuri la adresa romilor și să răsfângă o imagine deformată și negativă asupra întregii comunități. Imaginea dezechilibrată a romilor a fost dată de modul în care s-au generalizat caracteristici negative la adresa întregului grup etnic. De asemenea, referințele la întreaga comunitate de romi ca antisocială constituie un grav afront adus imaginii și demnității persoanelor de etnie romă.

În legătura cu sesizarea Romani CRISS, **prin hotărârea nr. 429 din 21.12.2010**, Consiliul National pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a considerat ca **faptele sesizate nu constituie fapte de discriminare**.

II.1. Alte cazuri privind exercitarea libertății de exprimare în detrimentul demnității personale

Agencia de Monitorizare a Presei și organizația Romani CRISS au formulat plângere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminării cu privire la versurile unei melodii cântate de doi interpreți de muzică de petrecere. Refrenul melodiei a fost difuzat în presă, pe site-ul Gazetei Sportului și pe diferite posturi de televiziune. În esență, melodia cuprindea trimiteri cu referire la apartenența etnică a comunității romă, fiind utilizate sintagme de genul „cioari”, „Liga campionilor ... interzisa ciorilor”. Partea reclamată a arătat că această sintagmă nu s-a referit la etnia romă, ci la întreaga galerie a clubului de fotbal Rapid București.

Prin hotărârea nr. 168 din 07.07.2006, CNCD a constatat că versurile melodiei difuzate pe diferite posturi de televiziune au **conținut discriminatoriu**, pe baza originii etnice, putând avea ca efect atingerea demnității persoanelor de etnie romă. În speță nu s-a dispus sancționarea contravențională, având în vedere lipsa caracterului public, în primă instanță, a difuzării melodiei. Colegiul a dispus emiterea unei **recomandări** părții reclamate²⁸⁰.

Postul de televiziune Antena 1, în cadrul emisiunii de stiri „Observator”, la rubrica Sport, cu titlul „Caracter de tigan”, a difuzat o stire care reda declarația unui jucător al clubului de fotbal UTA Arad, la sfârșitul meciului disputat cu Rapid București. Declarația îl viza pe jucătorul Marius Constantin, fotbalist la clubul Rapid București: „el așa face la fiecare meci pe teren a mai scuipat jucători, i-a lovit dar nu ai ce să-i faci până la urmă asta e caracterul lui de tigan”.

În 1 septembrie 2006, Romani CRISS a sesizat Consiliul National pentru Combaterea Discriminării cu privire la conținutul discriminatoriu al declarației respective, arătând că expresiile utilizate sunt profund negative, întrucât se afirma, fără echivoc, faptul că cei care lovesc și injură sunt țigani.

Pana la momentul redactării prezentului raport, CNCD nu a comunicat Romani CRISS soluția adoptată cu privire la plângere.

²⁸⁰ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului în România: Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, București, 2008.

Romani CRISS impreuna cu organizatiile Active Watch - Agentia de Monitorizare a Presei, Alianta Civica a Romilor din Romania, Liga Pro Europa, Centrul Euroregional pentru Initiative Publice au formulat plangere la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii in legatura cu postarea pe un blog in perioada februarie-august 2010 a unui numar de 5 articole cu privire la comunitatea de persoane apartinand minoritatii romilor. Impotriva autorului articolelor s-a formulat si plangere la Parchetul de pe langa Tribunalul Bucuresti.

Prin modul in care au fost scrise, articolele creeaza o atmosfera degradanta, umilitoare si ofensatoare indreptata impotriva minoritatii romilor. Acestea nu reprezinta o imagine obiectiva cu privire la situatia romilor, autorul preferand sa exprime stereotipuri la adresa intregii comunitati, caracterizand-o generic ca o comunitate antisociala.

Atat plangerea contraventionala privind faptele de discriminare cat si plangerea penala se afla in curs de solutionare in fata CNCD respectiv a Parchetului de pe langa Tribunalul Bucuresti.

III.Libertatea de exprimare a politicianilor v. nediscriminarea romilor in cazurile si actiunile Romani CRISS

III.1.Un caz distinct: "tiganca asta imputita"

In dupa-amiaza zilei de 19 mai 2007, domnul Traian Basescu si sotia acestuia se aflau la un centru comercial pentru cumparaturi, insotiti de reprezentanti ai presei. La iesirea din magazin, o jurnalista i-a adresat o intrebare: "Ce procent aveti pentru diseara, pentru maine?". Presedintele a replicat: "Ma pasarica, n-ai si tu treaba azi?", dupa care a luat telefonul mobil al acesteia. Aflat in masina sa, in cadrul unui dialog cu sotia, domnul Basescu a replicat: "Cat era de agresiva tiganca asta imputita!". Intrega discutie, inregistrata pe telefonul mobil al jurnalistei a fost difuzata pe canalele mass media din Romania.

Romani CRISS a sesizat Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii cu privire la declaratiile dlui Traian Basescu, considerand ca acestea imbraca forma unui limbaj dur, deopotriva sexist si rasist²⁸¹.

Prin hotararea nr. 92 din 23.05.2007, CNCD a constatat că afirmațiile domnului Traian Bănescu nu reprezinta o opinie politică exprimată în exercitarea mandatului, imunitatea președintelui nefiind extinsă, în cazul faptelor care fac obiectul cauzei, în ceea ce privește răspunderea contravențională. In ceea ce priveste declaratiile in legatura cu criteriul de sex ("ma pasarica, n-ai si tu treaba azi?") CNCD a considerat ca nu se poate retine o fapta de discriminare. Colegiul a considerat ca, in speta, cuvântul „păsărică” are mai multe înțelesuri în limba română, prin urmare, deși

²⁸¹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

cuvântul folosit nu este unul adecvat și transmite mesaje negative în spațiul public, fapta nu e de natură să atragă răspundere contravențională.”

Cu referire la afirmația prin care se face trimitere la originea etnică, Colegiul a reținut că sintagmele care formează conținutul afirmației prin ele însele sunt ofensatoare și aduc atingere demnității, având un efect umilitor, constituind o apreciere jignitoare strâns legată de o percepție stereotipă asociată unei etnii, în speță a celei rome, similar unor percepții subiective generalizate cu caracter discriminatoriu, de tipul celor cu care etnia respectivă este asociată. Colegiul a considerat că decizia de a da publicității o conversație privată se înscrie în dreptul de informare ca parte a libertății de exprimare, în măsura în care conținutul conversației private este de interes public²⁸².

Colegiul nu a pus la îndoială buna credință a lui T.B., dar a constatat că utilizarea fără intenție a unui limbaj cu efecte discriminatorii în spațiul privat poate avea efecte negative în societate prin crearea unui tratament injust sau degradant pentru o comunitate, atunci când aceste exprimări sunt date publicității. Colegiul a reținut că utilizarea unui limbaj cu efecte discriminatorii în spațiul privat, fără intenția de a discrimina, dar care ulterior este dat publicității, are efecte negative într-o societate în care imaginea persoanelor aparținând comunității rome este negativă în rândul

populației majoritare. Colegiul a reținut aplicarea principiului potrivit căruia “nimănui nu-i este îngăduit să se prevaleze de propria incorectitudine pentru a obține protecția unui drept”.

Prin hotărârea nr. 92 din 23.05.2007 CNCD a constatat ca **faptele sesizate de Romani CRISS cu privire la originea etnica constituie discriminare, a dispus sancționarea cu avertisment a dlui Traian Basescu precum și emiterea unei recomandări.**

Impotriva hotararii CNCD au formulat contestatie atat Romani CRISS cat si dl. Traian Basescu. Romani CRISS a contestat respingerea capatului de cerere cu privire la neconstatarea discriminarii pe criteriul de sex, respingerea obligarii partii reclamate la formularea de scuze publice si stabilirea unui mecanism de consultare regulata sau permanenta cu privire la problematica minoritatii rome si egalitatii de gen precum si relevanta recomandarii CNCD fata de partea reclamata²⁸³.

Dl. Traian Basescu a contestat legalitatea hotararii sub aspectul faptului ca fapta sanctionata nu ar fi prevazuta ca fapta contravenționala în concret, ca nu s-au indeplinit conditiile legale pentru calificarea faptei drept discriminare, ca lipseste vinovatia ca element al raspunderii si ca sanctiunea aplicata este nelegala.

Prin Sentinta Civila nr. 2799 din 08.11.2007, Curtea de Apel Bucuresti

²⁸² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²⁸³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

a respins actiunea formulata de dl. Traian Basescu. Instanta a retinut ca legiuitorul a instituit sanctionarea oricarei fapte de discriminare, in cauza existand un tratament injust si ofensator din partea reclamantului prin utilizarea expresiei cu caracter discriminatoriu, acela de „tiganca imputita”. Fapta de discriminare a fost consecinta unui comportament al reclamantului, nejustificat de imprejurari obiective iar expresia folosita reprezinta o atitudine negativa, de umilire, de atingere grava a demnitatii persoanei vizata in cauza. Lipa intentiei nu determina inexistenta faptei contraventionale, in conditiile in care vinovatia reclamantului exista in cauza prin utilizarea neglijenta a expresiei „tiganca imputita” iar reclamantul, in calitate de persoana publica, are obligatia indiferent de locul in care se afla sa manifeste responsabilitate si moderatie in exprimare²⁸⁴.

Inalta Curte de Casatie si Justitie, pronuntandu-se cu privire la recursul formulat impotriva Sentintei Civile nr. 2799 din 08.11.2007, a admis actiunea insa a mentinut constatarea ca expresia „tiganca imputita” constituie discriminare. Instanta a anulat in totalitate punctul 4 al hotararii CNCD prin care se dispunea sanctionarea contraventionala si a anulat doar partial punctul 3 prin care se incadra fapta ca fiind contraventie.

Prin Decizia Civila nr. 1960 din 15.05.2008, Inalta Curtea de Casatie si Justitie a retinut ca nu au fost indeplinite elementele constitutive obligatorii si cumulative pentru

existenta faptei contraventionale de discriminare, respectiv cele generale (legalitatea si vinovatia) si cele speciale (continutul material al faptei contraventionale).

Pe de alta parte, din economia si interpretarea literala si logico-juridica a O.G. nr. 137/2000, Inalta Curte a retinut ca notiunea de discriminare nu presupune intotdeauna si existenta unei fapte contraventionale, raspunderea intervenind doar cand sunt indeplinite toate conditiile legale generale si speciale pentru constatarea si sanctionarea contraventionala. De altfel, chiar din titlul actului normativ special rezulta ca scopul acestuia este si de prevenire a formelor de discriminare nu numai sanctionare, prevenirea putand fi facuta si prin alte modalitati decat prin aplicarea unei sanctiuni contraventionale²⁸⁵.

Afirmatia recurentului „tiganca asta imputita” chiar daca se incadreaza in ipoteza generala a textului care defineste notiunea de discriminare, nu este incriminata in dispozitiile speciale ale O.G. nr. 137/2000. In ceea ce priveste contextul realizarii afirmatiei considerate discriminatorii, instanta a retinut ca reclamantul nu trebuia si nici nu era posibil sa prevada rezultatul faptei, neavand niciun moment reprezentarea situatiei ca in acel mediu privat discutia sa cu sotia poate fi inregistrata si ulterior, ca inregistrarea va fi adusa la cunostinta publicului.

²⁸⁴ Curtea de Apel Bucuresti, Sentinta Civila nr. 2799 din 08.11.2007.

²⁸⁵ Inalta Curtea de Casatie si Justitie, Decizia Civila nr. 1960 din 15.05.2008.

Inalta Curte a statuat: „Discriminarea nu presupune doar o actiune directa de suprimare sau restrangere a drepturilor unei persoane pe un criteriu discriminatoriu, ci poate sa insemne si o atitudine negativa fata de persoana respectiva, in baza unui criteriu de discriminare, aceasta fiind pusa astfel intr-o situatie de inferioritate, de umilire sau de atingere a demnitatii sale, in conditiile in care, va lua cunostinta, pe orice cale, de acea atitudine²⁸⁶.”

III.2.Un caz distinct privind „psihologia si modul de operare al romilor care comit infractiuni”

In data de 30 mai 2007, in timp ce se afla la reuniunea Delegatiei Permanente a Partidului National Liberal desfasurata in localitatea Brasov, domnul Calin Popescu Tariceanu, Prim-ministrul Romaniei si, totodata, presedinte al Partidului National Liberal, a facut unele afirmatii referitoare la cetateni romani de etnie roma aflati in capitala Italiei.

Potrivit cotidianului “Evenimentul Zilei” din data de 1.07.2007, in articolul intitulat “Tariceanu: Cresterea pensiilor merita PNL”, se arata ca “intr-o pauza a reuniunii, Tariceanu a spus ca Ministerul Internelor si Reformei Administrative de la Bucuresti va trimite o echipa de cinci politisti care sa ajute la prinderea si repatrierea romilor care comit infractiuni in Roma. Subiectul s-a dovedit atat de important incat a fost discutat la nivel inalt intre premierul Italiei Romano Prodi si cel roman, Calin Popescu-Tariceanu. “Nu vreau ca romanii care vor sa mearga

sa munceasca in Italia sa aiba de suferit din cauza unui grup restrans de cetateni de etnie roma”, a spus primul-ministru. Rolul ofiterilor romani va fi acela de a-i instrui pe colegii lor peninsulari in psihologia si modul de operare al romilor care

Inalta Curte de Casatie si Justitie a retinut ca: **afirmatia „cat de agresiva era tiganca asta imputita” are caracter discriminatoriu**, incadrandu-se in definitia legala a notiunii de discriminare prevazuta de art. 2 alin.1 din O.G. nr. 137/2000. „... **Asocierea termenilor „agresiva” si „imputita” cu termenul de „tigan” are evident o conotatie negativa...**”

Situatia ca afirmatia mentionata nu a fost facuta in anumite circumstante care nu o pot incadra intr-o dispozitie speciala a legii pentru a atrage raspunderea contraventionala, nu exclude posibilitatea calificarii acesteia ca avand continut discriminatoriu. (Inalta Curtea de Casatie si Justitie, Decizia Civila nr. 1960 din 15.05.2008)

comit infractiuni”. Acelasi subiect era publicat in ziarul Gazeta de Sud din data de 2.07.2007, cu titlul “Tariceanu isi pune romii in cap”²⁸⁷. Romani CRISS a depus o sesizare la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii. In opinia CRISS fapta de discriminare savarsita de dl. Calin Popescu-Tariceanu a fost de natura sa atraga raspunderea si sanctionarea contraventionala atat a acestuia, cat si a persoanei juridice,

²⁸⁶ Idem

²⁸⁷ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

respectiv a Guvernului Romaniei, domnia sa realizand declaratiile in cauza in calitate de premier si in legatura cu activitatea profesionala (in contextul unor interviuri cu jurnalisti referitoare la o serie de actiuni ale Guvernului. CRISS a cerut CNCD sa constate si sa sanctioneze faptele de discriminare, obligarea partilor reclamate la prezentarea de scuze publice minoritatii roma si obligarea Guvernului Romaniei la organizarea a doua dezbateri publice privind discursul rasist si libertatea de exprimare.

Romani CRISS a considerat ca premierul a pus in evidenta un un discurs rasist, avand in vedere faptul ca domnia sa a prezentat romii ca fiind un grup care are de multe ori caracteristici infractionale "deosebit de periculoase". Asadar, s-a facut o conexiune intre factorul etnic si infrationalitate²⁸⁸.

Atunci cand a facut referire la infractionalitate, a scos in evidenta doar situatia comunitatilor de romi, insa nu si cazul altor comunitati etnice. In plus, simpla prezentare a apartenentei etnice a unei persoane presupusa a fi savarsit o fapta antisociala are drept efect crearea unei stari ofensatoare, jignitoare, degradante.

Premierul a creat o analogie intre situatia mafiei din Italia anilor '20 si cea a comunitatilor de cetateni romani de etnie roma aflate in prezent in Italia. In incercarea laudabila de a proteja imaginea

Romaniei in strainatate, premierul a prezentat o stare de infractionalitate circumscrisa pe criterii etnice, dar nu a aratat in mod expres cum a fost stabilit faptul ca persoanele in cauza apartin unei etnii sau alteia. Premierul a catalogat aceste persoane ca apartinand unei minoritati etnice, incalcand dreptul de libera alegere al acestora si, mai mult decat atat, s-a exprimat in mod abuziv cu privire la savarsirea unor fapte penale, nesocotind prezumptia de nevinovatie a acestora²⁸⁹.

In mod consecvent, premierul a reiterat conexiunile dintre etnie si infractionalitate, pornind chiar de la cauzele infractionalitatii, aratand ca acestea au la origine motivatii sociale, in speta situatia sociala precara a romilor si implicit esecul politicilor de insertie sociala derulate pana in prezent. Incercand sa justifice comportamentul sau, premierul a afirmat: "Eu nu vreau ca din cauza unui grup de oameni toti romani care muncesc in Italia sa sufere....". Intentia a fost laudabila de a proteja cetatenii romani care lucreaza in Italia, insa modul in care s-a prezentat situatia, anume ca eventualele reactii ostile ar fi cauzate de un comportament ilegal al unor persoane de etnie roma, a denotat faptul ca, in opinia domniei sale, romii sunt singurii, sau macar principalii vinovati pentru o atare stare de lucru. Generalizarea facuta a fost una prejudicianta, intrucat au fost exclusi alti potentiali factori si s-a blamat un grup de romi pentru

²⁸⁸ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

²⁸⁹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

reactiile adverse la adresa cetatenilor romani in general²⁹⁰.

Prin hotararea nr. 180 din 17.07.2007, **Colegiul CNCD a decis, cu majoritate de voturi** (5 voturi pentru si 2 impotriva) ca **faptele prezentate de Romani CRISS nu constituie acte de discriminare**.

Colegiul a retinut ca afirmatiile exprimate de reclamat au reprezentat un cumul de informatii, rezultat ca expresie a unor ingrijorari firesti fata de perceptia din strainatate a Romaniei si a comunitatii romanesti din Italia, manifestate de autoritatile straine, in speta primul ministru al Italiei, primarul Romei, precum si mass media din Italia. In acest context, reclamatul nu a exprimat o atitudine discriminatorie ci a transmis informatii al caror subiect a fost discutat la nivelul unor inalti demnitari si oficiali care au pus in discutie aspecte legate de infractionalitate si criminalitate, imaginea Romaniei precum si explicit grupuri de persoane apartinand etniei rome²⁹¹.

Informatiile in discutie, au avut ca punct de pornire si ca premisa, nu convingerea intima a reclamatului ci preluarea opiniilor si ingrijorarilor exprimate de reprezentanti ai autoritatilor italiene referitoare la efectul si modul de abordare al fenomenelor de infractionalitate, precum si a comunitatilor de romi,

tabere ilegale de emigranti, fluxul de migratie etc²⁹².

In acest context, Colegiul a retinut ca reclamatul nu a urmarit si nu a avut ca scop atingerea adusa unor drepturi minoritatii etnice a romilor. Acesta s-a referit in mod explicit la comportamentul unor cetateni romani, de etnie roma, din Roma si nu in mod special la romanii de etnie roma din Romania. Intreg ansamblul de afirmatii s-a circumscris abordarii fenomenului infractional si nu unui fenomen infractional circumscris apartenentei etnice, fapt demonstrat de precizarile cu privire la amplificarea colaborarii intre ministerele de interne in abordarea infractionalitatii fara nici un fel de referire la prinderea si repatrierea romilor, la instruirea politistilor italieni cu privire la psihologia si modul de operare al romilor sau prinderea infractorilor romi. Colegiul a retinut ca afirmatiile per ansamblul lor nu au urmarit si nici nu au avut ca efect atingerea unui drept al persoanelor²⁹³.

In opinia separata s-a precizat ca referirea la apartenenta etnica a unor persoane acuzate de savarsirea unor infractiuni nu a fost sustinuta de nici un fel de probe iar mesajul prezentat opiniei publice a indus in mod clar o distinctie intre cetatenii romani si cetatenii romani de etnie roma, ceea ce constituie o fapta de discriminare²⁹⁴.

²⁹⁰ Idem

²⁹¹ Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii, hotararea nr. 180 din 17.07.2007.

²⁹² Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii, hotararea nr. 180 din 17.07.2007.

²⁹³ Idem

²⁹⁴ Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii, hotararea nr. 180 din 17.07.2007, opinie separata.

Romani CRISS a contestat hotararea CNCD in fata Curtii de Apel Bucuresti, solicitand anulara hotararii, constatarea faptei de discriminare savarsita de dl. Calin Popescu Tariceanu, sanctionarea cu amenda contraventionala si obligarea la prezentarea de scuze publice fata de minoritatea roma, in mod similar si fata de Guvernul Romaniei.

Prin Sentinta civila nr. 1577 din 21.05.2008, **Curtea de Apel Bucuresti a respins actiunea CRISS**. Instanta de judecata a retinut ca declaratiile Primului Ministru s-au referit la un grup restrans de cetateni romani care comit infractiuni in Italia si au avut in vedere exclusiv acest criteriu al incalcarii legilor altui stat.

Circumstantierea s-a facut nu pe baze etnice, ci in temeiul unor fapte antisociale comise de unii cetateni romani care afecteaza imaginea si perceptia despre intreaga comunitate romaneasca din Italia. Primul ministru s-a referit la toti cetatenii romani din Italia care comit infractiuni, inclusiv la cetatenii romani de etnie roma. Declaratiile au vizat necesitatea luarii de urgenta a unor masuri la nivel de state pentru limitarea fenomenului infractional si in niciun caz nu au avut ca efect restrangerea sau limitarea unor drepturi fundamentale²⁹⁵.

Impotriva sentintei civile, CRISS a formulat recurs la Inalta Curte de Casatie si Justitie. In recurs s-a invocat faptul ca in mod gresit instanta de fond nu a retinut existenta faptelor de discriminare, in conditiile in care primul-ministru a discriminat pe baza criteriului de

etnie, prin prezentarea romilor ca un grup care caracterisiteci infractionale "deosebit de periculoase". Ca atare, a indus o conexiune intre factorul etnic si infrationalitate. In plus afirmatiile in speta nu reprezinta opinii si ingirjorari ale autoritatilor italiene, ci sunt aprecieri personale ale primului ministru. In contextul prevederilor O.G. nr. 137/2000 se intrunesc elementele constitutive ale discriminarii, declaratiile in speta avand ca efect atingerea demnitatii si crearea unei atmosfere degradante, umilitoare si ofensatoare la adresa cetatenilor romani de etnie roma²⁹⁶.

Prin decizia civila nr. 1293 din 06.03.2009, **Inalta Curte de Casatie si Justitie a respins recursul CRISS** retinand ca atat instanta de fond cat si CNCD au analizat probele dosarului, constatand, intemeiat, ca nu exista identitate intre afirmatiile din conferinta de presa si cele publicate in ziarele Evenimentul Zilei si Gazeta de Sud. Similar, a retinut ca afirmatiile in speta nu au fost facute exclusiv cu privire la cetateni de etnei roma, ci cu privire la grupuri de cetateni romani, printre care se aflau si cetateni de etnie roma. Acesta situatie, in opinia curtii, nu poate fi calificata ca discriminare, neffind intrunite elementele constitutive. Pe de alta parte, Inalta Curte a retinut ca afirmatiile premierului au vizat in principal necesitatea adoptarii unor masuri urgente la nivelor celor 2 state in vederea combaterii fenomenului infractional cu referire la toti cetatenii romani din Italia care

²⁹⁵ Curtea de Apel Bucuresti, Sentinta civila nr. 1577 din 21.05.2008.

²⁹⁶ A se vedea Inalta Curte de Casatie si Justitie, decizia civila nr. 1293 din 06.03.2009.

comit infractiuni, inclusiv, iar nu exclusiv la cei de etnie roma²⁹⁷.

III.3.Observatii critice ale Romani CRISS in legatura cu speta

Spre deosebire de interpretarea oferita de CRISS, CNCD sau instantele de judecata au omis a lua in considerare intreg contextul declaratiilor premierului, in sensul distinctiei intre cetatenii romani de nationalitate romana si cei de etnie roma. Spre exemplu, in partea introductiva a declaratiei se retine: "...Este vorba despre numarul de romani, de cetateni romani, atentie, spun, de cetateni romani de etnie roma care constituie un grup de multe ori cu caracteristici infractionale deosebit de periculoase care se inmulteste la Roma"²⁹⁸. In acest sens, trebuie subliniat ca afirmatia prin care se face referire la "cetateni romani de etnie roma care constituie un grup de multe ori cu caracteristici infractionale" este profund discriminatorie. Din numarul posibil de minoritati recunoscute in Romania, premierul evidentiaza un singur grup (cel al romilor), lucru care este in sine ilegal in contextul in care se discuta despre infractionalitate si mai mult decat atat, nu aduce niciun fel de justificari obiective. Termenul de "grup", utilizat pe parcursul discutiei incriminate, are aceasta acceptiune, precizata in mod expres, repectiv persoane care savarsesc infractiuni pe teritoriul Italiei si care

sunt cetateni romani, in sa "cetateni romani de etnie roma" si nu de alte etnii²⁹⁹.

In pofida faptului ca s-a invocat faptul ca premierul nu a vizat restrangerea unor drepturi ale persoanelor apartinand minoritatii rome, acest lucru este evident din aceea ca, atat in cazul intrevederii pe care premierul roman a avut-o cu primarul Romei cat si in cazul celei pe care a avut-o cu premierul italian Romano Prodi, situatia comunitatilor rome (nici macar situatia grupurilor infractionale de catateni romani de etnie roma) a fost pusa in agenda alaturi de combaterea crimei organizate, a traficului de carne vie sau a traficului de droguri. Aceasta alaturare este o consecinta directa a intelegerii pe care premierul roman si reprezentantii autoritatilor italiene o au asupra romilor in general, pe care ii percep ca fiind o populatie de infractori iar, uneori, asa cum a fost cazul in 30 iunie 2007, o afirma in public, vorbind despre: "cetateni romani de etnie roma care constituie un grup de multe ori cu caracteristici infractionale deosebit de periculoase care se inmulteste la Roma". O asemenea abordare este deosebit de distructiva la adresa dreptului romilor la demnitate umana si la adresa valorilor unei societati democratice³⁰⁰.

Un alt aspect important il constituie afirmatia ca nu are importanta apartenenta etnica atata vreme cat afirmatiile au vizat, in principal,

²⁹⁷ A se vedea Inalta Curte de Casatie si Justitie, decizia civila nr. 1293 din 06.03.2009.

²⁹⁸ Citat din declaratia data de Calin Popescu-Tariceanu, conform in scrisului intitulat "Transcript Calin Popescu-Tariceanu 30 iunie 2007", min 40:55, pag. 1, in scris prezent la dosarul CNCD.

²⁹⁹ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

³⁰⁰ Idem

persoanele care comit infractiuni in Italia, indiferent ca sunt romi sau nu. Astfel, in mod logic, se impune intrebarea: daca, intr-adevar, apartenenta etnica nu are importanta in contextul discutiei, de ce a mai fost subliniata, ba chiar atragandu-se atentia asupra acestui fapt, de catre domnul Calin Popescu-Tariceanu? Consideram ca distinctia, atat de clar realizata, intre cetatenii romani si cetatenii romani de etnie roma, a prezentat si prezinta importanta atat pentru premier, care a adus un prejudiciu cert si cat se poate de important imaginii si demnitatii umane a romilor, cat si pentru CNCD, intrucat constituie esenta faptei de discriminare reclamate³⁰¹.

Faptul ca primul ministru ar dispune masuri, de orice tip, numai impotriva infractorilor romani de etnie roma din Italia este sustinuta prin materialul probator, prezentat la dosarul cauzei. Astfel, reprezentantii autoritatilor italiene au aratat in mod explicit ca vizeaza "detasarea unor ofiteri romani de politie in cadrul politiei italiene, in special pentru taberele de romi, necesitatea unei interventii de urgenta pentru oprirea fluxului migrator de cetateni romani de origine roma". Adica, nu numai ca se vizeaza luarea de masuri speciale in mod explicit in cazul infractorilor romi, autoritatile italiene merg mai departe si intentioneaza sa dispuna masuri, in colaborare si cu sprijinul autoritatilor romane (inclusiv al premierului), indreptate impotriva romilor cetateni romani, in general prin actiuni ale politiei in taberele pentru romi si prin oprirea fluxului migrator de cetateni romani

de etnie roma. Asadar, discutiile dintre premierul roman si primarul Romei au vizat masuri care au avut drept scop combaterea infractiunilor savarsite de romi, in mod distinct, masuri care au facut parte din "Pactul pentru siguranta". Asadar, prin afirmatiile sale si prin suportul acordat in cadrul intalnirii, Primul Ministru al Romaniei a sustinut in mod explicit acest demers al autoritatilor italiene, demers ce s-a dovedit a fi abuziv.

Atat CNCD cat si Primul Ministru al Romaniei au sustinut faptul ca afirmatiile vizau grupuri de infractori de cetatenie romana, indiferent de etnia acestora. Acest lucru este fals. In fapt, dupa cum reiese din transcript si din inregistrarea audio, premierul insusi a facut aceasta distinctie si a facut-o extrem de clar, ba chiar a atras atentia tocmai asupra acestui fapt. Astfel, acesta a declarat ca: "...Este vorba despre numarul de romani, de cetateni romani, atentie, spun, de cetateni romani de etnie roma care constituie un grup de multe ori cu caracteristici infractionale deosebit de periculoase care se inmulteste la Roma". Premierul s-a referit la grupuri de infractori formate din cetateni romani de etnie roma, nu la grupuri de infractori formate din cetateni romani de etnie romana, la fel cum nu s-a referit la grupuri de infractori constituite din cetateni romani de etnie maghiara sau la grupuri de infractori cetateni romani in general: Prin afirmatiile sale, premierul roman a facut referire, in mod explicit, la grupuri de infractori formate din cetateni romani de etnie roma. Acest act constituie fapta de discriminare in sine, pentru ca in cazul unor grupuri

³⁰¹ Idem

infracționale se prezintă etnia, însă numai atunci când acestea sunt de etnie romă. În cazul cetățenilor români de alte etnii nu se face această precizare, dar premierul însuși face distincția în cazul romilor și nu și cu privire la alte grupuri etnice. Prezentarea informației, în mod public, fără a aduce precizări cu privire la activitatea infracțională a altor grupuri circumscrise etnic este inacceptabilă într-o societate democratică și excede limitele libertății de exprimare, întrucât aduce un prejudiciu dreptului la demnitate umană a grupului etnic vizat, în speta cel al romilor³⁰².

³⁰² Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului în România: Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, București, 2008.

IV. Alte cazuri privind discursul public al politicienilor v. dreptul la demnitate personala

IV.1. "Social democratii clujeni asteapta sa se faca o distinctie intre tiganie si social-democratie"

In iunie 2007, domnul Vasile Dancu, vicepresedinte al Partidului Social Democrat a declarat ca social-democratii clujeni "asteapta sa se faca o distinctie intre tiganie si social-democratie, atat". Declaratia a fost data inaintea sedintei Biroului Permanent National (BPN) al PSD, unde se astepta transarea conflictului aparut intre filialele din Bucuresti si Cluj ale partidului. Conform ziarului Ziua "totul a inceput de la atitudinea "impacuitoare" pe care Geoana a incercat sa o afiseze in debutul sedintei BPN. El a spus ca in conflictul dintre Ponta, Dancu si Vanghelie toti trei au gresit chiar daca, fiecare in parte, a avut dreptate"³⁰³.

Romani CRISS si Agentia de Monitorizare a Presei (AMP) au depus plangere impotriva d-lui Vasile Dancu, vicepresedinte al Partidului Social Democrat, cu privire la declaratia in cauza prin care se transmite un semnal de toleranta ridicata fata de discriminare, cat si impotriva Partidului Social Democrat, in legatura cu adoptarea unui comportament prin care s-a vizat atingerea demnitatii si crearea unei atmosfere umilitoare cat si ofensatoare pentru minoritatea romilor. CRISS si AMP au solicitat

Consiliului National pentru Combaterea Discriminarii sa constate si sa sanctioneze contraventional fapta de discriminare precum si obligarea reclamatilor la prezentarea de scuze publice, in cadrul unei conferinte de presa.

IV.2. "Am vrut sa evitam tigania ... la motiunea de cenzura"

In iunie 2007, un parlamentar, membru al Partidului Democrat, intr-un interviu acordat ziarului Cotidianul afirma urmatoarele: „Am vrut sa evitam tigania cu semnaturile care s-a creat la motiunea de cenzura”³⁰⁴.

Romani CRISS si Agentia de Monitorizare a Presei (AMP) au depus plangere la CNCD impotriva parlamentarului cat si a Partidului Democrat pentru adoptarea unui comportament prin care s-a vizat crearea unei atmosfere degradante, umilitoare cat si ofensatoare pentru minoritatea romilor. CRISS si AMP au reclamat faptul ca limbajul utilizat a fost unul rasist iar prin folosirea expresiei "tiganie" se aduce un prejudiciu cert si grav demnitatii umane a minoritatii romilor, avand in vedere faptul ca "tigania" la care se face referire este considerata a fi un comportament negativ si indezirabil la nivelul societatii romanesti.

CRISS si AMP au solicitat Consiliului National pentru Combaterea Discriminarii sa constate si sa sanctioneze contraventional fapta de discriminare precum si obligarea

³⁰³ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

³⁰⁴ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului in Romania: Romii cetateni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, Bucuresti, 2008.

reclamatilor la prezentarea de scuze publice, in cadrul unei conferinte de presa³⁰⁵.

IV.3. „Cine votează cu Băsescu: alcoolici, țigani (...) prostituatele”

Romani CRISS împreună cu alte organizații neguvernamentale³⁰⁶ au considerat că prin utilizarea termenului “țigani” în discursul dlui Ludovic Orban pentru desemnarea comunității rome, s-a creat o atmosferă umilitoare, degradantă și ofensatoare față de întreaga minoritate romă. Acesta a declarat: "Eu aș rezuma așa cine votează cu Băsescu: alcoolici, țigani (...) prostituatele, probabil, deși mă îndoiesc că prostituatele vor vota cu Băsescu, având în vedere cum arată". Alăturarea romilor unor categorii sociale blamate în mentalul colectiv ilustrează și întărește percepția negativă asupra acestei minorități a cărei imagine a fost adesea distorsionată în ultimii ani prin discursurile și remarcile unor oameni politici. Prin menționarea celor două categorii sociale și a minorității rome într-un context în care se subliniază lipsa de valoare a unor votanți reprezintă o jignire gravă, și, în ceea ce privește referirea la minoritatea romă, o faptă de discriminare. Atitudinea lui Ludovic Orban nu face

decât să întărească stereotipurile și prejudecățile cu care această minoritate se confruntă în percepția societății românești în ansamblul ei. Atmosfera degradantă și ostilă față de categoriile sociale menționate, precum și a minorității rome, a fost creată în sensul în care se exprimă lipsa de valabilitate și respectabilitate a acestor electorate, evaluând calitatea votanților într-un mod discriminatoriu și ofensator³⁰⁷.

Prin hotărârea nr. 458 din 2010, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a **confirmat argumentele Romani CRISS și ale organizațiilor neguvernamentale**, a constatat că declarațiile sunt **discriminatorii** și a dispus sancționarea cu **avertisment a dlui Ludovic Orban**.

În pronunțarea hotărârii, CNCD a analizat dacă declarația dlui Orban a fost de natură a se încadra în limitele dreptului la libertatea de exprimare corelativ obligației de a nu discrimina, potrivit O.G. nr. 147/2000 republicată³⁰⁸.

CNCD a reținut că prin afirmațiile imputate s-a creat o diferențiere pe baza apartenenței la o etnie prin care s-a adus atingere dreptului la demnitate. Declarațiile în cauză ale dlui Orban au depășit cadrul politic, nu au vizat un program politic și nu

³⁰⁵ Pentru detalii a se vedea Romani CRISS, Respectarea drepturilor omului în România: Romii cetățeni ai statului de drept, Raport anual 2006-2007, București, 2008.

³⁰⁶ Alianța Civică a Romilor din România, Agenția pentru Dezvoltare Comunitară "Impreuna", Centrul de Studii Rome, ActiveWatch-Agenția de Monitorizare a Presei, Asociația Pro Democrația, Institutul pentru Politici Publice Centrul FILIA, Centrul Parteneriat pentru Egalitate, ACCEPT, Centrul de Resurse Juridice, Liga Pro Europa.

³⁰⁷ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

³⁰⁸ A se vedea Romani CRISS, Drepturile omului în practică, Raport anul 2008-2009, de la discriminarea romilor la abuz al responsabililor cu aplicarea legii, 2010, București.

au fost asumate de partidul politic din care face parte dl. Orban. Liderul partidului în cauză s-a distanțat de declarațiile respective³⁰⁹.

CNCD a luat act de faptul că **exercitarea libertății de exprimare comportă și responsabilități**, între altele, a evita pe cât posibil expresii care, în mod gratuit, ofensează, profanează, nu contribuie la orice formă de dezbateră publică. **Toleranța și respectarea demnității constituie fundamentul democrației și societății pluraliste**, prin urmare **este necesar să se prevină discursul care incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță**, cu condiția ca orice restricție impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată. (CEDO, cauzele Otto Preminger Institutie v. Austria, Wingrove v. U.K., Gunduz v. Turcia.)

IV.4. „Avem niște probleme fiziologice, naturale, de infraționalitate ... în rândul comunităților cetățenilor români de etnie romă”

În data de 11.02.2010, pe site-ul Ministerului Afacerilor Externe a fost publicată o declarație de presă a ministrului Afacerilor Externe, Teodor Baconschi, cu privire la întrevederea cu secretarul de stat francez pentru afaceri europene, Pierre Lellouche. În conținutul declarației de presă, se regăsește referirea expresă cu privire la cetățeni români de etnie romă, dl Teodor Baconschi menționând că “Avem niște probleme fiziologice,

naturale, de infraționalitate în sânul unora dintre comunitățile românești, în special în rândul comunităților cetățenilor români de etnie romă.” Ulterior unor reacții din partea societății civile, declarația de presă a suferit modificări unele modificări, având următorul text: „Avem niște probleme [...] de infraționalitate în sânul unora dintre comunitățile românești [...]. Poziția noastră este clară: intoleranță totală față de infraționalitate și în același timp dorința de a aborda această chestiune – a infraționalității în grupurile migrate în Franța – în spiritul și litera legii europene”. Astfel, au fost înlăturați termenii „fiziologice”, „naturale”, precum și sintagma „în special în rândul comunităților cetățenilor români de etnie romă”, acestea fiind înlocuite cu puncte de suspensie.

Romani CRISS împreună cu Alianța Civică a Romilor din România, ACCEPT, Apador-CH, Centrul FILIA, Centrul Euroregional pentru Initiative Publice, Centrul de Resurse Juridice, Liga Pro Europa au formulat plangere împotriva Ministrului Afacerilor Externe, dl. Teodor Baconschi precum și a Ministerului Afacerilor Externe la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.

³⁰⁹ Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării hotărârea nr. 458 din 2010.

În opinia organizațiilor, discursul dlui. Ministru oferă o explicație biologică fenomenului infracționalității și apartenenței etnice, ipoteză criminologică vehiculată în special în teoriile naziste și oferită ca motivație pentru Holocaust. Asocierea fenomenului infracționalității cu apartenența etnică aduce atingere dreptului la demnitate personală al membrilor etniei rome, cetățeni români și europeni, și încalcă legislația românească și europeană în domeniul nediscriminării.

Asocierea infracționalității cu o etnie, în discursul dlui Teodor Baconschi, reprezintă o faptă de discriminare și a creat o atmosferă umilitoare, degradantă și ofensatoare față de întreaga minoritate romă, acest comportament având drept efect atingerea demnității persoanelor aparținând acestei minorități. Acest tip de discurs nu face decât să întărească stereotipurile și prejudecățile cu care această minoritate se confruntă în percepția societății românești în ansamblul ei. Atmosfera degradantă față de minoritatea romă a fost creată prin indicarea unui raport de cauzalitate directă între etnie și infracționalitate.

Prin hotărârea nr. 366 din 24.11.2011, **Consiliul National pentru Combaterea Discriminării a constatat ca declaratiile in speta sunt discriminatorii si a dispus emiterea unei recomandari.**

În ceea ce privește Ministerul Afacerilor Externe, CNCD a reținut ca în sarcina institutiei nu se poate constata o conduită discriminatorie, iar declarația ce face obiectul plangerii nu a fost însușită ca redată

sub forma unui citat, ulterior fiind eliminate paragrafele cu efect discriminatoriu.

CNCD a reținut ca declarațiile imputate, ce constituie obiect al petiției, cuprind o parte descriptivă de natură pozitivă la adresa diasporei românești din Franța urmată de o descriere de natură negativă cu privire la diaspora formată din cetățeni români, în special de etnie roma, considerându-se că aceasta crează probleme „fiziologice, naturale de infracționalitate”.

Declarația în sine, prin care se asociază o stare de infracționalitate naturală, fiziologică cu comunitatea de persoane aparținând minorității rome reprezintă un comportament discriminatoriu, în sensul prevăzut de art. 2 alin.5 din O.G. nr. 137/2000 republicată, ce nu se bucură de protecția dreptului la libertatea de exprimare în sensul art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Organizațiile neguvernamentale au contestat hotărârea CNCD la Curtea de Apel București și au solicitat obligarea CNCD la sancționarea adecvată (cu avertisment sau amendă) a faptelor de discriminare constatate, la constatarea că declarațiile sesizate încalcă și art.15 din OG 137/2000, republicată, la constatarea că Ministerul Afacerilor Externe este de asemenea răspunzător pentru faptele de discriminare sesizate și la sancționarea adecvată a acestei instituții.

Concluzii

In exercitarea libertatii de exprimare, presa nu trebuie sa depaseasca reputatia si drepturile celorlalti

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că “libertatea de exprimare, garantată de art.10 parag.1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirilor personale.

Curtea Europeana a retinut ca “presa nu trebuie să depășească anumite limite, îndeosebi în ceea ce privește reputația și drepturile celorlalți; sarcina sa este totuși comunicarea, cu respectarea datoriilor și responsabilităților proprii, a informațiilor și ideilor referitoare la orice problemă de interes general. (Vezi Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea în cauza Dalban împotriva României, cauza Cumpănă și Mazăre împotriva României, cauza Sabou și Pircălab împotriva României și altele).

Disocierea ziaristului de în prezentarea unor idei rasiste poate justifica protecția libertatii sale de exprimare

Curtea Europeana a retinut ca disocierea ziaristului în prezentarea unor opinii sau idei rasiste, este de natură a justifica protecția libertății sale de exprimare, nu și în ceea ce privește conținutul sau autorii ideilor sau opiniilor rasiste. (cauza Jersild v. Danemarca)

Politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și constient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă atât din partea ziariștilor cât și publicului

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că “limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la politicieni decât în raport cu indivizii obisnuiți. Spre deosebire de cei din urmă, politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și constient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă atât din partea ziariștilor cât și a marelui public și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță, îndeosebi atunci când ei înșiși fac afirmații publice susceptibile de a fi criticate. Politicianul este și el îndreptățit la protecția reputației sale, chiar și atunci când acționează în calitate oficială, dar cerința acestei protecții trebuie cântărită în raport cu interesul dezbaterii libere a chestiunilor politice”.(CEDO, cauza Oberschlick vs. Austria, para. 59

Este absolut necesar să se prevină discursul care incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță

Exercitarea libertății de exprimare comportă și responsabilități, între altele, a evita pe cât posibil expresii care, în mod gratuit, offensează, profanează, nu contribuie la orice formă de dezbateră publică. Toleranța și respectarea demnității constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar să se prevină discursul care incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice restricție impusă sa fie proporțională cu legitimitatea

invocată. (CEDO, cauzele Otto Preminger Institutie v. Austria, Wingrove v. U.K., Gunduz v. Turcia)

Discursul politic nu este absolut si poate fi restrictionat ori sanctionat

Discursul politic nu este unul absolut. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că libertatea discursului politic nu este absolută prin natura sa, Statele fiind în măsură să introducă restricții și sancțiuni în contextul Art. 10 din Convenția Europeană. Rolul Curții va fi acela de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare. (CEDO, cauza Incal v. Turcia, 9.06.1998)

Presa din Romania in unele cazuri promovează discursul cu nuanță discriminatorie la adresa romilor

Din pacate, presa din România promovează discursul cu nuanță discriminatorie la adresa romilor. Instrumentul jurnalistic de informatie, de reportaj sau de satiră, în unele cazuri, depășește limitele exercitiului dreptului la libertate de exprimare, aducând atingere demnității și dreptului la nediscriminare fata de romi, in mod flagrant.

Politicienii din Romania nu tin cont de faptul ca libertatea de exprimare comportata si respinsabilitati

În mod similar, la nivelul reprezentanților politici, exercitarea libertății de exprimare nu ține cont absolut deloc de faptul că acest drept comportă și responsabilități, între altele, a evita expresii si aprecieri care, în mod gratuit, ofenseaza ori nu

contribuie la nicio formă de dezbateră publică, într-o societate democratică. Așa cum arată și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, toleranța și respectarea demnității constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar să se previna discursul care incită, ori promoveaza intoleranța, datorită apartenenței etnice.

Discursul discriminatoriu, promovat de presă sau de reprezentanții politici, deși constatat ca atare de CNCD rămâne nesanționat

Discursul cu caracter discriminatoriu, promovat de presă sau de reprezentanții politici, deși constatat ca atare de catre institutiile statului (Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării) rămâne nesanționat. De cele mai multe ori "sancțiunile" aplicate constituie recomandări ori în cel mai bun caz, avertisment.

CNCD sustine protectia libertatii de exprimare, uneori in detrimentul dreptului la demnitate umana

Jurisprudenta Consiliului National pentru Combaterea Discriminarii (CNCD) a evoluat progresiv de la o pozitie inclinata mai degraba spre protectia dreptului la demnitate umana spre o pozitie de sustinere a protectiei libertatii de exprimare, uneori in detrimentul dreptului la demnitate umana. Acest lucru reiese din modul de constatare si sanctionare a incalcarii dreptului la demnitate umana. Astfel, daca in anii de inceput ai institutiei se intalneau mai multe cazuri de constatare si sanctionare cu amenda

contraventionala, in ultimii ani, atunci cand CNCD constata incalcarea dreptului la demnitate umana prin savarsirea unei fapte de discriminare, masurile dispuse constau mai degraba in emiterea unor recomandari.

Simplele apeluri si recomandari CNCD catre clasa politica sau presa sunt sterile si fara efect

Exista o necesitate reala si stringenta de a actiona la nivelul societatii romanesti, in scopul combaterii stereotipurilor si a discursului rasist. Simplele recomandari sau apeluri facute de catre CNCD catre clasa politica si catre formatorii de opinie in vederea implementarii principiului egalitatii de tratament, s-au dovedit lipsite de eficienta, sterile, lucru dovedit de repetarea unor fapte de discriminare similare la nivelul inaltilor oficiali ai statului roman, precum si de faptul ca, apelurile nu au generat niciun fel de actiuni din partea celor vizati.

Implementarea principiului egalitatii in discursul promovat in spatiul public presupune un efort sustinut, constant si nemijlocit din partea institutiilor publice, institutiilor media si a societatii civile

Amploarea si implicatiile discursului rasist la adresa romilor, precum si precaritatea reactiilor critice fata de un asemenea discurs in spatiul public, necesita o reactie constanta si ferma din partea institutiilor abilitate sa sanctioneze incalcarea legii in acest domeniu cu derularea obligatorie a unei investigatii efective, nesuperficiale, in care este obligatorie analiza relatiei dintre

dreptul la demnitate umana si libertatea de exprimare dintr-o perspectiva de balansare a celor doua drepturi. In acelasi timp, este necesar un demers sustinut, cu implicarea nemijlocita a Consiliului National pentru Combaterea Discriminarii, a societatii civile, si mai ales a unor inalti reprezentanti ai statului roman si formatori de opinie, avand drept obiectiv implementarea principiului egalitatii de tratament.

Capitolul 5

**Cazul flagrant al propunerilor legislative
privind „terminologia folosită pentru etnia
țigănilor”**

Prima initiativa a unor parlamentari ai partidului Romania Mare cu privire la termenul tigan

La sfarsitul anului 2007, trei parlamentari ai Partidului Romania Mare³¹⁰, de factura extremista, au inaintat o propunere legislativa privind terminologia folosita pentru etnia tiganilor. Propunerea avea drept obiectiv sa elimine "confuzia, creata artificial, dintre romi si romani, dintre romi si italieni, mai ales in tarile Uniunii Europene, denumirea oficiala privind diveresele comunitati de tigani/romi este aceea de tigani, cu care au intrat in Europa in anul 1354", Primul Ministru al Romaniei urmand a "instiinta oficial guvernele din toate tarile lumii ca, in Romania denumirea oficiala pentru aceasta etnie este aceea de tigani".³¹¹

Se arata de catre initiatori motivele pentru care ar fi necesara o asemenea reglementare, respectiv faptul ca "in mai multe tari europene, din eroare sau nu, contraventiile si mai ales infractiunile savarsite de unii tigani originari din Romania au fost atribuite comunitatilor romanesti. Din mai multe tari membre ale Uniunii Europene au fost expulzati tigani originari din Romania, ei fiind confundati in mass-media cu romanii". Teza consipratiei este din

nou prezenta, mentionandu-se ca "dupa anul 1989, la inceput mai timid, apoi ceva mai organizat si chiar cu sprijin guvernamental, s-a trecut la promovarea deliberata a unei confuzii, atat in tara, cat mai ales in strainatate, intre tigani si romani, prin inlocuirea termenului de tigan cu acela de rom" si ca "pentru a spori confuzia, in cadrul Guvernului a fost infiintata Agentia Nationala pentru Romi". Ca solutie, se precizeaza ca "pentru a stopa aceasta confuzie ... nu este prea tarziu pentru a se reveni, oficial, la folosirea corecta a termenului de tigan pentru reprezentantii acestei comunitati"³¹².

Atat **Consiliul Legislativ** cat si **Guvernul Romaniei** au exprimat **opinii critice la adresa acestei initiative**. Spre exemplu, Consiliul legislativ arata ca "**Propunerea legislativă** având ca obiect de reglementare schimbarea denumirii oficiale din romi în țigani **contravine Recomandării generale nr. 3 adoptată de Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței**, acest act fiind invocat chiar de către inițiatori în Expunerea de Motive. ...recomandarea respectivă solicită statelor membre să se asigure că denumirea utilizată în mod oficial ...este aceea prin care comunitatea respectivă dorește să fie desemnată"³¹³.

In plus, arata Consiliul legislativ, "**reglementarea** propusă de inițiator **este de natură a crea o**

³¹⁰ Senatorul Gheorghe Funar si deputatii Ioan Aurel Rus si Mircea Costache, membrii ai grupurilor parlamentare ale Partidului Romania Mare.

³¹¹ A se vedea Forma initiatorului, propunere inregistrata la Senat cu nr. bp. 621/2007.

³¹² A se vedea Senat, propunere legislativa L44/2008, inregistrata pentru dezbatere cu nr. b621 din 23.10.2007.

³¹³ A se vedea Consiliul legislativ, aviz negativ nr. 621/27.11.2007 la propunerea legislativa B621/02.11.2007.

delimitare/separare a populației de etnie romă/țigani de populația română, ceea ce la o analiză aprofundată, ce ține nu numai de litera ei ci și de spiritul legii, **constituie o tentativă de discriminare etnică** ce nu poate fi acceptată din perspectiva legislației internaționale și comunitare consacrate drepturilor fundamentale ale omului”³¹⁴.

Respectiva propunere legislativa a fost respinsă de Senat în data de 06.05.2008 și de Camera Deputaților în data de 15.10.2008³¹⁵.

Tentative similare romanesti in Parlamentul European

O initiativa oarecum similara a fost inregistrata in anul 2010, cand europarlamentul Sebastian Bodu a initiat o motiune pentru o rezolutie prin care se urmarea ca termenul “rom” sa fie inlocuit in documentele oficiale ale Comisiei Europene si sa se restaureze termenul de “tigan”, intrucat inlocuirea acestui din urma termen cu termenul “rom” a fost o greseala³¹⁶.

Europarlamentarul Bodu mai arata in cuprinsul motiunii ca utilizarea cuvântului “rom” creeaza confuzie cu termenul Roman (locuitori ai Romaniei) si cu “Roma” (capitala

Italiei) si ca o asemenea confuzie “poate avea consecinte nedorite atat pentru locuitorii Romaniei si ai Romei, in ce priveste modul in care sunt perceputi de cetateni ai statelor membre si ai tarilor non-UE, dar si pentru minoritatea roma, in ce priveste identitatea sa etnica”³¹⁷

O noua initiativa in Parlamentul Romaniei privind terminologia “tigan”

Tot in anul 2010, in data de 8 septembrie, dl. Silviu Prigoana inregistra o noua propunere legislativa la Senatul României cu privire la terminologia folosită pentru “etnia Țiganilor”. În expunerea de motive indica faptul că „nu poți interzice existența unui cuvânt prin lege, dar poți emite norme care să „filtreze” utilizarea abuzivă a unor formule”. Cuvântul „rom” este de origine țigănească, iar în perioada interbelică au existat organizații și publicații care foloseau cuvântul rom, în paralel cu altele care-l foloseau pe cel tradițional, țigan. Motivația de atunci era similară cu cea invocată după 1990: încercarea de scoatere a etniei de sub incidența conotațiilor peiorative ale cuvântului țigan”³¹⁸.

Dl. Prigoana sublinia in expunere că „în ceea ce ne privește, ca națiune, cuvântul generează confuzie pe plan internațional; ... în documentele românești oficiale (inclusiv manuale școlare etc.) termenul de utilizat să fie țigan, fără nicio nuanță

³¹⁴ A se vedea Consiliul legislativ, aviz negativ nr. 621/27.11.2007 la propunerea legislativa B621/02.11.2007

³¹⁵ Pentru detalii a se vedea Parlamentul Romaniei, Camera Deputatilor si Senatul Romaniei, informatii disponibile pe pagina de internet a celor doua institutii parlamentare.

³¹⁶ Motiune pentru o Rezolutie a Parlamentului European privind inlocuirea termenului “rom” (B7-0537/2010).

³¹⁷ Motiunea pentru o Rezolutie a Parlamentului European privind inlocuirea termenului “rom” (B7-0537/2010).

³¹⁸ A se vedea Senat, propunere legislativa L731/2010, inregistrat pentru dezbatere cu nr. b515 din 09.09.2010

depreciativă. E nelogic să impui limbii române să numească o etnie cu un cuvânt al acelei etnii ...” iar „Problemele comunității țigănești (sau/și, de ce să n-o spunem: problemele create de mulți din această etnie) nu dispar dacă schimbăm numele”³¹⁹.

În legatura cu aceasta propunere legislativa, **Academia Romana** a raspuns, în data de 26 octombrie 2010³²⁰, solicitarii formulate de Departamentul pentru Relatia cu Parlamentul din cadrul Guvernului Romaniei aratand ca **“termenul tigan reprezinta numele corect al acestei populatii transnationale”**. Conform informatiilor aparute în presa centrala, punctul de vedere al Academiei Romane a stat la baza deciziei Guvernului de a aviza favorabil propunerea legislativa mentionata³²¹.

³¹⁹ A se vedea Senat, propunere legislativa L731/2010, înregistrat pentru dezbateri cu nr. b515 din 09.09.2010

³²⁰ A se vedea adresa Academiei Romane nr. 3917 din 26 octombrie 2010 catre Seful Departamentului pentru Relatia cu Parlamentul.

³²¹ Conform Mediafax, “Guvernul este de acord cu schimbarea denumirii de rom în tigan”, disponibil la <http://www.mediafax.ro/social/guvernul-este-de-acord-cu-schimbarea-denumirii-de-rom-in-tigan-7773030>, accesat la data de 7 decembrie 2010; Jurnalul National, “Guvernul este de acord cu «tigan» în loc de «rom»”, disponibil la <http://www.jurnalul.ro/campaniile-jurnalul/jurnalul-national/guvernul-de-acord-cu-tigan-in-loc-de-rom-561648.html>, accesat la data de 7 decembrie 2010; Adevarul “Guvernul este de acord cu schimbarea denumirii de rom în tigan”, disponibil la http://www.adevarul.ro/actualitate/eveniment/Guvernul-acord-schimbarea-denumirii-tigan_0_383361753.html, accesat la data de 7 decembrie 2010; Hotnews.ro, “Guvernul

În ianuarie 2011, **Romani CRISS a formulat plângere împotriva senatorului Silviu Prigoana, împotriva Guvernului Romaniei si Academiei Romane** la Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii.

Considerentele Romani CRISS în fata Consiliului National pentru Combaterea Discriminarii

Romani CRISS a considerat ca în speta este vorba despre o diferenta grosolana si primitiva de tratament ce consta în delimitarea, distingerea, deosebirea, separarea a unei comunitati (respectiv comunitatea roma) fata o alta comunitate (comunitatea romana), prin impunerea utilizarii exclusive a “termenului care reprezinta numele corect” (tigan) la nivelul administratiei publice din Romania si “limitarea utilizarii cuvântului “rom”³²².

Acesta diferenta de tratament nu este justificata în mod obiectiv si rezonabil de un scop legitim. Scopul urmarit este în fapt illicit. Initiatorul propunerii legislative, deputatul Prigoana, arata ca “motivatia de atunci era similara cu cea invocata dupa 1990: încercarea de scoatere a etniei de sub incidenta conotatiilor peiorative ale cuvântului tigan. Nu

analizeaza oportunitatea schimbării denumirii de rom în tigan”, disponibil la <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-8052317-guvernul-analizeaza-oportunitatea-schimbării-denumirii-denumirii-rom-tigan.htm>, accesat la data de 7 decembrie 2010.

³²² A se vedea Expunerea de motive a initiatorului Silviu Prigoana.

cred ca este o solutie pentru ca o ameliorare ar fi schimbarea realitatilor, nu a cuvintului care le denumeste. Cum ar fi ca acei romani prost vazuti in Italia, de exemplu, sa pretinda ca ei nu mai sunt "romani", ci "daci" sau "valahi"?! In ceea ce ne priveste, ca natiune, cuvantul genereaza confuzie pe plan international. Sute de milioane de pe planeta nu au studii filologice si de etimologie. Ei fac o asociere fireasca (si justa!) intre terminatia -ia/-(an)ia si tara (=natiunea ei) care are aceasta particula ... Romania = rom + ania = tara romilor. E incorect. Se creeaza o falsa directionare". Se mai arata de catre initiator ca "problemele comunitatii tiganesti (sau/si de ce sa nu o spunem: problemele create de multi din aceasta etnie) nu dispar daca schimbam numele".³²³

De unde rezulta cu claritate intentia de a crea o distinctie abuziva intre cele doua grupuri etnice, care are la baza – chiar daca intr-o maniera ceva mai subtila – aceleasi motive invocate si in demersul Partidului Romania Mare, partid de factura extremista, anume faptul ca imaginea romanilor/a Romaniei este afectata de modul ilicit, antisocial de viata al (unor) romi, respectiv de "problemele" pe care acestia le creaza.

Prezentarea drept incorecta a ipotezei ca Romania este tara romilor face o data in plus dovada modului discriminatoriu, populist si superficial in care este tratata aceasta problematica. Romania este si tara romilor, in conditiile in care peste jumatate de milion de persoane s-au

declarat cetateni romani de origine roma la recensamantul din 2002 si raportat la art. 4, alin. 2 din Constitutie care arata ca "Romania este patria comuna si indivizibila a tuturor cetatenilor sai, fara deosebire de rasa, de nationalitate, de origine etnica, de limba, de religie, de sex, de opinie, de apartenenta politica, de avere sau de origine sociala." Asa fiind, Romania este si tara romilor, si a romanilor si a cetatenilor romani care au o diferite alte apartenente etnice, religioase etc.

Mijloacele de atingere ale acestui scop ilegal si abuziv sunt la randul lor ilicite, disproporionale si chiar ineficiente. Astfel, statul nu poate interveni in sensul reglementarii denumirii pe care ar trebui sa o poarte o minoritate, acest lucru fiind in sarcina membrilor comunitatii in cauza si nicidecum o prerogativa administrativa. Totodata, avand in vedere principiul teritorialitatii, legea romana produce efecte in Romania, si cu atat mai putin asupra perceptiei existente la nivelul unor societati straine, astfel incat initiativa este vadit improprie, neputand conduce la efectul dorit – "educarea" cetatenilor straini cu privire la faptul ca romii nu sunt romani. De unde rezulta ca singurul efect cert al acestei initiative este stigmatizarea si incalcarea drepturilor fundamentale ale romilor.

Criteriul avut in vedere este, in mod evident, criteriul etnic, urmarindu-se delimitarea in fata opiniei publice internationale a etnicilor romi fata de etnicii romani. Fapta de discriminare are drept scop si efect restrangerea exercitiului urmatoarelor drepturi: dreptul la autoidentificare, dreptul la

³²³ A se vedea Expunerea de motive a initiatorului Silviu Prigoana.

identitate al minoritatilor nationale si dreptul la demnitate umana³²⁴.

Conventia-cadru pentru Protectia Minoritatilor Nationale recunoaste si garanteaza persoanelor apartinand minoritatilor nationale dreptul la autoidentificare. Astfel, art. 3 confera fiecarei persoane apartinand minoritatii rome dreptul de a alege liber daca sa fie tratata sau nu ca membru al acestei minoritati, precum si dreptul de a nu suferi un dezavantaj ca urmare acestei optiuni. Ingerinta statului in problematica denumirii minoritatii afecteaza grav esenta exercitarii acestui drept, in conditiile in care statul defineste – intr-o maniera abuziva si dictatoriala – un element esential al identitatii minoritatii romilor, lucru ce are drept consecinta directa influentarea optiunii persoanelor apartinand minoritatii rome de a isi declara apartenenta etnica, respectiv limitarea libertatii de a alege, contrar dispozitiilor C.C.P.M.N.. Comitetul Consultativ al C.C.P.M.N. a constatat faptul ca “numerosi reprezentanti ai comunitatii rome refuza sa fie denumiti « tigani », in principal din cauza conotatie peiorative legate de robie”.³²⁵ Comitetul Consultativ mai arata ca “articolul 3 al Conventiei-cadru consacra dreptul, pentru o persoana apartinand unei minoritati nationale, de a alege in mod liber de a fi trata sau nu ca atare. Posibilitatea de a se recunoaste sau nu in denumirea adoptata pentru a desemna minoritatea constituie unul

din aspectele esentiale ale acestui drept.”³²⁶

Dreptul la identitate al minoritatilor nationale este consacrat de Constitutia Romaniei prin art. 6. Tentativa paratilor de a “limita utilizarea cuvintului “rom”³²⁷ si de a utiliza in mod exclusiv termenul de “tigan” in plan administrativ constituie o atingere a dreptul la identitate nationala al romilor, in conditiile in care identitatea oricarui grup este strans legata de denumirea pe care o poarta.

Denumirea de “rom” este esentiala pentru minoritatea roma, fiind termenul de sorginte sanscrita utilizat pentru autodefinire de aproape un mileniu, spre deosebire de termenul – eminate extern si deseori jignitor – “tigan”, care nici dupa aproape o mie de ani de utilizare nu a reusit sa patrunda in limba romani. Prin impunerea termenului de “tigan” se altereaza identitatea minoritatii rome, intr-o maniera neconforma cu prevederile legislatiei nationale si internationale.

Dreptul la demnitate umana, valoare fundamentala in orice societate democratica, este recunoscut si in legislatia romaneasca in vigoare, respectiv in O.G. 137/2000 republicata. Ingerinta nejustificata si abuziva a statului in sensul stabilirii “termenului corect” pentru definirea minoritatii rome este de natura sa aduca o grava atingere dreptului la demnitate umana al romilor³²⁸.

³²⁴ Romani CRISS, plangere inregistrata in 6.01.2011 la CNCD.

³²⁵ A se vedea in acest sens, Comitetul Consultativ al Conventiei pentru Protectia Minoritatilor Nationale, Avizul privind Romania, adoptat in 2001, paragraful 21.

³²⁶ Idem, paragraful 20.

³²⁷ A se vedea Expunerea de motive a initiatorului Silviu Prigoana.

³²⁸ Romani CRISS, plangere inregistrata in 6.01.2011 la CNCD.

Solutia CNCD in legatura cu sesizarea Romani CRISS privind initiativa Prigoana

Prin Hotararea cu nr. 183 din 11.05.2011 Colegiul Director al Consiliului National pentru Combaterea Discriminarii **a admis exceptia lipsei calitatii procesuale pasive a presedintelui Academiei Romane precum si exceptia imunitatii parlamentare a deputatului Silviu Prigoana** (in conformitate cu art. 72 alin. 1 din Constitutia Romaniei), in sensul ca fapta sesizata este una dintre formele de exprimare a parlamentarilor (senatori sau deputati), are legatura cu continutul mandatului parlamentar si nu excede acestuia.

Pe de alta parte, Colegiul CNCD a decis **respingerea exceptiei lipsei calitatii procesuale pasive a presedintelui Sectiei de Filologie** si Literatura din cadrul Academiei.

Referitor la capatul de cerere privind Guvernul Romaniei, Colegiul CNCD a retinut ca faptele sesizate nu intra sub incidenta OG 137/2000 privind prevenirea si sanctionarea faptelor de discriminare, republicata, deoarece **nu exista o fapta materializata intr-un comportament determinat**, respectiv nu exista o fapta care sa produca un efect discriminatoriu.

In ultima instanta, **cu privire la Academia Romana**, Colegiul CNCD a retinut ca **fapta imputata fata de aceasta nu constituie discriminare**, in sensul reglementat de Art. 2 alin.1,

Art. 2(8) din OG 137/2000, republicata.

Pe de alta parte, desi nu s-au retinut acte sau fapte de discriminare, Colegiul Director al CNCD a considerat ca **punctul de vedere formulat de Academia Romana constituie o interferenta in dreptul unei minoritati etnice de a-si alege propria denumire.**

Esecul initiativei Prigoana in fata Parlamentului Romaniei

Consiliul legislativ a avizat negativ proiectul initiat de senatorul Silviu Prigoana. Comisia pentru administrație publică din Senat a acordat aviz negativ în timp ce Comisia pentru Drepturile omului și Comisia pentru egalitate de șanse au acordat aviz favorabil cu amendamente. La Camera Deputaților Comisia pentru egalitate de șanse și Comisia pentru Drepturile omului au acordat aviz negativ³²⁹.

Consiliul legislativ nota in avzul sau negativ ca "începand cu anul 1971, când a avut loc ... primul Congres Mondial al Romilor, în documentele internaționale predomină utilizarea termenului de Rom ... Aceasta din urmă denumire pare să aibă totuși utilizare preponderentă în ultimul deceniu, în special, în documentele internaționale, întrucât contribuie la facilitarea identificării corecte a întregii etnii (care datorită caracterului anumitor categorii: ursari, aurari, fierari, sau alte categorii) poate fi prezentă în tot spațiul Uniunii Europene și nu poate fi localizată după termenul național consacrat, caz în care termenul de rom reprezintă denumirea generică³³⁰.

Punerea în aplicare a propunerii legislative va conduce de o maniera subtilă la idea existenței unei

populații speciale, diferite de celelalte populații conlocuitoare majoritare, populație care prezintă trăsături proprii ce îi conferă un statut social/moral diferit și care trebuie să aibă un tratament juridic/moral deosebit, nu conform principiilor de egalitate consacrate de dreptul internațional și dreptul Uniunii Europene³³¹.

Pe de altă parte, arata Consiliul legislativ "nici acțiunea de impunere din exterior, a unui apelativ pentru o anumită etnie, fără implicarea directă a subiecților cărora li se adresează, nu este în concordanță cu documentele care consacră principiul dreptului la identitate proprie și dreptul la liberă exprimare."³³²

In cele din urma, **propunerea legislativa a fost respinsă de Senat** în data de 09.02.2011 **și de Camera Deputaților** în data de 05.04.2011³³³.

³²⁹ Pentru detalii a se vedea Parlamentul Romaniei, Camera Deputatilor si Senatul Romaniei, informatii disponibile pe pagina de internet a celor doua institutii parlamentare.

³³⁰ A se vedea Consiliul legislativ, aviz negativ nr. 515/12.10.2010 la propunrea legislativa B515/16.09.2010.

³³¹ A se vedea Consiliul legislativ, aviz negativ nr. 515/12.10.2010 la propunrea legislativa B515/16.09.2010.

³³² Idem

³³³ Pentru detalii a se vedea Parlamentul Romaniei, Camera Deputatilor si Senatul Romaniei, informatii disponibile pe pagina de internet a celor doua institutii parlamentare.

